

Nor
k'erakanut'iwn
araberēn lezui i
pēts
varzhelots' ...

Grigorean, Retteos
Nor kerakanut, wn araberen...
THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARIES

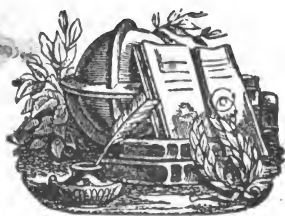
﴿ صرف جديد عربی ﴾

ՆՈՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՔԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

Ի ՊԷՏՍ ՎԱՐԺԵԼՈՑ ԵՒ ԹԵՐԱՎԱՐԺԻՑ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵԱՅ
ՌԵԹԵՆՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

—
1892

Grad
EREN
2724
BUHR

Գործոյս ամէն իրաւունքը հեղինակին
վերապահեալ է:

ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

Օսմանեան լեզուի հմուտ ամէն ազգայնոց յայտնի է թէ, ո՛րք գլխաւորաբար Արաբ լեզուին մէջ կիրթ և փորձառու ըլլայ՝ նոյնչափ Օսմանեան լեզուի մէջ ալ յառաջադէմ և քաջավարժ կ'ըլլայ . հեպկաբար երբ ուսանող մը արաբ լեզուին տեղեկութիւն չունենայ՝ անհիմն և թերի կը մնայ Օսմանեան դպրութեան ուսումնս :

Ուստի հարկ անհրաժեշտ է Արաբ լեզուն ըստ բաւականին յառաջ տանիլ կանոնաւոր եղանակաւ , և օր ըստ օրէ իւր մտքին մէջ բեղմնաւորելով, նորա արգասիք լիովի վայելել :

Արդ՝ ի պէտս մերազնէից, ցարդ չեմ տեսած հայ լեզուով բացատրուած կանոնական պարունակութեամբ արաբ լեզուի քերականութիւն մը՝ որ դիւրէ այս լեզուին ուսումնս , և առաջնորդէ անոր դժուարիմաց խրթնութիւններն լուծելու . վասն զի անիմանալի երևցած իսկական դժուարութիւնք մեծաւ մասամբ արաբ լեզուին անհմտութենէն կը ծագին :

Այս համոզմամբ հարկ դառնցի Արաբերէնի յառուկ քերականութիւն մը պատրաստել , զետեղելով անդ բառական և թէ հատուածական խօսից օրինական կանոնները՝ ոչ այնչափ ընդարձակ և ոչ համառօտ . և այս միայն այնու նպատակաւ թէ՛ մի գուցէ ուսանողք խրտչին և յուսաբեկին այս լեզուին լայնածաւալ ծովու նման ունեցած անհուն և անսահման տարածութենէն :

Այսու հանդերձ արաբացի լեզուով աւանդեալ հին դրութիւնը խիստ յարգի է թէ կանոնաց ճշգրութեանը և թէ մանրազնին քննադատութեան մասին . և այն դրութիւնն է միակ խաբիսի լեզուն հիմնովին ուսանելու եւ նորա ամենաոնորդ գաղտնեացը թափանցելու . սակայն և այնպէս այս աշխատութեամբ մասնաւոր խնամք տարած եմ նոր իմն եղանակաւ ուսուցման . որպէս զի ուսանողք ի սկզբան անդ չպաշարուին և չը վարանին կանոնական կարգ մը խրթնութիւններով . և թէ ընդերկար ժամանակ չպարտապին : Ուստի աշխատած եմ հարթել այն դժուարութիւնք՝ որ ուսուցչաց այլ ընդ այլոյ բացատրութեամբ իբր անել բաւիղ մը կը ներկայանան . ուստի զայն ուսանելէ խրտուջելով իսպառ կը վհատին , և ի սկզբան անդ բարձի թողի ընել կը հարկադրին . ինչպէս շատերը ակն յանդիման կ'երևին այս սքան-

ՀԵՐԻ ԵՆ ՄԻՆՇԵ ԻՍԿ ԱՆՁՈՒԹԱԿԱՆ ՎԵՐՈՆ ՍՈՎՐԵԼԷ ՂՈՒՐԿ ԵՆ ՆՆԱ-
ՎԱՍՏԱԿ :

Մանաւանդ որդեան դպրոցական մանկտին այլեայլ լեզուաց և ուսանելեաց պարապելուն համար՝ սուղ ժամանակին չներէր երկարաձիգ ժամովաճառ ըլլան այ՝ լեզուին հետամտելու և ուրիշ ո՛ր և է արար քերականութեան դիմելու :

Վասն որոյ կը փափաքէի բաւական ժամանակէ ի վեր իմ բազմամեայ փորձառութեամբ այսպիսի գործ մը տպագրելով ծառայութիւն մը մատուցանել սիրելի ազգայնոցս, սիրայորդոր խրախուսանօք և օժանդակութեամբ բարեյիշատակ Աղա Մեկքոն Գալֆայի որդի Պօղոս էֆէնտի Գալֆաեանի, եւ ըստ ամենայնի կարեւոր եւ պիտանի գիտելեօք եւ հելտին եւ դիւրիմաց ռոճով Բառազիտութիւնն ութ մասանց բաժնել, ի վայելս մերազնեայ ուսումնասիրաց և ի դիւրութիւն հայ մանկտւոյն:

Քերականութիւնս երեք մասանց բաժանեալ լինելով ,

Ա. միան կըկազմեն ութ մասուէնք բանի

Բ. , , Համաձայնութիւն النحو

المحركات العربية *Ṣawṣaḥ-rūṣiyya* , , ٩.

Այս առաջին մասն է զոր առ այժմ ի լոյս կ'ընծայեմ և քաջայոյս եմ որ, միւս մասունքն ևս իրենց նպատակին կը հասնին :

ՌԵԺԵՆՍ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

يَلُوحُ الحُطُّ فِي الْقِرْطَاسِ دَهْرًا
وَكَاتِبُهُ رَمِيمٌ فِي التَّرَابِ

Գիրը կը փայլի քարտիսին վրայ շատ դարեր ,
բայց անոր գրողը հողին մէջ փտեալ կմախք եղած է .

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԲԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՆԱԽԱԳԻՏԵԼԻՔ

Յաղագս Արաբերէն և առից առհասարակ

ԳՐԵՐՈՒՆ ԶԵԻՆԵՐԸ

ԱՆՈՒՆԵՆԵՐԸ

ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԵՆԵՐԸ

ا	الف էլփ	...
ب	باء պա	պ
ت	تاء թա	թ
ث	ثاء սա	ս { բուն ձայնը լեզուի ծայրով թաին և ա ին մէջտեղը պէտք է հնչել.
ج	جيم ճիյմ	ճ
ح	حاء հա	հ
خ	خاء խա	խ
د	دال տալ	տ
ذ	ذال զալ	զ { բուն ձայնը լեզուին ծայրովը տալին ու զալին մէջտեղը պէտք է հնչել.
ر	راء ռա կամ րա	ռ . ր
ز	زاء զա	զ
س	سين սիյն	ս
ش	شين շիյն	շ
ص	صاد սատ	ս խիստ
ض	ضاد տատ	տ թանճրահնչիւն
ط	طا դա	դ խիստ

ԳՐԵՐՈՒՆ ՋԵՒԵՐԸ

ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

ՋՐԵՐԻԹԻՒՆՆԵՐԸ

ظ	ظا զա	զ խիստ
ع	عين այն	...
غ	غين զայն	շ
ف	فاء ֆա	ֆ
ق	قاف գաֆ	գ
ك	كاف քեաֆ	ք
ل	لام լաալաալաալ	լ
م	ميم միյմ	մ
ن	نون նուն	ն
و	واو վաւ	վ
ه	هاء հա	հ նօսր
ى	ياء եա	ե . յ

1. Պարսկերէն և ծածկերէնի համար վեց գիր աւելցած է. հոս տեղ իբր ծանօթութիւն իմաց կը տրուի, որոնք թէպէտև մեր նպատակին չեն ծառայեր, ինչպէս.

ب փէ,	կարգաւ	ب էն ետքը կը գրուի .
ج չիյն,	»	ج » » » »
ژ ժէ,	»	ز » » » »
ك կեաֆ,	»	ك քեաֆէն » »
ك նեաֆ ունգային,	»	ك կեաֆէն » »
ك յաֆ կամ եաֆ,	»	ك նեաֆէն » »

2. Արաբացւոց գրերը ինչպէս որ կ'երևի սիւնակին էջ քսանուութը հատ են որոնցմէ տասնուվեց հատը այ-

Տասնաւոր	ص	ف	ع	س	ن	م	ل	ك	ى
	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Հարիւրաւոր	ظ	ض	ذ	خ	ث	ت	ش	ر	ق
	900	800	700	600	500	400	300	200	100
Հազարաւոր	غ								
	1000								

Ասոնք շատ տեղ կը գործածուին մանաւանդ այնպիսի դէպքերու մէջ՝ որոնց ժամանակագրութիւնը կամ յիշատակութիւնը պահել հարկ կ'ըլլայ. ոտանաւոր կամ արձակ խօսքերով թուականը կիմացընեն առանց թուանշանի կարօտութեան: (Տես գրքիս յաւելուածը)

ՁԱՅՆԱՒՈՐԻ ՆՇԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Ց. Ձայնաւոր նշաններն 3 են. որոնց կ'սուի اَلْحَرَكَاتُ اَلثَّلَاثُ. ۱. فَتْحَةٌ. ۲. كَسْرَةٌ. ۳. ضَمَّةٌ. Ա. ֆէրհ-ն՝ գծին վրայի կոր գիծն է. Բ. քէրէն՝ գծին տակի կոր գիծն է. Գ. ծամ-ն կամ շամ-ն՝ գծին վրայի փոքր վազի ձև ունեցող նշանն է. Այս նշանները ներգործութեամբ կամ զօրութեամբ գրերուն վրայ կամ ներքեւը գրուելով, ձայնաւոր գրերու պաշտօնը կը վարեն:

Ծ. Եթէ յիշեալ նշանները այս ح خ ص ض ط ظ Ե գրերուն վրան կամ տակը գրուին՝ مُثَقَّلٌ ծանր կը հնչուին. օրինակի աղադաւ:

(َ)	فَتْحَةٌ	ա.	ինչպէս	حَسَنٌ	قَدَرٌ
(ِ)	كَسْرَةٌ	ը.	»	قِيَافَتٌ	ضِيَافَتٌ
(ُ)	ضَمَّةٌ	ու, օ, էօ	»	عُطَارْدٌ	عُصْفُورٌ

Վերջիններուն բուն արաբական հնչումը միջինն է, որ է . ձայնը:

10. Եթէ միւս մնացած 19 գրերուն գրուին ^{مُخَفَّفٌ} թեթեւ կը հնչուին: զորօրինակ:

قَتَحَ	է .	ինչպէս	ذَلَّكَ
كَسَرَهُ	ի .	»	نَهَايَتَ
ضَمَّهُ	իւ .	»	مُرُؤَتَ

Ասոնցմէ միայն 19 գիրը միջին ձայնն ունի:

التَّشْوِيحَاتُ الثَّلَاثَةُ

11. Վերջոգրեալ ձայնաւորի նշաններուն կրկնութիւնն է, որոնք հոլովական բառերու ծայրը դրուելով նույի ձայն կուտան և բառին նշանակութիւնը անորոշ կը ձգեն. օրինակ կրկնութիւնը բառին արմատին ծայրը էլիֆ մը աւելցընելով կ'ըլլայ, իբրև հայցական հոլով, ինչպէս:

شَخْصٌ հոգւոյ մը. حَفْظًا պահելով, կամ պահելը. ثَغْلَبٌ ծառի մը. رَجُلًا այր ոք, զայր ոք. شَجَرٌ ծառի մը. արմատէն ըլլալուն համար

Եթէ ծայրը աւելորդ է օ գտնուի, էլիֆ աւելցընելու հարկ չկայ. ինչ. عَجَلَةً. مَوْقَاتًا ասոր թէն արմատէն ըլլալուն համար رَجُلًا պէս կը գրուի ուղղագրութեան մէջ:

12. Ձայնաւորի նշան ունեցող գրին ^{أَلْحَرْفُ الْمُتَحَرِّكُ} չու-
նեցողին ^{أَلْحَرْفُ السَّاكِنُ} կ'սուի. ինչ. عَمِيْرٌ բառին առաջին ու երրորդ գիրերն իրենց վրայ ձայնաւորի նշաններ ունին. իսկ երկրորդն ու չորրորդը ձայնաւորի նշան չունին, այլ

— شِدْه Եւստակուծիւն , կրկնուծիւն [*]

15. Այս նշանը էլիֆ և հէֆէ գրերէն զատ ամէն գրի վրայ կը գրուի, եւ այն գիրը երկու անգամ կ'արտասանուի բացի սկզբնատառերէն. ինչպէս.

حَدَثٌ մերժել, արգելել, չընդունել. حَادِثٌ կամ حَادِثَةٌ սաստկուծիւն, ազդումն, զայրոյթ. مَادَةٌ կամ مَادَةٌ նիւթ, տարր. مَضَوْرٌ պատկերհան, նկարիչ. مُقَدِّدٌ կապեալ, արձանագրեալ.

ՅԱՂԱԳՍ ՄԱՍԱՆՑ ԲԱՆԻ

16. Մասունք բանին 8 են. Անուն, Դերանուն, Բայ, Դերբայ, Նախդիր, Մակբայ, Շարկապ, Ձայնարկուծիւն:

Առջի 4-ը ըստ ինքեան յատուկ և անկախ նշանակուծիւն ունին, և փոփոխական են. իսկ միւսները անոնց պարտ ու պատշաճ եղած զանազան պարագայները կը լեցընեն և անփոփոխ են:

ՓՈՓՈԽԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒՆՔ ԲԱՆԻ

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա.

ԱՆՈՒՆ اَلْاِسْمُ

17. Անունը իր մէջը ամբողջ կամ կատարեալ նշանակուծիւն ունի, առանց ժամանակի, և մէկ անձ մը կամ իր

[*] Եթէ մի և նոյն տեսակ գիրերը քովէ քով երկուքն ալ գրուին՝ دَرَجَةٌ միւսքերէն կրկնուծիւն. ինչ. جَلْبَدٌ ձէլպէպէ, պարեգօտ կամ սաւան հագցնել.

մը, կամ վերացեալ գաղաբար մը կը յայտնէ . *ինչ* . انسان
մարդ . موسى Մովսէս . فرس ճի . رَجُل այր ոք . حَجَر քար .
حقيقت ճով . حمار թմրութիւն արբեցութեան . آمل յոյս .
دژմարտութիւն :

18. Անունը երկու տեսակ է, Յատուկ, Հասարակ :

Յատուկը այն է՝ որ ամէն ազգ կամ ամէն լեզու ծա-
նուցեալ անձի մը կամ իրի մը յատկացած միւսին բառը
կը գործածեն, միօրինակ արտասանութեամբ, կամ երբեմն
տառադարձութեամբ . *ինչ* . لقمان Լոգման . سلمان Սէլման .
يعقوب Յակոբ . سليمان Սիւլէյման կամ Սողոմոն . يوسف Եու-
սիւֆ կամ ճիշդը Յուսիւֆ Յովսէփ . استانبول Կ . Պօլիս . نيل
Նիլ Նեզոս :

19. Յատուկ անունը 2-3 բառերով ալ կ'ըլլայ, *ինչպէս* .
آياصوفيه . قزطوبراق . ديکلي طاش . ասոնք և ասոնց նմանները ամէ-
նուն ծանօթ են . ուստի ուրիշ բառ հնարելու և գործա-
ծելու հարկ չկայ, և արդէն իրենք որոշեալ ըլլալնուն Հա-
մար արաբերէնի մէջ վրանին որոշիչ յօդ . ال չը դրուիր :

20. Հասարակ անունը այն է՝ որ ամէն ազգ կամ
հասարակութիւն ըստ հաճոյից զատ զատ բառեր հնարած
կը հնչեն . *ինչ* . حَمَل ուղտ . شَجَر եղն . شَجَر ծառ . قُنْفُذ ողնի .
حضر م ակոխ . سَفَرَجَل սերկէիլ , և ասոնց վրայ . ال յօդը կը

և եթէ մէկ գրուին երկուք կարդացուին՝ دژد միւշէտտէտ, սաստկացեալ կ'սուի .
ինչ . تكلم թէքէլլում, խօսիլ . և եթէ երկուք գրուին երեք կարդացուին . *ինչ* .
دژد թէրէտտիւտ երկրայիլ, կասկածել, երթեւեկել , թէ կրկնութիւն, եւ թէ
սաստկութիւն երկուքն ալ իր մէջը կը պարունակէ :

դրուի . որոշն ու անորոշը , կամ մասնաւորն ու ընդհանուրը մէկ մէկէ տարբերելու համար .

ՈՐՈՇԻՑ ԹՕԴԻՆ ՎՐԱՅ

21. Որոշիչ յօդը չորս կերպ կը գործածուի , որոնց կ'սուի . عَنْدِ ذَهْنٍ . عَنْدِ خَارِجِي . اِسْتِغْرَاقٍ . جِنْسٍ .

Ա. اَلْزَّجُلُ خَيْرٌ مِنَ الْمَرْأَةِ արանց սեռը լաւագոյն է քան զկանանց .

Բ. اَلْاِنْسَانُ لَا يَخْلُو مِنَ الْاِنْسِيَانِ տրամաբաշխապէս . մէն մի անհատ մոռացումէ զերծ չէ .

Գ. عَهْدٌ خَارِجِي խօսողին ու լսողին միջև որոշեալ անհատ մը կըցուցնէ , նախապէս յիշուած . جَاءَنِي زَجُلٌ فَكَزَمْتُ الزَّجُلَ . ինձ մարդ մը եկաւ եւ ես նոյն մարդը պատուեցի . կամ اِسْتَرَبْتُ فَرَسًا ثُمَّ بَعْتُ الْفَرَسَ ձի մը գնեցի , յետոյ այն ձին վաճառեցի .

Դ. عَهْدٌ ذَهْنٍ խօսողին մտքին միայն յայտնի , լսողին ոչ . اُدْخُلِ السُّوقَ وَاشْتَرِ الْخَمَّ (անձ մը իր սպասաւորին կըսէ) վաճառանոցը մտիւր միսը գնէ .

22. Արաբերէն անուանց բաղկացութիւնը երկերկու գրերէն սկսեալ մինչև հինգը կ'ելլէ . ինչ .

ا. որդի . ب. բերան . ج. ձեռք . د. երկազիր [*] ثنائى եղբայր . ه. հայր . ا. հայր .

ه. հրաման . ا. հայր . ب. բերան . ج. ձեռք . د. երկազիր . ثنائى եղբայր . ا. հայր .

[*] Բայց առ նուազն 3 գրով պիտի ըլլայ արմատական բառերը . ուստի այսպիսիքը եւ ուրիշ ասոնց նմաններն արտաքոյ կանոնի զարտուղելով մէյմէկ բառերին կորսնցուցած են . ا. բառին բուն կազմութիւնը առանց յապուելու է . նմանապէս ب. بنو . ج. بنو . د. بنو . ه. بنو . ا. بنو .

رباعي Բառագիր . عسكر զօրք, Ժողովորդ . درهم չափ կշռոյ .
عبر բուրկէն .

خامسى Հնգագիր . سَجَنَجَل հայելի . عَقَقَل ընդարձակ ձոր .
աւաղի կոյտ .

بخمشر Ժեր կին . جز دحل ձոր . մեծամարմին կամ
յաղթանթամ ուղտ . عندليب սոխակ . اماموكت մամուկ . ա-
սոնք վեց գրով են . رايه և واد և եկամուտ ըլ-
լալուն համար դարձեալ հընգագիր կը համարուին, և հըն-
գագիրներուն կարգը կը դասուին .

Յ Օ Դ Ո Ւ Ա Յ Ա .

23. Անունները կամ նախատիպ են կամ ածանցական
Ածանցականը կամ նախատիպ անունէ կը ծագի . ինչպէս .
أسد առիւծ . مأسده տեղի բաղմութեան առիւծուց .
جره կայծ . مجمره — مجمر բուրվառ , խնկանոց .
ملح աղ . مملحه աղահանգ .
կամ բայարմատէ . ինչպէս .

طبخ եփել . مطبخ խոհանոց . مطبخ սան .
سفارت مَكْسَه աւել . كنس مسقره
فتح բանալ . مفتاح կամ مفتاح բանալի .
قول խօսք . مقول քաղցրախօս կամ քաղցրալեզու .
عجن զանգեւ , մակարդեւ . معجون عجين խառնուած , խիւս .
دَرس անհետանալ . دارس աւերակ .
درس ընթեռնուլ . مدرسه տեղի ընթերցանութեան .

مَنْج Դ-անակ . مَنْج սպանդանոց . مَنْج զենուկ .
فَضْل զատեւ, բաժնեւ . مَنْضَل Եօդ , Եօդ-ուած :

24. Եռագիր արմատականները 10-ձև ունին. զորո .

Ձև	Օրինակ	
فَعَلَ	فَحَلَ	մեղու .
فَعِلَ	فَحَلَ	բեռն .
فَعِيلَ	أَبَلَ	ուղտ (հաւաքական) .
فُعِلَ	قُفِلَ	փական .
فُعِلَ	عُنِيَ	պարանոց .
فَعَلَ	قَدِمَ	ուրք .
فَعِلَ	كَبِدَ	թոք .
فَعَلَ	رَجَلَ	այր մարդ .
فَعَلَ	عَنِبَ	խաղող .
فُعِلَ	صُرِدَ	թուչուն մը .

25. Բառագիրները 6 ձև ունին :

Ձև	Օրինակ	
فَعَّلَ	جَعَفَرَ	նապաստակ , փոքր և մեծ գետ .
فَعَّلَ	دَمَقَسَ	մետաքս .
فُعِّلَ	عَصَفَرَ	տեսակ մը ներկ և տուենկը մը անուռն .
فَعَّلَ	دَرَّهَمَ	չափ կշռոյ .
فَعَّلَ	قَرَمَزَ	կարմիր ներկ .
فُعِّلَ	غَلَبَطَ	ստուար իր .

26. Հնգագիրները 4 ձև ունին :

26.	Օրինակ	
فَعَلَّ	سمندر	կամ պարսկերէն سمندر սալամանդր .
فَعَلَّلَ	قرطعب	լաթի կտոր , սակաւ իր .
فَعْلِلَ	قد عمل	վիթխարի ուղտ .
فَعْلِلَ	جحمرش	ծեր կին , խիստ պառաւ .

Յ Օ Դ Ո Ւ Ա Շ Բ .

Յաղագս սեռին اَلْكَفَيْتُ

27. Անունները արական և իգական սեռի տակ են .
առջինին مَذَكَّرٌ , երկրորդին مُؤَنَّتْ կ'սուի , ինչ .

28. այր . رَجُلٌ . հայր . أَبٌ . եղբայր . أَخٌ . արու ուղտ .
Իգական اِمْرَاةٌ կին . اُمٌّ մայր . اُخْتٌ քոյր . نَاقَه մատակ ուղտ .

29. Իգական անունները երեք տեսակ են , ինչպէս :
مؤنث حقيق Բուն իգական

لفظي » առմամբ կամ կազմութեամբ իգական

سماعي » պիտակ իգական :

30. Ա. Բուն իգականները միշտ իգական և կամ որ
և է էգ կենդանեաց սեռին կպատկանին , ինչպէս .

زَيْنَبٌ عايشه نسيمه كَبُوهُ էգ առիւծ . نَعَجَه էգ ոչխար .
[°] دُجَاجَه Կտիկ , հաւ . شَاهِدَه վկայուհի . كَاتِبَه էգ նստար

[°] Հասարակ բառերէ ծագեալ իգական անունները իրենց դէմը միշտ ի կենդանեաց արական մը պիտի ունենան . مَذَكَّرٌ مِنَ الْحَيَوَانِ . Կենդանի միջակայքէն մինչէլ հայր . اَبٌ . զորօր . كَاتِبٌ արու նստար . نَاقَه էգ նստար . اُخْتٌ քոյր . اِمْرَاةٌ կին . اُمٌّ մայր . رَجُلٌ տղա . اَخٌ եղբայր . اَمْرٌ սէփր եղն . اَمْرٌ կով . Բ. ստի կազմութեամբ արական և նշանակութեամբ իգական եղող բառերուն ծայրը իգականի մասնիկ աւելցնելու հարկ չկայ . مَرْضَعٌ միւրտը կամ միւրդը ստնտու . حَامِلَةٌ համիլ կին է յղի նշանակէ . طَامِتٌ թամիս տպահար . كَاغِبٌ քետրպ գիւարոյս աջիկ :

ինչպէս حَبْلِي دَعَوَى բառերուն պէս, և երկայն Էֆֆ
 ֆֆֆ Կ'սուի, Էֆֆֆ. سَوَاءٌ حَرَاءٌ صَحْرًا ևայլն օրինակ-
 ներուն Էֆֆֆ բառին մէջն է ևւ բառն վերջին դիրք Էֆֆ
 Էֆֆն է. բայց Թուրքերէնի մէջ բազմիցս նոյնը ջնջուելուն
 համար, Եֆֆեալ مَدُودَ ֆֆն վերջ դիր կը նկատուի:

حُرُوفُ الْهَجَاءِ Հեգելու գրերուն բոլորն ալ իգական են.
 Ինչպէս վերը հեգական գրերուն առջին դրուած ածա-
 կաններէն յայտնի է. (Տե՛ս երես 14):

32. Գ. Պիտակ իգականները ոչ նշանակութեամբ ի-
 գական են և ոչ կազմութեամբ. այլ միայն սովորութեամբ
 և գործածութեամբ. զորօր. شَمْسٌ Արև. نَارٌ հուր ևայլն.
 Կենդանեաց վրայ գտնուած զոյգ անդամները ընդհանրա-
 պէս այս տեսակէն են. عَيْنٌ աչք. أُذُنٌ ականջ. يَدٌ ձեռք.
 قَدَمٌ ոտք, ևայլն:

مِرْقٌ մորկայոյզ հողմ. دَارٌ وَاسِعَةٌ ընդարձակ տուն.
 شَمْسٌ مُضِيئَةٌ լուսատու Արեգակ. يَدٌ يَمِيضَةٌ սպիտակ ձեռք:

Հին գարերու մէջ եկած արաբացւոց երեւելի գրա-
 գէտներն այսպիսի բառերը, որ միայն հեղինակներէն
 կիմացուի՝ իգական գործածելու են. մէկ մ'ալ որ ասոնց
 փոքրականները مُصَغَّرٌ իգականի մասնիկով կըլլայ. وَزَوْ
 փոքրիկ տուն. عَيْنِي փոքրիկ ական. شَمْسِي փոքր Արև այսինքն
 լուսաւոր աստղ. կարելի է լեզուին քաջահմուտ անձինք
 այսպիսի յայտնի կամ անյայտ սլաոճառներ գտնելով իգա-
 կան սեռ տուած ըլլան:

Յ Օ Դ Ո Ի Ա Յ Գ.

Յաղագս թուոյն اَلْكَمَيْتُ

33. Թիւը երեք է مَفْرُذٌ եղական . تَنْبِيْهٌ երկուական .
 جمع Յողնական . եղականը մէկ կը ցուցնէ . երկուականը եր-
 կու . Յողնականը երկուքէն աւելի :

	Արական	Թ Ի Ի Ք	Իգական
եղական	سارق	մէկ գող	سارقة
երկուական	سارقان	երկու գողեր	سارقان
Յողնական	سارقون	երեք կամ աւելի գողեր	سارقات
եղական	كتاب	մէկ գիրք	
երկուական	كتابان	երկու գիրքեր	
Յողնական	كتب	երկուքէն աւելի գիրքեր	

34. Ծն0թ. երկուականներն երեք կերպ գործածու-
 թիւն ունին .

Ա. Միւսնոյն տեսակէ մէկ մէկու նման նոյնասեռ ի-
 րեր կը ցուցնէ , ինչպէս .

այր رَجُلٌ . երկու ծառեր شَجَرَيْنِ شَجَرَان . ծառ شَجَر
 امرأتان . կին امرأة . երկու այր رَجُلَيْنِ رَجُلَان . մարդ
 երկու կիներ إِمْرَأَتَيْنِ :

Բ. Երկու տարասեռ նշանակութիւն ունեցող , և մէկ
 մէկու հետ առնչականութիւն ցուցնող երկուականի արա-
 կան ձևը՝ նախապատիւ կը համարուի իդականին նկատ-
 մամբ , ինչպէս :

Գայր . آَبَوَانْ   Գայր և մայր . آَبَوَيْنْ
 Գայր . والدانْ   ծնողք . والدَيْنْ
 Արևելք . مشرقانْ   Արևելք Արևմուտք . مشرقَيْنْ
 Լուսին . قمرانْ   Լուսին և Արև . قمرَيْنْ

Նաևս هَا նոքա . այս երկուական Գրդ . դէմ դերա-
 նունով կիսացուի Ա . երկու այր . Բ . երկու կին . Գ . այր
 և կին միատեղ . اَتَمَّا դուք . նմանապէս երկու այր երկու
 կին , և այր և կին միատեղ .

Գ . Շատ երկուական բառեր կան որոնք իրենց բնիկ
 նշանակութիւնը թողլով , երկու մասնաւոր իրեր կը նշա-
 նակեն . թէպէտ իրենց նախնական նշանակութիւննին ալ
 կը շօշափեն , ինչպէս .

أَصْفَرَيْنْ փոքրագոյն .

أَصْفَرَيْنْ լեզու և սիրտ .
 اصفرانْ ոսկի և քրքում .
 اقطعانْ սուր և գրիչ .
 ثقلانْ մարդիկ և ոգիք .
 جديدانْ մլոյն մլոյն գիշեր և ցերեկ .
 دارانْ աստի և անտի կենցաղ .
 فرقدانْ երկու լուսատու աստղեր Պրսկ . دو برادرانْ
 كريمتانْ երկու աչք .
 كمبتانْ թավլուին երկու զարը տապեղուլունք .
 كليتانْ աւաղան , լոգարան բաղանեաց .

کلبتان کلبتين երկու շնիկ, այսինքն աքցան .
 کونان کونين երկու աշխարհ, երկին և երկիր .
 نعلان نعلين զոյգ մը ոտքի աման . սանտալ, կօշիկ .
 نيران نيرين Արեւ և Լուսին , և այլք :

35. Յոգնականներն երկու կերպ են . **جمع مُصَحَّح** կա-
 նոնաւոր յոգնական , և **جمع مُكْتَرَر** անկանոն յոգնական .

36. Կանոնաւորը եթէ անձնական ըլլայ^[*] եղակա-
 նին վերջը **وَن** և **يَن** մասնիկները կ'աւելցուի . առանց իրեն
 նախնական կազմութիւնը փոխելու . որ եթէ յոգնականի
 մասնիկը ծայրէն վերջնեա՝ եղականն անփոփոխ կը մնայ .
 մէկ մ'ալ թէ անձնական և թէ իրական՝ բառերուն ծայրը
آت մասնիկը կ'աւելցուի , որ ճիշդ մեր հայերէնի + յոգ-
 նականակերտ գրին կը պատասխանէ , ինչպէս :

يَن որդի . بَشُون որդիք . بَنَات էգ որդիք .
 ساجِد երկրպագու . ساجِدُون , ساجِدِينَ երկրպագուք ,
 ساجِدَات էգ երկրպագու .

کال	կատարելութիւն	کالات
خصوص	առանձնութիւն և յատկութիւն	خصوصات
دَرَجَه	աստիճան վեր ելլելու	دَرَجَات
دَرَكه	աստիճան վար իջնելու	دَرَكَات

37. Անկանոնը այն է՝ որ իւր նախնական կազմութիւ-

[*] Մի քանի բառեր կը խոտորին այս ընդհանուր կանոնէն . տարի . سنون , سنون
 տարիներ . ارض երկիր , գետին . ارضون , ارضين երկիրներ , գետիններ .
 اراضى Ինչ . اراضى աստիճ . աստիճ իրական բառեր են . բայց անձնականի
 յանգ առած են :

նը փոխելով, սկիզբը, մէջը, վերջը կերպ կերպ այլապով-
թիւն կը կրէ, զորօրինակ.

Եզական

Յոգնական

مثَل նման
مُخْرَج ելլելու տեղ.
ضَعْف տկար, անզօր, խեղճ.
سِقَاء տիկ ջրոյ.

أَمثال

مُخَارَج

ضَعْفًا

أَسْقِيَه

Այս կերպ յոգնականներն 3 տեսակ կ'ըլլան. ինչ.

Ա. جَمْعُ زَائِدٌ եզականին վրայ գիր աւելցնելով, ինչ.

مِثْرَ մտածումն. افكار մտածումներ.

Բ. جَمْعُ مُساوٍ եզականը յոգնականին հետ հաւասար
գրով, ինչպէս. كَرَامٍ պատուաւոր. كَرَامٍ պատուաւորք.

Դ. جَمْعُ ناقصٌ եզականէն պակաս գրով, ինչպէս.

طَرِيقٌ ճանապարհ. طُرُقٌ ճանապարհք.

2 Ե Ի Ա.

فَعْلٌ 2-ըն յոգնականները فَعْلَانِ فَعْلَانِ فَعْلَانِ فَعْلَانِ
1 2 3 4 5

1 جَسُورٌ կամ جَسُورٌ Երկրորդ

2 شَكْلٌ ձեւ اشكال

3 سَجَلٌ Դ-րդ ջրհորոյ سَجَال

4 جَارٌ Դ-րացի جيران

5 اَرْضٌ Դ-եաին اراضي

38. ԵԱՆՕԹ. Մէկ ձեռով զանազան նշանակութեամբ
եզական բառեր կան, որոնց յոգնականը տարբեր կերպով
կը գրուի. ինչպէս.

Եզական

امر	Հրաման . վիճակ , գործ , իրողութիւն .
بيت	տուն , բնակարան . նոտանաւորի տուն .
خال	մորեղբայր . պիտակ .
رسم	տուրք . ծէս .
سهم	մասն , բաժին . նեւ .

Յոգնական

وامر	Հրամաններ .
امور	վիճակներ , գործեր .
بيوت	տուններ .
ايات	նոտանաւորներ .
اخال	մոր եղբայրներ .
خيلان	պիտակներ .
رسوم	տուրքեր .
مراسم	ծէսեր , սովորութիւններ .
اسهام	մասեր , բաժիններ .
سهام	նեւեր .

Ասոր հակառակ , մէկ ձևով ղանազան նշանակութեամբ յոգնական բառեր կան , որոնց եզականը տարբեր կերպով կը գրուի , ինչպէս .

Եզական

بَلْبَلَن	սոխակ .
بَلْبَلَه	ծորակաւոր դորակ , գաւաթ .
بَلْبَلَه	հոգ , ցաւ , տրտմութիւն .
عظم	ոսկր .
عظيم	մեծ .
رَجُل	այր մարդ .
راجل	հետիոտ .

Յոգնական

بَلْبَلَن	բլալ
عظام	էշամ
رجال	րիլ

Եզականներուն նշանակութիւնը միևնոյն ձև յոգնականով իր մէջը կը պարունակէ այս ոտանաւոր խօսքը .

وَإِذَا الْبَلَّابِلُ افْضَحَتْ بِلُغَاتِهَا فَاتَبِ الْبَلَّابِلُ بِاحْتِسَاءِ الْبَلَّابِلِ

Երբոր սոխակները կ'երգեն քաղցրանուագ ներդաշնակութեամբ , ուրեմն դու մերժէ՛ , հեռացո՛ւր տրտմութիւններդ գաւաթներէն ըմպելի խմելով :

2 6 1 Բ.

39. فُعُول և فِعَال	آفعال	հոգնակականներն են	فعل	39.
—	—	بكر	կոյս, աղջիկ.	յգ.
—	رياح	ريح	հողմ.	»
حصون	—	حصن	պարիսպ.	»

2 6 1 Գ.

فِعَال և فُعُول	آفعال	հեբրուսն	فعل	և فُعُول
—	—	خلق	բարք.	յգ.
—	—	ثلاث	մէկ երրորդ.	»
—	—	عناق	վիզ. պարանոց.	»
—	بروج	—	համաստեղութիւն.	»
—	رماح	—	սուին.	»

2 6 1 Դ.

فِعَال և آفعال	—	فعل	հեբրուսն	فعل
—	اسقام	յգ.	հիւանդութիւն.	سقم
—	اسباب	»	չուան, պատճառ, առիթ.	سبب
جبال	—	»	լեռն.	جبل
سباع	—	»	դաղան, կամ	سبع

2 6 1 Ե.

آفعال	—	فعل	հեբրուսն	فعل
اعقاب	յգ.	—	գարշապար.	عقب
اغاب	»	—	խաղող.	عنب
اضلاع	»	—	կող, անկիւն.	ضلع

Խ Ո Տ Ո Ր Մ Ո Ւ Ն Ք

محاسن	հոգնակական	حسن	»
مساوی	չարութիւն.	سو	»
میان	բախտաւորութիւն.	بین	»
مطاب	թարմ արմաւ.	رطب	»
ملائكة և ملائكة	յոգ. ملائكة (հրեշտակ) որոյ բունն ձէն էր	ملائكة	»

2 Ե Ի Գ Զ, Է, Ը Կ Խ.

فَعْلَة	ձեւոյն	յողնականն է	فَعَال	Եզ.	بلده	քաղաք	յգ.	بلاد
فَعْلَة	«	«	فَعْل	«	حرفة	արհեստ	«	حرف
فَعْلَة	«	«	فَعْل	«	تحفة	լնծայ	«	تحف
فَعْلَة	«	«	فَعَال	«	عجلة	կառք	«	عجال
فَعْلَة	«	«	فَعَال	«	رقبة	պարանոց	«	رقاب

Մանօթութիւն . — Սոյն ձեւերն երբեմն جمع سالم (կանոնաւոր յողնական) ալ կ'ընդունին, զորօրինակ .

لَمْعَة	փայլ	յգ.	لَمَعَات	սեամք	յգ.	عَنْبَات
قُطْمَة	մասն	»	قُطَعَات	կիրճ	«	عَقَبَات

2 Ե Ի Ժ.

فُعْل , أَفْعَلَه , فُعَال Լ Լ Երուն յողնականներն են Լ Լ Երուն , فُعْلَان Լ Լ Երուն .

اجوبه	յգ.	պատասխան	جواب
اسلحه	«	զէն	سلاح
اغربه	«	աղբաւ	غراب
قُدُل	«	ծոծորակ	قَذال
جدر	«	որմ	جدار
جدران	«	«	«
عزال	յգ.	եղնիկ	غزال
خمار	«	քող երեսաց	خمار
حجاب	«	վարդոյր	حجب
شجاع	«	քաջ	شجمان

2 Ե Ի ԺԱ.

أَفْعَال , أَفْعَل , أَفْعَلَه , Լ Լ Երուն յողնականներն են Լ Լ Երուն , أَفْعَال , أَفْعَل , أَفْعَلَه , أَفْعَال , أَفْعَل , أَفْعَلَه , أَفْعَال , أَفْعَل , أَفْعَلَه .

ՅՕԴՈՒԱԾ Դ.

40. Թէ արմատական բառերուն և թէ յաւելական չորս և կամ աւելի գիր ունեցող բառերուն յոգնականները կը կազմուին, ընդհանրապէս իրենց երկրորդ գրէն ետքը 1 աւելցնելով և երրորդ գրին کسر տալով, զորօրինակ .
مباني , مبني . اکابر , اكبر . عساكر , عسكر .

Ծանօթութիւն. — Այս կանոնէն ի բաց առեալ են ֆալ , فاعل և ֆուլ , فاعول և ֆուլ , فاعل և ֆուլ , فاعول և ֆուլ , فاعول (2-րդ ժ, 3-րդ և 4-րդ) .

ՆԱԽԸՆԹԱՑ ՅՕԴՈՒԱԾԻՆ ՎՐԱՅ ՄԻ ՔԱՆԻ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ.

41. Կանոն Ա. — Եթէ բառի մը մէջ եկամուտ ձայնաւոր գիր չգտնուի, յոգնականն անփոփոխ կը մնայ, ինչ .
اکرم , اکرم . مكاتب , مكاتب . دفاتر , دفاتر . حصارم , حصارم .

Կանոն Բ. — Եթէ վերջընթեր գիրն է 1 և կամ 2, կը փոխուի ى ի յոգնականին մէջ, զորօրինակ .

قربان (զոհ) . يعافير (եղնիկ) . يعفور . مكاتب , مكاتب .
قرايين : برايين (ապացոյց) . برهان .

Եւ եթէ երրորդ գիրը 1 է, այս 1 էն 3-անմիջապէս ետքը همزه կ'աւելնայ, ինչպէս .

علامت (նշան) . رسائل (տետր) . رساله :

Ծանօթութիւն. — Այս վերջընթեր կանոնաւոր յոգնական ալ ունին, ինչպէս . رسالات , علامات :

Կանոն Դ. — Եթէ եզականը فاعل և فاعله , فاعل և فاعله , فاعل և فاعله և ֆուլ , فاعول և ֆուլ , فاعول և ֆուլ , فاعول (2-րդ ժ, 3-րդ և 4-րդ) .

خاتم . دوائر , (շրջանակ) , دائره . سواحل , (ծովեզր) , ساحل
(գրոշմ) , خواتم :

Եւ եթէ բառին սկիզբը ւ գտնուի , յոգնականը ի
ձեւ կ'առնու , ինչպէս . واسطه (միջնորդ) կ'ըլլայ ի յոգ-
նականին وسائط ոչ واسطه :

Կանոն Դ. — Եթէ . եղական բառին վերջը գտնուի
անձայն . կամ (աւելորդ) կըլլի , կը թողուի , ինչպէս .
مراحم , مرحلة . محافظ . مالح , مملحة . محاكم , محكمه :

Եւ եթէ եղականը فعليه ձեւն ունենայ , կ'ըլլայ .
مشاييم , (սաղմնարոյն) مشيمه . سفارين , (նաւ) سفينه :

Այսպէս են նաեւ չորսէ աւելի գիր ունեցող բառերը .
բայց չորս գիրը կը պահուի և աւելին կը թողուի , յոգնա-
կանին կաղմութեանը մէջ , ինչպէս .

عناكب (սարդ , մամուկ) عنكبوت . سفارج , (սերկէիլ) سفرجل
(25 և 26) : غنابل (սոխակ) , غناب : غنابل :

Սակայն երրորդ գիրը ձայնաւոր եղող բառերուն յոգ-
նականը կը խոտորի այս ձեւն , ինչպէս .

X (ըն- هديه . عطايا (նուէր) عطيه . مطايا , (գրաստ) مطيه
: هدايا , عطاي , مطاي , (փոխանակ ըսելու هدايا , (ծայ) :

60 Դ Ո Ւ Ա Ն Ե .

Անուանց հոլովներուն * վրայ

42. Երեք պարզ հոլով կայ . Ուղղական , Սեռական
և Հայցական .

Եթէ ال որոշիչ , յօդը գրուի հասարակ անուան վրայ ,

* اعراب որ հոլով և նաեւ քերականական լուծումն կը նշանակէ :

կ'որոշէ և կամ կը մասնաւորէ այդ անունը՝ որուն կ'ըսուի
 الْمَعْرُفُ بِاللَّامِ . (որոշեալ յօդիւ) : (Տե՛ս հատուած 21.) :

حَالُ الْمَذْكُورِ الْمُسَكَّرِ اسْمًا دَر

Հոլով անորոշ արականի

Եղական	Երկուական	Յոգնական
II. حَالُهُ الرَّفْعِ	բարեգործ. عَمَلَانِ	բարե- مُحْسِنُونَ
III. حَالُهُ الْخَفْضِ	محسِنٍ [գործ.]	[երկու مُحْسِنِينَ [գործ.]]
IV. حَالُهُ النَّصْبِ	محسِنًا	محسِنِينَ

حَالُ الْمَذْكُورِ الْمَعْرُوفِ

Հոլով որոշեալ արականի

Եղական	Երկուական	Յոգնական
II. أَحْسَنُ	المحسنان բարեգործն	المحسنون բարե-
III. المحسن	المحسِنِ [եւրկըին]	[գործ.ըն] المحسِنِينَ
IV. المحسن	المحسِنِ	المحسِنِينَ

حَالُ الْمَوْثُوثِ الْمُسَكَّرِ

Հոլով անորոշ իգականի

Եղական	Երկուական	Յոգնական
II. حَسَنَةٌ	حسنات	حسنات
III. حسنة	محسِنِينَ [գործ. երկու]	محسِنَاتٍ [ըրեգործ.]]
IV. حسنة	محسِنِينَ	محسِنَاتٍ

حَالُ الْمُؤَنَّثِ الْمُعَرَّفِ

Հոլով որոշեալ իգականի

Եզական	Երկուական	Յոգնական
Ո. الْمُحْسَنَةُ կինն բարե-	أَلْحُسْنَانِ կանայքն բա-	أَلْحُسْنَاتُ կանայք(ն)
Ս. المحسنة	[գործ] المحسنين [բեգործք եր-	المحسنات [բարե-
Հ. المحسنة	[կոքին] المحسنين	المحسنات [գործք .

Ինչպէս կը տեսնուի վերի օրինակներէն, ամէն երկուականի և կանոնաւոր յոգնական արականի եւ կամ իգականի սեռականն իր հայցականին կը նմանի .

43.

حَالُ الْمَذَكَّرِ الْمُسَكَّرِ

Հոլով անորոշ արականի

Եզական	Երկուական	Յոգնական
Ո. رَجُلٌ այր (մի) .	رَجُلَانِ արք երկու .	رِجَالٌ արք (ոմանք) .
Ս. رجل առն(միով)	رَجُلَيْنِ արանց երկուց .	رجال արանց (ոմանց)
Հ. رجلاً այր (մի) .	رَجُلَيْنِ արս երկուս .	رجالاً արս (ոմանս) .

حَالُ الْمَذَكَّرِ الْمُعَرَّفِ

Հոլով որոշեալ արականի

Եզական	Երկուական	Յոգնական
Ո. الرَّجُلُ այր(ն)	الرَّجُلَانِ արքն երկուքին	الرِّجَالُ արք(ն)
Ս. الرجل առն(ն)	الرَّجُلَيْنِ արանցն երկուցունց	الرجال արանց(ն)
Հ. الرجل զայր(ն)	الرَّجُلَيْنِ զարսն երկուսին	الرجال զայրս(ն)

حَالُ الْمُؤَنَّثِ الْمُسْكِرِ

Հոլով անորոշ իգականի

Եզական	Երկուական	Յոգնական
Ո. ^۱ اِمْرَاَةٌ Կին (մի) . Կանայք երկու . نِسَاءٌ Կանայք (ոմանք)		
Ս. ^۲ اِمْرَاَتَيْنِ Կինոջ (միոյ) Կանանց երկուց . نِسَاءٍ Կանանց (ոմանց)		
Հ. ^۳ اِمْرَاَةٌ Կին (մի) Կանայս երկուս . نِسَاءٌ Կանայս (ոմանս)		

حَالُ الْمُؤَنَّثِ الْمَعْرُوفِ

Հոլով որոշեալ իգականի

Եզական	Երկուական	Յոգնական
Ո. ^۱ اِلْمْرَاَةُ Կին (ն) . Կանայքն երկոքին . النِّسَاءُ Կանայք (ն)		
Ս. ^۲ اِلْمْرَاَتَيْنِ Կինոջ (ն) Կանանցն երկոցունց . النِّسَاءُ Կանանց (ն)		
Հ. ^۳ اِلْمْرَاَةُ Գկին (ն) Գկանայսն երկուսին . النِّسَاءُ Գկանայս (ն)		

Իգական անուն.

Եզական	Երկուական	Յոգնական
Պ. ^۱ نُسْخَةٌ օրինակ . نَسْخَتَانِ օրինակք երկու . نُسُخٌ օրինակք		
Ս. ^۲ نَسْخَةٌ օրինակ	نَسْخَتَيْنِ օրինակք	نَسْخٌ օրինակք
Հ. ^۳ نَسْخَةٌ օրինակ	نَسْخَتَيْنِ օրինակք	نَسْخًا օրինակք

Այս օրինակներէն կը տեսնուի որ անկանոն յոգնականաց հոլովական վերջաւորութիւններն եզականներուն հետ նոյն են . իսկ եթէ եզականին վերջը իգականի նշանն եղող աւելորդ օ գտնուի , սա ինքն կը հոլովի յեզականին և յերկուականին :

Իգական անուն.

Ո. سَفِينَةٌ	հաւ . سَفِينَتَانِ	երկու հաւ . سَفَيْنِ	կամ سُنْ	հաւեր
Ս. سَفِينَةٌ	سَفِينَتَيْنِ	սֆայն		
Հ. سَفِينَةٌ	سَفِينَتَيْنِ	սֆայն		

Եղական

Երկուական

Յոգնական

Ո. وَكِلٌ	փոխանորդ . وَكِلَانِ	երկու փոխանորդ . وَكَلَاءُ	փոխանորդք
Ս. وَكِلٌ	وَكِلَيْنِ	وَكَلَاءُ	
Հ. وَكِلَا	وَكِلَيْنِ	وَكَلَاءُ	

Եւ անհատական , օրինակ , فَوَاعِلُ , և այլ ձևերն ունեցող հասարակ անձններուն սեռականը հայցականին կը հետեւի երկուական ու յոգնականին մէջ , ինչպէս կը տեսնուի վերջին օրինակին մէջ :

44. Յատուկ անուններն ոչ որոշիչ յօդը կ'առնուն՝ վասն զի արդէն ինքնին որոշեալ բառեր են , և ոչ تَمَوْنِ վասն զի չեն անորոշ բառեր , և ոչ ալ كَمْ , վասն զի սեռականն ին հայցականնուն կը նմանի . ուստի غير المنصرف անուանք կը կոչուին , ինչպէս .

Ուղղ . اَدْرِيسُ Ենովք .

Սեռ . اَدْرِيسُ Ենովքայ .

Հայց . اَدْرِيسُ Ղենովք .

Այսպէս կը հոլովուին داود (Դաւիթ) , اِبْرَاهِيمُ (Աբրահամ) , بَعْلَبَكْ (Պաւլէպէքք) , زُحَل (Երեւակ) :

45. անուանց Կարգէն են նաև

Ա. أَفْضَلُ ձևն ունեցող

1) Բաղդատական ածականներն, ասոնց իգական-ներն և անկանոն յոգնականները, ինչպէս .

Արական

أَفْضَلُ (առաքինագոյն), أَكْبَرُ (մեծագոյն), أَصْغَرُ (փոքրագոյն)

Իգական

فُضِّلُ , كَبُرَ , صَغُرَ

Յոգնական

فُضِّلُ (առաքինագոյնք), كَبُرَ (մեծագոյնք), صَغُرَ (փոքրագոյնք)

2) Գոյն, գեղեցկութիւն կամ թերութիւն ցուցնող ածականները, ինչպէս . أَحْمَرُ (կարմիր), أَصْفَرُ (դեղին) . —

أَعْرَجُ (կաղ), أَعْمَى (կոյր), أَدْعَجُ (սևակն), أَرْجَجُ (նրբայօն)

3) Յատուկ անունները, ինչպէս . أَطْحَلُ (լեառն յԱրարիա) :

4) Հասարակ անունները, ինչպէս . أَجْدَلُ (իծ), أَفْقَى (ճուռակ) :

Բ. Տեղողական վիճակ ցուցնող أَفْضَلُ ձևով ածականները, ինչպէս . سَكَرَان (արբեալ), نَدْمَان (զղջացողն) . առջինին յոգնականը سُكَارَى և երկրորդինը نَدَامَى կ'ըլլայ :

Գ. Գ. أَفْعَلُ ձևն ունեցող բառերը, ինչ . صَحْرَاء (դաշտ) :

Դ. Թուականաց միալթրոններուն أَفْعَالُ և أَفْعُلُ ձևերը, ինչպէս . وَاحِدٌ կամ أَحَدٌ , مَوْحِدٌ որք կը նշանակեն واحدٌ , واحدٌ , واحدٌ , واحدٌ . مثلثٌ կամ ثَلَاثٌ . երկու առ երկու . ثَنَاءٌ , مَثْنً .

* Դասակարգումը (իսկական) (ثَنَاءٌ) թեպէտև և أَفْعَالُ ձևն ունի, բայց այդ դեպքում ևս այնպէս չ'է կարգէն :
* Դասակարգումը (իսկական) (ثَنَاءٌ) թեպէտև և أَفْعَالُ ձևն ունի, բայց այդ դեպքում ևս այնպէս չ'է կարգէն :

երեք առ երեք . رابع کلام . Զորս առ Զորս , և այլն .

فَعْلًا , أَفْعَلًا , مَفَاعِلٌ , مَفَاعِلٌ , أَفَاعِلٌ , أَفَاعِلٌ , فَعَالٍ . Զա-
ճեւերն ունեցող յողնականները , ինչպէս . سفین (նա-
ւեր) , اناعيم (վսեմագոյնք) , افاحم (վանորայք) , صوامع (արջառք , ոչխարք և ուղտք) , معايد (տաճարք) , معاشر (խում-
բեր) , وكلا (սուրբք , տեարք) , اولياء (կանթեղներ) , مصابيح (փոխանորդք) :

Այս վերջին յողնական բառերուն եղականներն են .

سفينه , صومعه , افاحم , انعام (այս ալ յողնական է , եղականը
وكيل , ولي , مصباح , معاشر , معبد , (Կ'ըլլայ) تَمَّ

Երբոր եղական բառի մը تَمَّ (ուղտ և ոչխար) յողնա-
կան նուազականը ' انعام և բաղմաւորականը ' اناعيم Ելլայ ' այս
վերջինիս جمع الجمع : Ուրիշ օրինակ . ظُفَرٌ եղունգն ,
: رهاين رهبان , كروناكرو , ڪراڪراڪراڪرا . اظفاير اظفار :

Իսկ եթէ յողնականն միայն վերջնական ճեւ ունենայ՝
ինչպէս . منتهى الجمع . مصابيح مصباح . مساجد مسجد .

جمع قلت چار باشد در زبان نحويان
أَفْعُلُ و أَفْعَالُ و فِعْلَةٌ هم بوزن أَفْعَلَةٍ

Մէկ քանի օրինակներ

Ուղղ .	أَفْضَلُ	صَحْرَاءُ	سَكْرَانُ
Սեռ .	افضل	صحراء	سكران
Հայց .	افضل	صحراء	سكران

46. Իսկ | եւ կամ | Ի | ճեւ առած սուղ ելիք ով

իրենց ԿՆ յուզականին և ի սեռականին միայն . իսկ ամեն հոլովներուն մէջ միանգամայն՝ անորոշ յոգնական հոլովուած ատեն, ինչպէս. بَقِيَ (մշտնջենաւորութիւն, հաստատ մնալ) որոյ فاعل ձևն է باقى , կը հոլովի այսպէս .

Եղական

Յոգնական

Ո.	باقٍ (կայուն)	փոխանակ	باقٍ	باقُونَ	փոխանակ
Ս.	باقٍ	»	باقٍ	باقِينَ	»
Հ.	باقياً	»	باقياً	باقِينَ	»

مَا الدُّنْيَا بِأَقْوَىٰ لِأَحَدٍ աշխարհս մէկու մը մշտակաց չէ .

Նոյնպէս են նաև և ով յանգեալ արմատական բառերն՝ որոնք սակայն فاعل ձևն առած ատեննին , Կ ի կը փոխարկեն և ը ըստ կանոնին զոր պիտի տեսնենք յետոյ . ուստի خَالٍ (դատարկութիւն) որոյ فاعل ձևն է خالى , կը հոլովի այսպէս .

Եղական

Յոգնական

Ո.	خالٍ (դատարկ)	փոխանակ	خالٍ	خَالُونَ	փոխանակ
Ս.	خالٍ	»	خالٍ	خَالِينَ	»
Հ.	خالياً	»	خالياً	خَالِينَ	»

50. Իսկ ասոնց որոշեալն անփոփոխ կը մնայ թէ յեղականին և թէ ի յոգն . միայն եղ. հայց. Ի-Ն-Ի մը կառնու .

Եղական

Յոգնական

Ուղղ.	الباقى	الباقُونَ	փոխանակ	الباقُونَ
Սեռ .	الباقى	الباقِينَ	»	الباقِينَ
Հայց .	الباقى	الباقِينَ	»	الباقِينَ

Այսպէս կը հոլովուին արմատին վերջին գիրը *ی* կամ
 ր ունեցող ներկայ ընդունելութիւնները (*اسم فاعل*) . այսինքն
 յիշեալ գրերուն նախընթաց գիրը • *كسر* եղած ատեն, թէ
 եռագրական և թէ յաւելական կամ ածանցեալ ձևերը
 մի և նոյն կանոնին ենթակայ են, ինչպէս . *كافى* (բաւական) . *شافى*
 (առողջարար, բժիշկ) . *قافى* (կորստական, ապականացու) .
بارى (արարիչ) . *غازى* (պատերազմող) . *عالى* (բարձրացող) .
مدعى (դատա-
 խազ, պահանջող) . *مُتَجِّى* (խնդրող, ցանկացող) .
 (յուսադիր) . *مُنْسَلٍ* (մխիթարեալ) . և այլն :

ՅՕԴՈՒԱԾ 2.

•الِإِضَافَةُ•

ՅԱՂԱԳՍ ԿԱՊԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅԱԿԱՆ ԱՆՈՒԱՆ
 ԸՆԴ ԳՈՅԱԿԱՆԻ .

51. Անուն մը ուրիշ անուն մը հետ կապակցելով,
 որո՛ւ կամ ի՛նչ բանի վերաբերիլը (*اسناد*) կը ցուցնէ . Ա-
 ռաջնոյն կ'ըսուի *المُضَافُ* (յատկացեալ), եւ երկրորդին
المُضَافُ إِلَيْهِ (յատկացուցիչ) :

Արաբական լեզուին մէջ յատկացեալը յատկացուցէն
 յառաջ կը դրուի, ինչպէս • *عَلَّمَ زَيْدٌ* (Ժառայն Զէյտի) :

52. Կապակցութիւնը երեք կերպ է .

Ա. *الإِضَافَةُ اللَّامِيَّةُ* (լաական կապակցութիւն) այն է ,

յորում Լ նախդիրը կ'իմացուի զօրութեամբ յատկացուց-
չին վրայ, ինչպէս .

مِزْمَارٌ لِداوُدَ (սրինգն Դաւթի)
غَلَامٌ لِامْرَأَةٍ (ճառայ կնոջ)
حَضِيضٌ لِجَبَلٍ (ստորոտ լերին)
مِفْتَاحُ الْبَيْتِ (բանալի տանն)
مَنْفَعَةٌ لِلْعِلْمِ (օգտակարութիւն գիտութեան)

Բ. الاضافةُ النسيائيةُ (յայտնական կապակցութիւն) փյն է
յորում Լ նախդիրը կ'իմացուի զօրութեամբ յատկա-
ցուցչին վրայ, ինչպէս .

خَاتَمٌ مِنْ ذَهَبٍ (մատանի ոսկեղէն)
ثَوْبٌ مِنْ قُطْنٍ (հանդերձ բամբակեայ)
ثَوْبٌ قُطْنٍ
7. الاضافةُ الظرفيةُ սակաւ ուրէք (ներգոյական կապակ-
ցութիւն) փյն է, յորում Լ նախդիրը կ'իմացուի զօրու-
թեամբ յատկացուցչին վրայ, ինչպէս .

ضَرَبَ الْيَوْمَ (այն օրուան եղած ծեծը)

53. Ծանօթութիւն Ա. — Յատկացեալը ոչ յօդ և
ոչ ալ Լ Կառնու, ինչպէս .

كَلَامُ الْحُكَمَاءِ (խօսք իմաստնոց)
دَارُ الْآخِرَةِ (հանդերձեալն)
دَارُ السَّلَامِ (դրախտ)
نَجْمُ السَّمَاءِ (աստեղը երկնից) .

54. Ծանօթութիւն Բ. — Երկուական և կանոնաւոր
յոդնական յատկացեալներուն ը երբ կը զեղչուին, զրօր .

Երկուական

- Ո. غلاما زید երկուքին ծառայքն Զէյտի
 Ս. غلامی زید երկուցունց ծառայիցն Զէյտի
 Հ. غلامی زید զերկուսին ծառայսն Զէյտի .

Կանոնաւոր յոգնական

- Ո. ساکنوا البلد բնակիչք քաղաքին
 Ս. ساکنی البلد բնակչաց քաղաքին
 Հ. ساکنی البلد զբնակիչս քաղաքին .

Աստուք պիտի ըլլային غلامان زید , غلامین زید եւ
 ساکنون البلد و ساکنین البلد և ساکنین البلد ըստ նախնական ձևոց
 որովք սակայն չէ բնաւ ներելի վարել :

Այսպէս է նաեւ بنو آدم (որդիք Ադամայ), بنی آدم , փո-
 խանակ ըսուելու بنون آدم , بنین آدم :

Ծանօթութիւն Գ. — Եթէ յատկացուցիչը որոշեալ
 ըլլայ , կ'որոշէ (تعريف) զյատկացեալը , ինչպէս .

اسد الغاية (սրինգն Դաւթի) : مرماز داود . (առիւծ անտառին) .

Իսկ եթէ յատկացուցիչն որ և իցէ անձ մը կամ իր մը
 ցուցնէ , կը մասնաւորէ (تخصيص) զյատկացեալը , ինչպէս .

حضیض جبل (ստորոտ լեռին) . علام امراء (ծառայ կնոջ) .

Ահաւասիկ մի քանի օրինակ վարժութեան համար .

حكمة الله իմաստութիւնն , սքանչելիքն Աստուծոյ
 بیضة فضة հաւկիթ արծաթոյ , արծաթեայ
 لبن الماء ջրոյն արծաթը , ջուր արծաթեայ , յստակ ջուր

- أَدْخَلْتُ خَاتَمِي فِي أَصْبُعِي { Մատանիս դրի մատս ։
- صُدُّوا الْأَحْرَارَ قُبُورِ الْأَسْرَارِ { Ազնականաց սիրտերը գաղանկաց կամ
աւանդից պահարաններն են ։
- رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللَّهِ { Գլուխ իմաստութեան երկիւղ Աստու-
ծոյ (է) ։
- بَدَأُ الْحِكْمَةَ مَخَافَةُ الرَّبِّ { Սկիզբն իմաստութեան երկիւղ Տեա-
ւոյն (է) ։
- كَلَامُ الْمَلُوكِ مَلُوكُ الْأَسْكَامِ { Խօսք թագաւորաց թագաւորք խօսից են
- مِنْ عَادَاتِ الْمَادَاتِ سَادَاتِ الْعَادَاتِ { Մեծամեծաց սովորութիւնք սովորու-
թիւնք մեծամեծաց (են) ։
- كُلُّ عِلْمٍ لَيْسَ فِي الْقِرْطَاسِ ضَاعَ { Ամէն գիտութիւն որ ի գիր տառնած
չէ, կը կորսուի ։
- كُلُّ سِرٍّ جَاوَزَ الْإِنْدِينَ شَاعَ { Ամէն գաղտնիք որ երկուքէն կանչնի
կը տարածի ։
- هَدِيَّةُ الرَّاعِي صَيْغُ الصَّيَّوْرِ { Ընծայ հովուին խէտ սաճւոյ ։
- أَلْمَزُ وَصَبَاحُ الشُّرُورِ وَمِفْتَاحُ الشُّرُورِ { Դիմի է կանթեղ իշխութեան և բա-
նալի շորեաց ։

**55. Երբեմն յատկացեալն և յատկացուցիչը բարդ-
բառից կարգը կ'անցնին, ինչպէս ։**

ضَرْبُ الْمَثَلِ	առած, շրոյթ օրինակ, առածք
دَارُ الْقُنُونِ	արուեստանոց
شَيْخُ الْإِسْلَامِ	երիցապետ Մահմետականաց
دَارُ الْمُعَلِّمِينَ	վարժապետանոց
دَارُ الْمُعَلِّمَاتِ	դպրոց վարժուհեաց
شَاكِرُ النِّعْمَةِ	երախտադէտ
مُقَرَّرُ النِّعْمَةِ	բարիքը խոստովանող ։

* Այս տեղէն երկուք ըսելով երկու շուրթն կիմացուի որ է բերան ։

ՅՕԴՈՒԱԾ Է.

ՅԱՂԱԳՍ ԱԾԱԿԱՆԱՑ

56. Արաբերէնի մէջ ածականը, թէ որոշեալ ըլլայ
և թէ անորոշ, միշտ գոյականէն ետքը կը գրուի և անոր
որպիսութիւնը կը յայտնէ, ինչպէս.

رَجُلٌ عَالِمٌ	այր գիտուն
جَبَلٌ شَاهِقٌ	լեռուն բարձր
نَعْمَ الْاَيُّمُ الْكِتَابُ الْتَنْفِيسُ	դի՞ բարի ընկեր է մատեան ընտիր
جَاءَنِي رَجُلٌ عَالِمٌ	այր ոմն գիտուն եկն առ իս
جَاءَتْنِي امْرَأَةٌ صَالِحَةٌ	կին ոմն բարեպաշտօն եկն առ իս

Կրկնութիւն ածականաց

جَاءَ كُمُ الرَّجُلُ الْعَالِمُ الْفَاضِلُ այրն գիտուն, առաքինի եկն առ ձեզ

57. Ածականը իր գոյականին հետ կը համաձայնի ութ
դէպքի մէջ. այսինքն՝ Ա. Հորովի. Բ. Որոշեալի. Գ. Անորոշի.
Դ. Եղականի. Ե. Երկուականի. Զ. Յոգնականի.
Է. Արականի. Ը. Իգականի պարագայից մէջ:

Դիտողութիւն. — Ըստ ինքեան գոյական կամ ածա-
կան չըլլար, այլ բառ մը ուրիշ բառի մը քով գալով,
կ'իմացուի իրենց վիճակը կամ միտքը. վասն զի թէպէտև
موصوف (գոյական) և صفة (ածական) ըսել սովորութիւն
եղած է. սակայն موصوف ածական ունեցող, ածական ա-
ռած ըսել է. ուստի բառի մը առանձին ոչ գոյական և
ոչ ածական ըլլալը կրնանք վճռել, զորօրինակ.

Որոշեալ գոյական և ածական

Եղական արական	أَخْلَقُ الْحَسَنُ	բարբ(ն) գեղեցիկ
իգական	أَخْلَقَهُ الْحَسَنَةُ	
Յոգնական	أَخْلَاقُ الْحَسَنَةِ	

Եղական արական	أَخْلَقُ الشَّرَّ	բարբ(ն) յոռի
իգական	أَخْلَقَهُ الشَّرِّ	
Յոգնական	أَخْلَاقُ الشَّرِّ	

58. Բաց ի ۞ وَنَ և ۞ يَ վերջաւորեալ բայածականներէն՝ որ անձ կը ցուցնեն, գրեթէ ամէն յոգնական, թէ կանոնաւոր և թէ անկանոն, իգական սեռէ է ըստ քերականական առածին թէ (كُلُّ جَمْعٍ ۞ وَثَّ) ամէն յոգնական իգական է :

Անորոշ գոյական և ածական

Եղական արական	خُلِقَ حَسَنٌ	բարբ գեղեցիկ
իգական	خُلِقَ حَسَنَةً	
Յոգնական	أَخْلَاقُ حَسَنَةٍ	

59. Ծանօթութիւն. — Որոշեալ անունները կ'ունենան վերջերնին մէկ فتحه , մէկ كسر և մէկ ضمه . իսկ անորոշներն ասոնց իւրաքանչիւրէն երկերկու, ինչպէս տեսնուեցաւ վերագոյն : (Տես հատուած 42 և այլն) :

Կը դնենք աստանոր մէկ քանի օրինակ ևս, վարժութեան համար :

* Քիչ ավելի ևս է ըսել متقاعدين قديمة (վաղիկ հանգստաւորներ), փոխանակ ըսելու متقاعدين قديمين :

Որոշեալ գոյական և ածական

الرَّجُلُ الْكَامِلُ	այր(ն) կատարեալ .
الرِّجَالُ الْكَامِلَةُ	արք(ն) կատարեալք .
الْبَيْتُ الْوَاسِعُ	տուն(ն) ընդարձակ .
الْبُيُوتُ الْوَاسِعَةُ	տունք(ն) ընդարձակք .

Անորոշ գոյական և ածական

رَجُلٌ كَامِلٌ	այր (ոմն) կատարեալ .
رِجَالٌ كَامِلَةٌ	արք (ումանք) կատարեալք .
بَيْتٌ وَاسِعٌ	տուն (մի) ընդարձակ .
بُيُوتٌ وَاسِعَةٌ	տունք ընդարձակք .

60. Անձն կամ իր ցուցնող յոգնական գոյականի մը ածականը կը գրուի եղական իգական. ինչպէս որ տեսնուեցաւ վերի օրինակին մէջ Լըբեմն կանոնաւոր և կամ անկանոն յոգնական . իսկ երկուական գոյականին ածականն երկուական կը գրուի միշտ, ինչպէս .

Կանոնաւոր անձնական արական

նշ .	المُصَنَّفُ الشُّهُورُ	Մատենագիր(ն) համբաւաւոր
նրկ .	{ الْمُصَنِّفَانِ الشُّهُورَانِ المُصَنِّفَيْنِ الشُّهُورَيْنِ	Մատենագիրքն համբաւաւորք երկոքին (շ. 1) երկօին մատենագիրն համբաւաւոր
ծող .	{ الْمُصَنِّفُونَ الشُّهُورُونَ المُصَنِّفِينَ الشُّهُورِينَ	Մատենագիրք(ն) համբաւաւորք (աւելի քան զերկուս) (շ. 1) մատենագիրս(ն) համբաւաւոր

Կանոնաւոր անձնական իգական

- Եղ.**   **اَلْمُصَنَّفَةُ الْمَشْهُورَةُ** Հեղինակուհի(ն) համբաւաւոր
- Երկ.**   { **اَلْمُصَنَّفَتَانِ الْمَشْهُورَتَانِ**   Հեղինակուհիքն համբաւաւորք երկոքին
                  { **اَلْمُصَنَّفَتَيْنِ الْمَشْهُورَتَيْنِ** (2, 3) երկոսին հեղինակուհիսն համբաւաւորս
- Յոդ.**   **اَلْمُصَنَّفَاتُ الْمَشْهُورَاتُ**   Հեղինակուհիք(ն) համբաւաւորք (աւելի քան զերկուս .

Անկանոն անձնական արական

- Յոդ.**   { **اَلْمُعَلِّمُونَ الْكِرَامَ**   ուսուցիչք(ն) պատուաւորք
                  { **اَلْمُعَلِّمِينَ الْكِرَامَ**   զուսուցիչս(ն) պատուաւորս
                  { **بِاَلْمُعَلِّمِينَ الْكِرَامَ**   յուսուցիչս(ն) պատուաւորս
- Յոդ.**   **اَلْعُلَمَاءُ الْفَخَامَ**   գիտունք(ն), օրինականք(ն) վսեմք :

Անկանոն և կանոնաւոր իրական

61. Յոգնականներուն ածականները յաճախ եղական իգական և սակաւ ուրեք յոգնական կը դրուին (Տես հատուած (70, 71.) , ինչպէս .

- اَلطَّالِبُ الْمَقْبُولُ**   գիտաւորութիւնքն ընդունելիք
- كُتِبَ نَفِيسُهُ**   մատեանք ընտիրք
- { **اَلْكَلِمَاتُ الطَّيِّبَاتُ**
   { **اَلْكَلِمَاتُ الطَّيِّبَةُ** }   խօսքն բարիք .
- مَنَازِلُ شَاهِقَاتُ**   բարձրաբերձ ասպարանք :

62. Յատուկ անուանք և յատկացուցչով որոշեալ հասարակ անուանք **ال** յօդը չեն առնուր. այլ իրենց ծականը միայն կ'առնու **յօդը**, ինչպէս.

عِيسَى الْمَسِيحُ օծեալն Յիսուս

إِبْرَاهِيمُ الْأَمِينُ հաւատարիմն Աբրահամ

Հար իմ զատուական առաքեաց ինձ շնորհակալ:

Անորոշ գոյականներն երբեմն ամբողջ նախադասութիւն մը իբր ածական կ'առնուն, ինչպէս.

جَاءَنِي رَجُلٌ فَأَمَّ أَبُوهُ } Եկն առ իս այր ոմն, որոյ հայրն յո-
جَاءَنِي رَجُلٌ فَأَمَّ } տին կայր.

مَرَزْتُ بِحَبْلٍ يُحِبُّ الْعِلْمَ Հանգիպեցայ բարեկամի մը, որ կը սիրէ զգիտութիւն.

63. **فَعُول** ձևոյն վրայ գացող բայածականները, եթէ ներգործական կամ չեզոք բայի իմաստ ունենան, և **فَعِيل** ձևոյն վրայ գացողները, եթէ կրաւորական բայի իմաստ ունենան, անփոփոխ կը մնան, այսինքն իրենց գոյականներուն հետ չեն համաձայնիր, ինչպէս.

رَجُلٌ صَبُورٌ այր մեղադրող **رَجُلٌ عَذُولٌ** այր համբերող
إِمْرَأَةٌ صَبُورٌ կին մեղադրող **إِمْرَأَةٌ عَذُولٌ** կին համբերող
جَارِيَةٌ كَسُولٌ աղախին ծանրաբարոյ

Բայց երբ գոյականը ներգործութեամբ գրուած չըլլայ՝ ածականը սեռին յարմարցնել հարկ կ'ըլլայ, ինչպէս.
هَذِهِ قَبِيلَةٌ այս սպանեալ էգ մի է:

այր վիրաւորեալ ԳԼԱՄ ԲՈՒՆ ԺԱՌԱՅ
 Իմանկամարդ սպանեալ ԻՄՐԱՆ ՎԻՐԱՎՈՐԵԱԼ ԵՐԱՆ ԳՐԵՄԻՆ

64. Ընդհակառակն ԲՈՒՆ ձեռն վրայ գացողները ,
 եթէ կրաւորական բայի իմաստ ունենան և ԳԼԱՄ ձեռն
 վրայ գացողները , եթէ ներգործական բայի իմաստ ու-
 նենան , կը համաձայնին , ինչպէս .

ԿՆԱԲ ԶՅՈՐ ԴԻՐԵԱԼ ԲՈՒՆ ՎԻՐԱՎՈՐԵԱԼ
 ԴԻՐԵԱԼ ԴԻՐԵԱԼ ԴԻՐԵԱԼ ԴԻՐԵԱԼ ԴԻՐԵԱԼ ԴԻՐԵԱԼ

Յաղագս բաժանման ածականաց

65. Ածականները չորս աստիճան կը բաժանին , զորո.

- Ա . ՎԵՐԱԿԱՆ ածական
- Բ . ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ »
- Դ . ԳԵՐԱԳՐԱԿԱՆ »
- Դ . ԿԱՄ ԿՐԵՐԱԿԱՆ ԿԱՄ ՆՈՒԱՂԱԿԱՆ

66. Դրական ածականը սլարդ ածական մըն է , ինչ .

ԽՈՐԺՐ	ԿԱՐԺՐ	ԳՐԻ	ՄԵՐԻԿ
ԳԻՒՌՈՒՆ	ԳԻՒՌՈՒՆ	ԳՐԻ	ՄԵՐԻԿ
ՄԵՐԻԿ	ՄԵՐԻԿ	ԳՐԻ	ՄԵՐԻԿ
ՎԻՐԱՎՈՐԵԱԼ	ՎԻՐԱՎՈՐԵԱԼ	ԳՐԻ	ՄԵՐԻԿ
ՀԱՄԲԱՎԱՐՈՐ	ՀԱՄԲԱՎԱՐՈՐ	ԳՐԻ	ՄԵՐԻԿ
ԳԵՐԵԼԻՆ	ԳԵՐԵԼԻՆ	ԳՐԻ	ՄԵՐԻԿ
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ	ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ	ԳՐԻ	ՄԵՐԻԿ

67. Բաղդատական ածականը երկու անձ կամ երկու իր իրարու հետ բաղդատելով, միմեանց տարբերութիւնը կը ցուցնէ, ինչպէս .

կարօտութիւն ^{فقر} կարօտ ^{أفقز} կարօտագոյն
մեծութիւն ^{كبر} մեծ ^{كبير} մեծագոյն
փոքրութիւն ^{صغر} փոքր ^{اصغر} փոքրագոյն, աւելի փոքր

68. Մանօթութիւն. — Պէտք չէ շփոթել ^{أضفر} դեղին, պարզ ածականը ^{أكبر} մեծագոյն, բաղդատականին հետ . թէպէտև սոքա իբր եղական արական, նոյնաձև են, բայց եղական իգականնին և յոգնականնին տարբեր . ինչպէս .
^{أكبر} ին իգականը ^{كبرى} և յոգնականը ^{أكابر} և ^{كبير} կ'ըլլայ իսկ ^{أصفر} ին իգականը կ'ըլլայ ^{صفراء} և յոգնականը ^{صفرة} այլ ոչ ^{أصافر} :

69. Գերադրականը ներկայ ընդունելութեան նշանակութեանը չափազանցութիւն կամ ուժգնութիւն կուտայ, և ասոր ^{صِغَةُ الْمُبَالَغَةِ} ալ կ'ըսուի . սովորական ձևերն են, ^{فَعُولٌ} և ^{فَعَالٌ}, ինչպէս .

սուտ ^{كاذب} խօսիլ . սուտ ^{كذاب} խօսող . ստախօս .
համբերել . համբերող . հարկայնամիտ .
շնորհակալ ըլլալ . շնորհակալու ^{شكور} գոհացող .
գիտել . գիտուն . ամենագէտ .
չգիտել . չգիտող . չգիտող . խիստ տգէտ .

70. Այս ^{فَعَالٌ} ձևոյն վրայ եկող բառերը երբեմն արուեստով մշտադրադ անձինք կը ցուցնեն, և ոյն ատեն

جمال (բեռնակիր) . اسم منسوب
 (ուղտապան) . قصاب (նետող կամ գլխիչ) . حلاج
 (սպանդագործ) . زراع . حرث . بزار . بذار . اكار
 (սպանդագործ) . فلاح . այս վեց բառերն ալ միևնույն նշանակութեամբ սեր-
 մանահան ըսել է :

الْحُرُوفُ الزَّائِدَةُ عَلَى الْأَصْلِ

Արմատին վրայ յաւելեալ գիրեր .

31. Գերականութեան մէջ բառերուն վրայ իրր եկա-
 մուտ տաան գիր կ'աւելնայ, որք են . ا , ت , ي , و , ه ,
 ن , آ , م , س , ل , ասոնցմէ մէկ կամ աւելի գիր բառի
 մը վրայ յաւելնալով, այլեայլ նշանակութիւններ կ'ուտայ
 անոր , զոր ճարտար պերճախօս մը ամփոփած է սոյն գրերը
 սա երեք խօսքին իւրաքանչիւրին մէջ՝ վայելուչ կերպով
 և զուարճալի արուեստիւ , զորօրինակ .

هُوَ يَتُوبُ ԵՐԵՅԻ ԿԱՄ ԿՐ ՍԻՐԵՄ ԳԷՐԵՐԸ .

سَلَّمَؤْنِيهَا ԳԱՐԵՅՈՒԵԻՔ ԻՆՃ ՂԱՅՆ .

أَلْيَوْمَ تَنْسَاهُ ԵՄՍՈՐ ԿՐ ՄՈՒՆԱՔ ՂԱՅՆ .

التَّرَاكِبُ الْمُسْتَعْمَلَةُ

Գործածական բաղադրութիւնք .

32. Բառերը իրարու հետ վեց կերպով կը կապակցին

Ա . تَرْكِبُ إِسْنَادِي մակդիրն ենթակային հետ , ինչպէս .

زيد قائم 24. Երտին կայ . السليح أنيض . սպիտակ է ձիւն .
الجوز مدور Բոլորչի է ընդոյզ .

Բ. تركيب إضافي Երտինացեալը Երտինացեալին հետ ,
عبادة ربنا خير من كل شيء . Ժառայ Աստուծոյ .
ինչպէս . الله . Տիրոջը պաշտօն մատուցանել ամէն բանէ լաւագոյն է .

Գ. تركيب تضيي Երկու անունն առանց նախդրի կամ
չաղկապի իրարու հետ , ինչպէս . بَيْتَ بَيْتَ կը հաս-
կըցուի զօրութեամբ . من البيت الى البيت տանէ ի տուն .
تاسعة عشر Եւս թուոյն մէջ « և » չաղկապը
զօրութեամբ կիմացուի . صباح مساء առաւօտ երեկոյ . ասոր
սկիզբը զօրութեամբ كل բառը կը նախագասի այսպէս .
كل صباح و مساء մէն մի առաւօտ և երեկոյ .

Դ. تركيب مزجي Երկու գոյականն բարդուելով մէկ
մէկու հետ , ինչպէս . بملك Դամասկոսի սահմանին մէջ
քաղաք մը . حضرموت եւ մէնի մէջ քաղաք մը .

Ե. تركيب وصفي Գոյականը իր ածականին հետ .
الرجل الفاضل Եր (ն) առաքինի .

الامرأة العفيفة Կին (ն) ողջախոհ և համեա .

2. تركيب تعدادی մի քանի անուն թուել մի զինի միոյ,
خالد և بشير بكر عمرو . زيد . ինչպէս .

23. 24-րդ բայերէ ծաղեալ ածականներուն կ'ըսուի
صفة مشبهة որ տեւողութեան գաղաբար մը կը պարունակէ ,
ինչպէս حسن գեղեցիկ . اخر կարմիր ածականները իրենց
գոյականներուն տեւողական և շարունակական գեղեցկու-
թիւնը և կարմրութիւնը կիմացեն . նոյնպէս պէտք է ի-
մանալ միւսոց համար .

عيد	ժառայ .	عيد	փոքր ժառայ .
كوكب	աստղ .	كوكب	աստղիկ .
دفتر	տոմար .	دفتر	փոքր տոմար .

ՅԱՂԱԳԾ ԹՈՒԱԿԱՆ ԱՆՈՒԱՆՑ

اسماء الاعداد

36. Թուական անունները բանի մը չափը կամ քանակութիւնը կը ցուցնեն , և չորս տեսակ են .

Ա.	اعداد اصلیه	բացարձակ թիւեր
Բ.	وصفيه	դասական թիւեր
Դ.	كسريه	կոտորակական թիւեր
Դ.	توزيعيه	բաշխական թիւեր .

37. Բացարձակները բուն թիւերուն անուններն են , որ կ'ըսուին միաւոր . احاد . տասնաւոր . عشرات . հարիւր . مائات . հազարաւոր . الف , الو .

38. Արաբերէնի մէջ թուոց արմատական անուններն տասն և երկու են , այսինքն أَحَد (մի) էն սկսեալ մինչև أَلْف (հարիւր) և مِائَةٌ (տասն) եղած թիւերն . և հազար թիւերն . մնացեալ բոլոր թիւերն սոյն երկոտասան արմատական բառերէն բարդութեամբ կը շինուին , զորօր .

Միաւորք

Արական	Իգական
واحد } اَحَد }	1 { واحد احدى }

Միաւորք

Արական	Իգական
اثنان } اثنين }	2 { اثنان اثنتين }

Միաւորք			Տասնաւորք		
Արեւել		Իգեւել	Արեւել		Իգեւել
ثلاثة	3	ثلاث	عشر	عشرة	ثات
ثلاثة		ثلاث	»	»	ثلاث
اربعة	4	اربع	»	14	اربع
خمسة	5	خمس	»	15	خمس
سته	6	ست	»	16	ست
سبعة	7	سبع	»	17	سبع
ثمانية	8	ثمانى	»	18	ثمانى
		ثمان	»	19	تسع
تسعة	9	تسع	عشرون	20	عشرون
عشرة	10	عشر	ثلاثون	30	ثلاثون
			اربعون	40	اربعون
			خمسون	50	خمسون
			ستون	60	ستون
			سبعون	70	سبعون
			ثمانون	80	ثمانون
			تسعون	90	تسعون

Տասնաւորք

Արեւել		Իգեւել
احد عشر	11	احدى عشرة
اثنا	12	اثنتا
اثني		اثنتى

عشرون	20
ثلاثون	30
اربعون	40
خمسون	50
ستون	60
سبعون	70
ثمانون	80
تسعون	90

39. Ինչպէս կերևի թուական անուանց միաւորք երեքէ սկսեալ, մինչև տասն ի միասին առեալ, ծայրերնին օ ունեցողք արական են. իսկ առանց օ ի եղողք իգական:

Տասնաւորաց արականը միայն օ օրէն ին օ ձգելով և իգականը միաւոր իգական ձևոյն հետ. յիշեալ օ ն պահելով կըլլայ:

Ծանօթութիւն. — Արաբացիք նախապատիւ թիւը յառաջ կը դասեն այսինքն միաւորէն կ'սկսին թուել, ինչ. 1, 10, 100, և ոչ 111. օրինակ لِسَةِ سَعٍ وَثَلَمِائَةِ وَالْف 1309, պէտք է միաւորէն կարդալ. ուրիշ օր. 1281 فى سَةِ احدى وثمان و مائتين والف.

Հարիւրաւորք

Հազարաւորք

100 مائة

1000 ألف

200 مائتان

2000 الفان

300 ثلاث مائة 3000 ثلاثة آلاف և այլք և 400 أربع مائة

400 أربع مائة

300 թիւէն մինչև 900 ին միաւորներն իդական են :

Ուստի ամբողջ բառը իդական կը նկատուի :

Արաբացիք որ և է բարդեալ թիւերուն միաւորք սկիզբը դնելով կ'սկսին բարդել :

ستة վեց բառին բուն արմատն է سدس և հետևաբար քերականական բոլոր փոփոխութիւնք այս արմատէն կը շինուին :

80. Դասականը միաւորներուն արմատները فاعل ձեւոյն կը վերածէ, և իւր նախորդին այսինքն դոյականին կարգն ու աստիճանը կը ցուցնէ :

Արական	Իդական	Արական	Իդական
* اول և ամ * اول	աւսջին	سابع	հիթներորդ
حادی	աւսջիներորդ	ثامن	ութներորդ
ثانی	երկրորդ	تاسع	իննիւրորդ
ثالث	երրորդ	عاشر	տասներորդ
رابع	չորրորդ	حادی عشر	տասն ու մէկերորդ
خامس	հինգերորդ	ثانی د	տասն երկուերորդ
سادس	վեցերորդ	ثالث د	տասն երեքերորդ

81. Կոտորակականը մէկ ամբողջ թուոյն հաւասար

* Իվիւթի. — այս բառը في المصنوع կ'ըլլայ եթէ ածական վարուի :

** Իվիւթի. — այս բառն ալ مصنوع կ'ըլլայ եթէ ածական չըլլարուի, ինչպէս 1. Գրեցի նոր հանգիսեցացի աւսջին տարի. 2. Գրեցի նոր հանգիսեցացի տարի մը աւսջին անգամ :

*** Իւլ — այս բառը فاعل ձեւոյն վրայ չէ, որովհետեւ ծագումը ուրիշ արմատէն է, ուլ ոչ թուական թիւիւնէ :

մասերէն որոշեալ մէկ մասը կը ցուցնէ , որոնք միաւորնե-
րուն արմատները երկու կամ մէկ անգամ կարդալով կ'ըլ-
լայ , ինչպէս .

نصف	կէս	ثلث	մէկ երրորդ	ثلثه , ثلث	سبع	կամ	سبع	մէկ եօթնորդ
ثلث	կամ	ثلث	մէկ երրորդ	ربيع	ربيع	ربيع	ربيع	մէկ ութնորդ
ربيع	»	ربيع	մէկ քառորդ	خمس	خمس	خمس	خمس	մէկ իննորդ
خمس	»	خمس	մէկ հինգորդ	سدس	سدس	سدس	سدس	մէկ տասնորդ

يَشْرِبُ اشْرَبَ مَرَّةً اَلثَّلَاثَ سَنَةً երեք տարին անգամ մը գինի կ'ըմպէ :

82. Բաշխական թիւերը فُعَالٌ և مُفْعَلٌ ձևերը կ'առ-
նուն միաւորաց նկատմամբ , և կը ցուցնեն մէն մի թուոյն
կրկնութիւնը , ինչպէս .

واحدًا	մէկ	واحدًا	مَوْحَدٌ	»	وَحَادٌ	»	أَحَادٌ
اثنان	երկու	اثنان	مَثْنِي	»	مَثْنِي	»	ثَنَاءٌ
ثلاثة	երեք	ثلاثة	مَثَلَاثٌ	»	مَثَلَاثٌ	»	ثَلَاثٌ
اربعة	չորս և այլք	اربعة	مَرْبُوعٌ	»	مَرْبُوعٌ	»	رُبَاعٌ

83. Թուական անունները կ'ունենան երեք կերպ
լրացուցիչ կամ որոշիչ .

Ա. Միաւորներուն լրացուցիչը կ'ըլլան յոգ . սեռ .
عندى عشر كرايس . երեք այր և երեք կին . ثلاثة رجال و أربع نسوة
կրարիս յիշուաթիւ . جمع كرايس .

Բ. Տասնաւորներուն լրացուցիչը կ'ըլլայ եզի . հայց .
اثنَا عشرة إمرأة . առաջին մէկ այր մարդիկ . أَحَدٌ عَشَرَ رجلاً
երկուսասն կ'ընեն .

Գ. Հարիւրաւորին և հազարաւորին լրացուցիչը կ'ըլ-

* Առից թէ արականը և թէ իգականը մի և նոյն ձևն ունին :

լայ եղական սեռական *أنا رجل* հարիւր այր մարդիկ .
 և *والف قوس* հազար ձիան .

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ .

ԴԵՐԱՆՈՒՆ *الضمير*

84. Դերանունը կը դրուի անուան տեղ և ունի երեք որոշեալ դէմք , և երեքի կը բաժանի , ինչպէս .

Էական ծուցական , և Յարաբերական .

Էական կամ անձնական դերանունին կ'ըսուի *ضمير شخصي*

Առաջին ու երկրորդ դէմք կ'որոշէ խօսողին ու լսողին անձը . իսկ երրորդ դէմք՝ խօսքը յառաջագոյն անցած անուան մը տեղը կանցնի ստէպ չկրկնելու համար .

Երկու են Էական դերանունները . Առանձնական կամ Անջատական . *المتصلة* և Կցական *المنفصلة* .

Առանձնականը բնաւ չյարակցիր ուրիշ բառի հետ , և ինքն ալ կըմնայ միշտ ուղղական .

Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Ք Դ Ի Մ Ա Յ

85. *هو غائب* Գ . դէմ . *أنت مخاطب* Բ . դէմ . *أنت متكلم* Ա . դէմ .

Էական դերանուններ առանձնականք .

الضائر المنفصلة

<i>هو غائب</i>	<i>أنت مخاطب</i>	<i>أنت متكلم</i>
هو غائب	դու Գ	ես Ա
هي غائبة	<i>أنت مخاطبة</i>	<i>أنت متكلمة</i>
նա Գ	դու Բ	ես Ա

متکلمان	} dlp نحن	مخاطبان	} انما	, $q-nlp$	غائبان	} هما	} $unpaw$
متکلمتان		مخاطبتان			غائبتان		
متکلمون		مخاطبون			غائبون		
متکلمات		مخاطبات			غائبات		

Կցականները բնաւ առանձին չեն վարուիր այլ միշտ
անուներու ըայերու նախդիրներու ծայրը կը կցուին և
ըստ այնմ դէմերը կ'որոշեն և ըստ տեղւոյն սեռական
հայցական և տրական կը նշանակեն :

Էական դերանուանք կցականք

الضمائر المتصلة

Արաւելահ.	Հասարակ.	Իգական.	Օրթինակ.
Ա. գէմ			
Եղական	نِ ي	رَأْسِي	գլուխս
Երկուական	نا	رَأْسَانَا	գլուխներս
Յոգնական			
Բ. գէմ			
Եղական	كَ	رَأْسُكَ	գլուխդ
Երկուական	كُمَا	رَأْسُكُمَا	գլուխներդ
Յոգնական			
Գ. գէմ			
Եղական	هَ هَ	رَأْسُهُ	գլուխը
Երկուական	هُمَا	رَأْسُهُمَا	գլուխներն
Յոգնական			

Այս երկու տեսակ դերանուանց Գ. գէմի երկուս-
կաններն ու յոգնականները մի և նոյն ձևն ունին, մասն որով

խօսքի մէջ հօլովման տակ պատահած միջոցին ի հարկէ կցականաց կը վերաբերին .

86. Ասոնց սկիզբը շատ անգամ اَيَا մասնիկը գրուելով տրականի կամ հայցականի հօլով կը շինէ , ինչպէս .

اَيَا	ինձ , զիս .	اِيَّاكَ	քեզ , զքեզ	اِيَّاهُ	նմա , զնա
اَيَانَا	մեզ , զմեզ .	اِيَّاكَ		اِيَّاهَا	
		اِيَّاكُمْ	ձեզ , զձեզ	اِيَّاهُمْ	նոցա , զնոսա
		اِيَّاكَن		اِيَّاهُمْ	

Օրինակ .

اَيَا أَتَضَرَّعُ اِيَّاهُ اَسْتَجِدُّ اِيَّاهُ } նմա կը պաղատիմ նմա կ'երկրպագեմ նմա
(ի նմանէ) թողութիւն կը խնդրեմ :

87. Յուցական անունը اسم الإشارة իրմէ յառաջ ցուցուած կամ նշմարուած բառի մը տեղ կ'անցնի , և երեք կարգ կ'ունենայ , ինչպէս .

اَسْمُ الْاِشَارَةِ	القَرِيبِ	մօտաւոր .	اَيُّهُ	ձա
" "	لِلْمُتَوَسِّطِ	միջին .	اَيُّهُ	ձա՛կ
" "	لِلْبَعِيدِ	հեռաւոր	اَيُّهُ	ձա՛կ

88. Պարզ Ա. Կարգ .

Աբական

Իգական

այս	تا	' (تِه)	تى (ذِهْ)	ذی	ذائِهْ	ذا	եղ . ուղ .
երկ .	{	այս երկու	تَانِ	ذَانِ	ուղ .	ան . տր .	երկ .
այսց երկուց , զայս երկուս			تَيْنِ	ذَيْنِ	ան . տր .		
Յոգ .	اولا	اولی	այսոքիկ .	ասոնց սեռը հասարակ է .			

Ծանօթութիւն . — Դերանունները հոլով չունին . միայն զօրութեամբ կ'իմացուին . սակայն ցուցականներն ու յարաբերականի երկուականներուն ելէքները եայի կը փոխուին իբրեւ սեռական կամ տրական . սակաւ ուրեք ծայրի նշանները չիտէյով ալ կը կարդացուին , ինչպէս . ذَيْنَ , ذَيْنَ , تَانِ , تَانِ . միջին կարգը ունեցող ցուցականները ծայրերնին كاف الخطاب երկրորդ գիմի كاف ք կառնուն :

89.

Բ. Կարգ .

Արական Իգական

Եղ . ուղղ . ذَاكَ تَيْنِكَ այդ

Երկ . { ուղղ . ذَانِكَ تَانِكَ այդ երկու
(սեռ . ذَيْنِكَ تَيْنِكَ այդ , երկու , զայդ երկուս

Յոդ . اُولَئِكَ اُولَئِكَ այսոքիկ , այդոքիկ , այնոքիկ

90.

Գ. Կարգ .

Արական Իգական

Եղ . ուղղ . ذَٰلِكَ تَانِكَ այն

Երկ . { ուղղ . ذَانِكَ تَانِكَ այնոքիկ երկու
(սեռ . տրկ . ذَيْنِكَ تَيْنِكَ այնոցիկ երկուց , զայնոսիկ
[զերկուս

Յոդ . اُولَئِكَ اُولَئِكَ այնոքիկ աւելի քան զերկուս

Ծանօթութիւն . — Երկրորդ գիմի كاف ք իւր ամէն սեռովը և թուովը առհասարակ ցուցականաց ծայրը կա-

ւելնայ, ցուցուած անուան սեռին և թուոյն, և դէմքին
համեմատ, ինչպէս. ذاك , ذلکما , ذلکم և այլն:

Բաղադրեալ.

Երբեմն մօտաւորին կամ սակաւ ուրեք միջինին վրայ
هائالتنيه (ուշադրութիւնը զարթուցանել) կ'աւելնայ, ինչ.

	Արական	Իգական
Եղ. ուղղ.	هَذَا	هَذِهِ
Երկ. { ուղղ. սեռ. տրկ.	هَذَانِ هَذَيْنِ	هَاتَانِ هَاتَيْنِ
Յոգ.	هَؤُلَاءِ	هَؤُلَاءِ

Յարաբերական դերանունը اسم الموصول իր վրայ ունե-
ցած տարտամութիւնը՝ իրմէ անմիջապէս ետքը յաջորդող
խօսքէն أَصْلُهُ յայտնի կ'ըլլայ. և յարաբերականով միա-
տեղ ամբողջ խօսքը նախորդին այսինքն յարաբերեալին
ածական կամ խնդիր կ'ըլլայ:

Արական	Իգական	
الَّذِي أَيُّ	الَّتِي أَيُّ	անձնականի և իրականի համար
مَنْ		միայն անձնականի
مَا		միայն իրականի

الَّذِي رَأَيْتُهُ هُوَ ابْنُ أَخِيكَ այն մարդը զոր տեսայ եղ-
բօրորդիդ է (տեսած մարդս եղբօրորդիդ է) : جاءنا الذي
لرقيناه امس երէկ մէկ մէկու պատահած անձերնիս մեզ եկաւ:

الذى Թարաբերական գերանուան ամբողջութիւնը.

	Արական	Իգական
եզ.	الذى	التي
երկ.	{ الذان الذین	{ اللتان اللتین
Յոգ.	الذین	الاولی , اللوات , اللواتی , اللات , اللاتی , اللتين , الاولى , الذون , الذى

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ.

فعل الفعل

Յ1. Բայը գործողութիւն կը ցուցնէ և մարդուս մը քին մէջի գաղափարը դատման եղանակաւ կ'արտայայտէ , և վիճակ և որպիսութիւն մը կը յայտնէ իր մէջ ամբողջ խօսք կամ իմաստ պարունակելով . բացի էական և էականի պէս վարուող բայերէն , ինչպէս . **كُتِبَ** ստեղծեց . **خُلِقَ** գրեց . **يُحِبُّ** գիտէ կամ պիտի գիտնայ . **يُضْحِكُ** կը խնդայ կամ պիտի խնդայ . որ ըսել է Աստուած ստեղծող եղաւ . ահաւասիկ մէկ ամբողջ խօսք մը , կամ որ նոյն է նախագասութիւն մը կազմեց . (այս ինչ մարդ) գրող եղաւ գիտցող կ'ըլլայ . և այլն , առանց բայի գաստողութիւն կամ նախագասութիւն չկրնար ըլլալ . Ուստի ասկից կը հետեւի թէ բայերը իրենց գործողութիւնը կատարելու մասին ժամանակի պէտք ունին . քանզի անցեալին կամ ներ-

կային և կամ ապագային մէջ պիտի գործեն ինչ որ պիտի գործեն կամ չգործեն , ինչպէս .

فَعَّ ԲԱԳԱԼ , (անցեալ) . مَا فَتَحَ ԶԲԱԳԱԼ . فَتَّ ԿԸ ԲԱՆՈՅ , (ներկայ) . կամ պիտի բանայ , (ապառնի) . مَا يَفْتَحُ ԶԲԱՆԱՐ , (ներկայ) . ԿԱՄ ՎԻՄԻ ԲԱՆՈՅ , (ապառնի) . هَبَطَ ՎԱՐ ԻՆՎԱԼ , ԿԱՄ ՎԱՐ ԶԻՎԱԼ . يَهْبِطُ ՎԱՐ ԿԻՎՆԷ ԿԱՄ ՎԱՐ ԻՎՆԷ . ԿԱՄ ԶԻՎՆԵՐ . لَا يَهْبِطُ ԶԱՐ ԻՎՆԷ .

92. Արդ բայերը նախ սեռօրէն երեքի կը բաժանին . Ներգործական *أَفْعَلُ الْمُسَدِّدِ* . Ձէզըքական *أَفْعَلُ الْإِلَازِمِ* , և Էական *أَفْعَلُ الْإِذَا* կամ *أَفْعَلُ الْإِذَا* .

Ներգործականը իր գործողութիւնը գործողէն դուրս ուրիշի մը վրայ կը կատարէ , զորօրինակ . فَتَحَ زَيْدُ الْبَابِ ԶԷՍԻՐ ԳԷՍԻՐ ԲԱԳԱԼ . ԻՐՈՎՀԵՏԻՐ ԲԱԳՈՂԸ ԶԷՍԻՐ Է . ՈՐՈՐԻՄԻ ՏԷՐ ԲԱՅԻ Է *فَاعِلُ* . ԲԱԳՈՂՈՂՆ ԱԼ ԴՈՒՐՆ Է , ՍԵՐԻ ԽՆԴԻՐ ԿՆԸԼԱՅ *مَفْعُولٌ بِهِ* .

Կրաւորականը Ներգործականէն կարտադրի և ինքնին զատ և անկախ բայ մը չէ : Քանզի առանց Ներգործականի Կրաւորական չըլլար :

Ձէզըք բայը իր գործը իր վրայ կը կատարէ առանց իրմէ դուրս հանելու , այնպէս որ մի և նոյն անձը կամ իրը միանգամայն տէր Բայի ու Սեռի խնդիր կըլլայ , ինչպէս . *ذَهَبَ سَلِيمَانُ* ՍՈՂՈՄՈՆԸ ԴՆԱԳ , ՈՐ ԻՆՔՂԻՆՔԸ ԺԱՐԱԼ ԿԻՄԱՑՈՒ Ի , ինչպէս որ հայերէնի մէջ ալ Կրաւորական Բայը Սեռի խն-

դիր կ'առնու եթէ գործը իր վրայ կատարուի , ինչպէս .
եղաւ զթագ , արկաւ հանդերձ զիւրեաւ :

93. Ներգործականը առանց Սեռի խնդրոյ չլրանար ,
ինչպէս :

سَرَقَ زَيْدٌ الْمَالَ يَقْطَعُ الْحَاكِمُ يَدَهُ Գէյտը ինչքը դողցաւ դատա-
ւորը անոր ձեռքը կը հատանէ : عَجِبْتُ مِنْ ضَرْبِ زَيْدٍ عَمْرًا Զար-
մացայ գէյտին զամրոյն հարկանելէն : مِمَّةُ الرِّجَالِ قَاتَعُ الْجِبَالِ Եւ
այը մարդոց ժրաջանութիւնը լեռները կը կորզէ կամ
տապալէ :

Զէյդքը առանց սեռի խնդրոյ կ'ամբողջանայ . զորք :

إِذَا جَاءَ الْقَضَاءُ عَمَى الْبَصَرُ Երբ ճակատագիրը գայ , այսինքն
Աստուածային վճիռը վրայ հասնի՝ աչքը կը կուրծնի :
إِذَا جَاءَ الْقَضَاءُ ضَاكُ الْفَضَاءِ Երբոր ճակատագիրը գործադրէ՝
դարձակ հրապարակը կ'անձկանայ : لَمَنْ طَالَ عُمْرُهُ وَحَسُنَ عَمَلُهُ Եւ
երանի անոր՝ որ կեանքը երկարացաւ (կ'երկարի) և գ-
բարի եղաւ (կ'ըլլայ) : الْفُرْصَةُ سَرِيعةُ الْفَوْتِ وَبَطِيئةُ الْفَوَدِ Կար-
հութիւնը վաղանցուկ է կամ արագընթաց , և յետագայը
յամրաշարժ :

94. Իսկանُ الْاَفْعَالُ الناقِصَةُ սլական բայեր . كَانَ زَيْدٌ عَالِمًا Կա-
բայերը الفعل التام կատարեալ բայ են , որովհետեւ կատարեալ
բայերուն խնդիրները իրենց մէջն են . ուստի երկու բառով
խօսքը կ'ամբողջանայ . զորօրինակ عَمَّ زَيْدٌ Գէյտը գիտցաւ :

95. Ներգործական բայերը երկու կերպ են :

Ա . Ըստ ինքեան Ներգործական զորօր . كَتَبَ Գրեց .
شَرَّ Երեւց . سَبَسَبَ Զուր հոսեցուց .

Բ. երեք միջոցաւ Զէզոր բայերը ներգործականի կը դառնան . 1. Սկիզբը هَمَز մը դնելով . օրինակ زَجَلْ Իջաւ . أَزَلْ իջեցուց . 2. Միջին արմատ դիրը կրկնելով حَرَح ուրախացաւ . قَرَح ուրախացուց . 3. Վերջը նախդիր մը աւելցնելով , حَرَج ելաւ . حَرَجَ հանեց .

Այս վերջինս արմատական և միանգամայն յաւելեալ բայերուն առ հասարակ կը դրուի . մէկ բայով երեքէն ալ օրինակ . خَرَجْتُ مِنَ الدَّارِ ' أَخْرَجْتُهُ مِنَ الدَّارِ ' արտուէն դուրս հանեցի զայն . انْطَلَقْتُ ' Եղեցի զայն . Իսկ սլակաս բայը ինքնին ամբողջ նշանակութիւն չունենալուն համար արդէն խնդրոյ մը կը կարօտի , ինչպէս . كَانَ زَيْدٌ عَلِيًّا ' զէյյադը դիտուէն եղաւ , գիտցաւ . որ վերի երկու բառով չինուած عَلِمَ زَيْدٌ խօսքին ճշդիւ կը համասլատասխանէ . نَاسَا ' صَارَ عَمْرُو غَنِيًّا ' կամ فقيراً Ամբողջ հարուստ եղաւ կամ աղքատ , لَيْسَ سُلَيْمَانٌ قَانِمًا ' کَانِمًا Սիւլէյման յոտաց չեղաւ . قَبِلَ التَّوْبَةَ ' مَا دَامَ الزَّوْجُ دَاخِلًا فِي الْبَيْتِ ' հոգին մարմնոյն մէջն է . لَيْسَ لِلْعَا شِقٌّ فِي الدَّهْرِ ' بَعِيدًا بَعْدًا ' Բաբելոնը Ժամանակիս (այսարհ) մէջ հեռի չէ տարփածուին համար .

96. Տեղեկութիւն . Ներգործական և Զէզոր բայերուն Ա. Բ. դէմերէն դոյացած ուղղական դերանունը և Գ. դէմէն դոյացած դերանունը կամ անունը տէր բայի է فاعل . վասն զի գործողութիւնը կատարողը ինքն է .

Կրաւորականինը անուն բայի է نائب الفاعل . վասն զի գործողութիւնը կատարողը ինքը չէ ուրիշն է , վասն որոյ

98. Էական բայինը ենթական և լրացուցիչն ալ մակ-
դիր կ'ըլլայ որ նախադասութիւն մը կը կազմէ , ինչպէս .
الارضُ كُتِبَ երկիրը բոլորչի է . (երկիրը) ենթական (բոլորչին)
նոյն ենթականին մակդիրը . الْقَنَاعَةُ كُتِبَ لَا يَفَى սակաւապետու-
թիւնն դանձ անսպառ մ'է . الْحُيُودُ لَا يَسُودُ նախանձութիւնը մե-
ծանուն մարդ չ'կրնար ըլլալ . وَغَدُ السَّحَابِ دَيْنٌ وَخَلْفُهُ شَيْنٌ առա-
տաճեռն անձին խոստումը պարտը մ'է և դրժումը ամօ-
թալի . أَوْلَادُنَا أَحْفَادُنَا أَكْبَادُنَا զաւակներնիս թոռներնիս մեր
թոքերն են .

99. Այս օրինակներուն մէջ երկու բառերը մէկ մէ-
կու կապող էական բայը կամ Շաղկապը արարերէնի մէջ .
զօրութեամբ է نسبة և ասոնց մակդիրն վրայ եղած تَنْوِين
երկու անգամ էական բայի ոյժ ունի , բայց դէմք չ'օրոչներ
այլ միայն առաջքը դրուած գերբանուանց դէմքերէն կամ
երրորդ դէմ անուն ենթականէն կ'իմացուի , ինչպէս .

Եղական

Արական		Իգական
أَنَا ես	գրադիր եմ	أَنَا
أَنْتَ դու	» ես	أَنْتَ
كَاتِبٌ	»	»
هُوَ նա կամ هو	» է կ.	هُوَ

Երկուական

Արական		Իգական
أَنَا մեք	գրադիր եմք	أَنَا
أَنْتَ դուք	» էք	أَنْتَ
كَاتِبَانِ	» են	كَاتِبَانِ
هُمَا նոքա	» են	هُمَا

Յոգնական

Աբական		Իբական
کاتبون	$\left\{ \begin{array}{l} \text{մեք գրադիր եմք} \\ \text{դուք} \\ \text{նոքա} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{کاتب} \\ \text{أَنْتَ} \\ \text{هَنْ} \end{array} \right.$

100. Էական բայը ներդործութեամբ գրուած ՎԱՐԶԻԴԳՆԻԱՅԱՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԶԱՐԻՍՏՈՒԹԵԱՆ ՎԻՈՒՍԱՐԿԵՑԱԼ :

Մանօթութիւն ի վերայ դիմաց. — Ա. Բ. դէմ բայերուն տէր կամ անուն բային դերանուն կըլլայ միշտ . միայն Գ. դէմը անուն կըլլայ, եթէ դերանուն տէր բային տեղը փոխանորդէ . (Տես 84. 96) .

101. Մաղթանաց և աղօթից վերաբերեալ Աստուծոյ ստորոգելի եղող բայերը ժամանակի կարօտութիւն չունին, և կատարեալ ժամանակի ձևն ալ իր մէջը անվրէպ ստուգութիւն պարունակելուն համար է . օրինակ .

مَدَّسَ ذَاَهُ Աստուծոյ էութիւնը սուրբ է (ամէն ժամանակ) عَمَّ نَوَالَهُ Աստուծոյ փառքը բարձր է (յաւիտեան) . Աստուծոյ պարգևը առ հասարակ, կամ ընդհանուր է (հանապաղ) . جَلَّ جَلَالُهُ փառաւոր եղիցի նորին փառքը (հանապաղ) . Նաև սահմանելու և մեկնելու դործածուած կատարեալ բայերն ալ Այլառնի կը թարգմանուին .

ما تَغَيَّرَ بِنَاءُ وَاحِدِهِ جمع անկանոն յոգնականը այն է որ եղականին շէնքը այլափոխութիւն կրէ, և ما تَغَيَّرَ صِيغَةُ مُفْرَدِهِ կամ այլափոխի եղականին ձևը :

نائب الفاعل كل مفعول حَذَفَ فاعله وَأَقِيمَ هُوَ مَقَامُهُ ներդործական բայը եթէ կրաւորականի դարձուի, տէր բային զեղչուելով

սեռի խնդիրը անոր կը տեղակալէ և այն ատեն անուն բայի կը կոչուի . (Տես 97 .

Տեղեկութիւն ի վերայ անորիչ դերբայից

102. Կանոն Ա. قَوْلُ ڏهن առած անորիչ դերբայ- ները շատ անգամ 2էզոք բայի նշանակութիւն կ'ունենան , և հետևաբար անցեալ դերբայ ալ չեն ունենար .

ثبوت հաստատուն լինել	ظهور երևիլ , պատահիլ
خروج ելնել	قصور պակասութիւն
دخول մտնել	زول իջնել
صدور յառաջ դալ , ծագել	وقوع անկանել , դիպել
صعود վեր ելնել	هبوط վար իջնել

103. Կանոն Բ. Մի և նոյն բառը եթէ فتحه յով կ'ար- դացուի՝ անորիչ դերբայ կ'ըլլայ . كسره յով կ'արդացուի այն անորիչ դերբային գոյական անունը կ'ըլլայ , ինչպէս .

حمل բառնալ	حمل բեռն	عَتَق ազատիլ	عَتَق ազատութ .
رَزَق ապրուստ տալ	رَزَق ապ- րուստ	فَعَلَ գործել	فَعَلَ գործ
سَتَر ծածկել	سِتَر ծածկոց	فَكَر խորհրդածել	فَكَر խոր- հրդածութիւն
سَيَب ջուր հոսել	سَيَب ջուր	قَسَم բաժնել	قَسَم բաժին
հոսելու տեղ		مَلَح կերակուրի աղ դնել	
شَبَر թիզով չափել	شَبَر թիզ	مَلَح աղ	
شَق ֆեղգել	شَق ֆեղգ	نَصَف կէսին հասնիլ	نَصَف կէս

104. Կանոն Գ Սկիզբը • کسر ունող անորիչ դերբայից և

Եղանակ   **Ցուցանիշ**

Անորիշ գերբայ   المصادرُ الثلاثةُ

105. Պէտք է դիտել թէ ի՞նչ ազդիւր արմատական ա-

106. Արմատականներն երկու տեսակ են . մէկը ե-

կշիռ. Կշիռն Կշռեցեալ.

فَعْلٌ	բանալ Բաց	.
فِعْلٌ	Գիտեալ Ելմ	.
فُعْلٌ	Բազմեալ, Ժառանգեալ, Ժառանգեալ	.
فَعْلٌ	Երկրեալ, Երկրեալ	.
فِعْلٌ	Խնդրեալ Խնդրեալ	.
فِعْلٌ	Գիրքեալ Գիրքեալ	.
فَعْلٌ	Երկրեալ Երկրեալ Երկրեալ	.
فَعَالٌ	Բաց Բացեալ, Բացեալ, Բացեալ	رح
فِعَالٌ	Ներկեալ Ներկեալ	صنع
فَعَالٌ	Գոչեալ, Գոչեալ	صرخ
فَعْلَةٌ	Երկրեալ Երկրեալ, Երկրեալ	رأف
فَعْلَةٌ	Բաց Բացեալ	رفع
فَعْلَةٌ	Երկրեալ Երկրեալ	انس
فَعْلَةٌ	Երկրեալ Երկրեալ	قدر
فَعْلَةٌ	Երկրեալ Երկրեալ	خير
فُعُولٌ	Երկրեալ Երկրեալ	خلد
فُعُولٌ	Երկրեալ Երկրեալ	قبل
فُعِيلٌ	Երկրեալ Երկրեալ	خرر
فُعْلَانٌ	Երկրեալ Երկրեալ, Երկրեալ	شأن
فُعْلَانٌ	Երկրեալ Երկրեալ	نسى
فُعْلَانٌ	Երկրեալ Երկրեալ	حسب
فُعْلَانٌ	Երկրեալ Երկրեալ	خشى

ՅՕԴՈՒԱԾ Բ.

108. Խոնարհումն Կանոնաւոր Ներդործական բայից.

Նուագիր արմատ ذکر յիշել.

Օրինակ Ա.

ՍԱՀՄԱՆԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ الفعل الحالى

Ա. դէմ Հասարակ	Բ. դէմ Արական	Գ. դէմ	Ա. դէմ Հասարակ	Բ. դէմ Իգական	Գ. դէմ Իգական
Եզկ. لَاذْكُرُ	لَتَذْكُرُ	لَيَذْكُرُ	لَاذْكُرُ	لَتَذْكُرِينَ	لَتَذْكُرُنَّ
կը յիշեմ	կը յիշես	կը յիշէ	կը յիշեմ	կը յիշեք	կը յիշէ
Երկ. لَتَذْكُرُ	لَتَذْكُرَانِ	لَيَذْكُرَانِ	لَتَذْكُرُ	لَتَذْكُرَانِ	لَتَذْكُرْنَ
կը յիշեմք	կը յիշեք	կը յիշեն	կը յիշեմք	կը յիշեք	կը յիշեն
Յոդ. لَيَذْكُرُنَّ	لَتَذْكُرُونَ	لَيَذْكُرُونَ	لَتَذْكُرُ	لَتَذْكُرَانِ	لَتَذْكُرْنَ
կը յիշեմք	կը յիշեք	կը յիշեն	կը յիշեմք	կը յիշեք	կը յիշեն

109. Ասոնք ۱ ով միայն Ներկայ, առանց ۲ ի ներկայ կամ ապառնի կը նշանակեն .

Ներկայ կամ Ապառնի أَلْفِعْلُ الْمَضَارِعِ

	Ա. դէմ	Արական Բ. դէմ	Գ. դէմ	Իգական	
Եզկ. اذکر	تذکر	يذکر	اذکر	تذکرین	تذکر
կը յիշեմ կամ պիտի յիշեմ					
Երկ. } تذکر	تذکران	يذکران	تذکر	تذکران	تذکران
Յոդ. } تذکر	تذکرون	يذکرون	تذکر	تذکرن	يذکرن

حِكَايَةُ الْفِعْلِ الْمُضَارِعِ ԾԺԱՆԴԱԿԱԿՈՎ Կ'ԸՐԼԱՅ Անցեալ Անկատարը
 ԿԱՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿԻՆ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿԱՆ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ
 ԿԱՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ
 ԿՆ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ ԿՆՏ ԵԶԿ

Անցեալ Կատարեալ ԼԱՄԱԿ

ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ

110. Կանոն Ա. Բայերուն նախնական ձևերը երկու են
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ

111. Կանոն Բ. ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ

* Կատարեալ Թոգնական Գ. ԳԼԻՄ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ
 ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ ԵԶԿ

Կանոնները կը շինէ բայց ի Գ. Դէմ յողնական իդականէն, ինչ .
تذکر ، تذکرین ، تذکران ، تذکرُن .

Ինչ Գ. դէմ արականները և Գ. դէմ յոգնակի իգականը կը շինէ, զորօր. يذکر , يذکران , يذکرون , يذکرن .

ը Ա. դէմ յողնակի կամ որ նոյն է երկուսականը
 կը չինէ, ինչպէս . نذكر .

119. Կանոն Գ. Ա. դէմերը اذکر , نذکر , թէ արական
և թէ իգական, թէ երկուական և թէ յոգնական մի և նոյն
ձևը ունին անփոփոխ, և تذکران երկուական ձևերը կ'ը-
լան Բ. դէմ արական և իգական, և Գ. դէմ իգական :

113. Կանոն Դ. Բայարմատին երրորդ գիրը ը կամ ت
 ԸԼԼԵՅ, ինչ. سكن , ثبت խոնարհման առեւն ماضی ին մէջ
 ը ի կամ ت ի , և مضارع ին մէջ միայն ը ի սլաաաճին՝
 առջի գրերը «+» մնալով մէկ կը գրուին , և կրկնութիւն
 ստանալով երկու անգամ կ'արտասանուին , ինչպէս .

يَكُنَّ . يَسْكُنُ . ثَبَّتَ . سَكَنَ

Ապառնի   أَلْفَعْلُ الْمُسْتَقْبَلُ

Ա. դէմ . Բ. դէմ Գ. դէմ Ա. դէմ Բ. դէմ Գ. դէմ
Հասարակ Արական Հասարակ Իգարական

ستذکر ستذکرین ساذکُر سیدکُر سَئدکُر سوفاذکُر ساَذکُر bql

ستذکران ستذکران ساذکر سیدکران ستذکران سَندُکُرُ *ṣṇḍḥ*

سیندکرنَ ستدکرنَ سندکر سیندکرون ستدکرون سنذر. ٥٧٧

ՀՐԱՄԱՅԱԿԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Ներկայ կամ Ապառնի ժամանակ

Մտորասական կամ Արդեւական.

فعل الامر الحاضر والغائب المثبت والمنهـي

Արտակաշ

၂၀၁၁ ခုနှစ်

لا تَذْكُرِي   اَذْكُرِي   لِيَذْكُرْ   لَا تَذْكُرْ   اَذْكُرْ   *bq4.*

և երկրորդ ձայնաւորը *فتحة* ի փոխելով, որ ներգործական ձեւոյն հնչման հակառակն է, ինչպէս. *أَذْكَرٌ* կը յիշեմ. *أَذْكَرٌ* կը յիշուիմ. Բ. *فعل ماضى* ին սկիզբը գտնուած *فتحة* ձայնաւորը *ضم* ի և երկրորդ ձայնաւորը *كسر* ի փոխելով, ինչպէս. *ذَكَرْتُ* յիշեցի. *ذَكَرْتُ* յիշուեցայ :

Միւս խոնարհմանց բոլորն ալ այս կանոնին կը հետեւին.

ՅՕԴՈՒԱԾ Գ.

Խոնարհումն Կրաւորական բայից.

Ներկայ կամ Ապառնի.

أَذْكَرٌ յիշուիմ կամ պիտի յիշուիմ. *تَذْكَرُ* կը յիշուիս .
يَذْكَرُ կը յիշուի . կատարեալ .
ذَكَرْتُ յիշուեցայ . *ذَكَرْتَ* յիշուեցար. *ذَكَرَ* յիշուեցաւ .

115. Գիտելիք. Երբեմն բային նշանակութեանը սաստկութիւն տալու համար Ապառնի ծամանակներու և Հրամայականի մէջ ծայրերնին *تشديد* ով կամ առանց *تشديد* ի *نُونُ التَّأْكِيدِ الْمَشْدَدَةِ* կ'աւելնայ, որոց առջինին կ'ըսուի *نُونُ التَّأْكِيدِ الْمَشْدَدَةِ* . այս վերջինը երկուականներուն և իգական յոգնականներուն չ'դրուիր :

Օրինակ առաջնոյն .

Սաստկացուցիչ կրկնեալ նուն. *نُونُ التَّأْكِيدِ الْمَشْدَدَةِ*

Արական			
Ա. դէմ	Բ. դէմ	Գ. դէմ	
Եղի. <i>أَذْكَرَنَّ</i>	անշուշտ պիտի յիշեմ	<i>تَذْكَرَنَّ</i>	անշուշտ պիտի յիշես
Երկ. <i>تَذْكَرَنَّ</i>	անշուշտ պիտի յիշեմք	<i>يَذْكَرَنَّ</i>	անշուշտ պիտի յիշեն
Յոդ. <i>يَذْكَرَنَّ</i>	անշուշտ պիտի յիշենք	<i>يَذْكَرَنَّ</i>	անշուշտ պիտի յիշեն

Իդ-Կ-Ն

Եզկ. օձկրն	Տձկրն	Յձկրն
Երկ. յձկրն	Տձկրան	Յձկրան
Յոգ. յձկրն	Տձկրան	Յձկրան

Ասոնց թարգմանութիւնը վերիններուն միւս նոյնն է .

Օրինակ Բ.

Սաստկացուցիչ թեթեւ նուն. نون التأكيد المخففة

Ար-Կ-Ն

Ա. դէմ

Իդ-Կ-Ն

Բ. դէմ

Գ. դէմ

Եզկ. օձկրն	անշուշտ պիտի յիշեմ	Տձկրն	Յձկրն
Յոգ. յձկրն		Տձկրն	Յձկրն

Իդ-Կ-Ն

Եզկ. օձկրն	Տձկրն	Յձկրն
Յոգ. յձկրն		

Հրամայական Բ. դէմէն օրինակ.

المشددة

օձկրան օձկրան օձկրն օձկրն օձկրան անշուշտ յիշէ

Հրամայական Գ. դէմէն օրինակ.

المخففة

Լեձկրն Լեձկրն Լեձկրն օձկրն օձկրն անշուշտ յիշէ

Ասոնց սկիզբը չատ անգամ لام գրուելով բային

فعل مضارع جحد مطلق
 Զատարակ բացասականի , ինչպէս . Լմ չի չեցի . Լմ չեցիր .
 Լայլ ք .

فعل مضارع جحد مستغرق
 Նալի մէջ ընկղմեալ բացասականի , ինչպէս .

Դուք երկուքդ Լմ չեցիք . Լմ չեցինք .
 Լմ չեցիք . Լմ չեցինք .

فَعَلَا التَّعَجُّبُ ۖ

119 Զարմացական բայերը երկու ձև ունին, մաֆֆալէն և լիթթալէն, որոնք անցեալ ժամանակի մէջ գործողութիւն մը կը ցուցնեն , և իրենք ըստ ինքեան դէմք թիւ չորոշելուն համար՝ չին խոնարհիր . այլ ի պահանջել հարկին դերանունան կամորոշեալ անուն մը միջոցաւ *بواسطة الاسم المضمَر والمُظْهَر في آخره* որոնք ձևով խնդիր սեռի կը համարուին , բայց մտօք տէր բայի են , ինչպէս .

Հայն ինչ բան գեղեցկացուց , այսինքն այն ի՛նչ գեղեցիկ եղաւ , զարմացայ . Լմալուն ինչ բան նախապատուեց , այսինքն Ամլուն ի՛նչ նախապատուեց , զարմացայ . Լստուծմէ երկնչող մարդը ի՛նչ բան երջանիկ ըրաւ , այսինքն ի՛նչ երջանիկ կըլլայ Աստուծմէ երկնչող մարդը . Լքմն կամ Զէյթը ի՛նչ բան պատուեց . Լյն ի՛նչ պատուաւոր եղաւ . Լմալուն ի՛նչ գեղեցիկ կըլլայ մարդուս յորժամ Աստուծապաշտութիւնն հարստութեան հետ միանայ , և ի՛նչ տգեղ կամ յուր

կ'ըլլայ երբոր ամբարշտութիւնն սնանկութեան հետ միա-
նայ . أَكْرَمَ بِهِ أَصْفَرَ رَأَتْ صَفْرُهُ جَوَابَ آفاقٍ رَأَتْ صَفْرُهُ
նազոյնը (ոսկին) ինչ պատուական է, որ իւր գեղնութիւնը
զմարդ կը զարմացնէ . բոլոր աշխարհ կը շրջի կը ճանա-
պարհորդէ ի հեռավորս :

120 ԱԶԴ. Յայտնի է որ վերոյիշեալ Զարմացական բայերը
կցական Դերանունով կը խոնարհին . ուստի դասաւորուի
պարտի հրահանգի համար՝ ուսանողաց բանիւ և գրով խո-
նարհել տալ :

Որ և է եռագիր արմատական բառ մը , ինչպէս .

— որուն առաջին գրին կ'ըսուի	فَاءُ الْفِعْلِ
— երկրորդին	عَيْنُ الْفِعْلِ
— երրորդին	لَامُ الْفِعْلِ

Եթէ արմատը չորս կամ հինգ գրով ըլլայ՝

Երրորդին կ'ըսուի لَامُ الْفِعْلِ الْاُولَى ինչ .
Զորրորդին , لَامُ الْفِعْلِ الْاُثْنَيْنِ , անշէն, անապատ
Հինգերորդին , لَامُ الْفِعْلِ الْاُلْتَاةِ , սերկեւիլ .

80 ԴՈՒԱԾ Դ.

121. Եռագիր արմատականները խոնարհման մասին
վեց կերպ փոփոխութիւն կը կրեն և ըստ այնմ վեց օրի-
նակի կը վերածուին , ինչպէս .

262	Օրինակ	262	Օրինակ
1	سَجَدَ يَسْجُدُ قَعَلَ يَقْعُلُ	4	حَفِظَ يَحْفَظُ قَعَلَ يَقْعُلُ
2	قَصَدَ يَقْصِدُ قَعَلَ يَقْعُلُ	5	قَرَبَ يَقْرُبُ قَعَلَ يَقْعُلُ
3	مَدَحَ يَمْدَحُ قَعَلَ يَقْعُلُ	6	حَسَبَ يَحْسِبُ قَعَلَ يَقْعُلُ

* Հի գիրքը գեղջի վրայ միայն Զէզք բայ կը խոնարհի :

Ինչպէս այս յետագայ ոտանաւոր խօսքը կ'ամփոփէ
ցուցուած վեց ձևերը, դորօրինակ .

1. کسر فتح . 2. فتح کسر . 3. فتحان . 4. کسر فتح .
5. ضم ضم . 6. کسر تان* .

Բայց ասոնց բուն և նախնական ձևերը 1, 2, և 4 ու 5.

Տեղեկութիւն ի վերայ վեց օրինակաց.

122. Երբորդ օրինակին վրայ դացող բայերուն արմատին
միջադաս կամ վերջադաս գրերը պարտի այս ح خ ع غ ا ک أ
գրերէն մին ըլլալ . ذام بذام , جرح مجرح .

Ընդհանուր առմամբ հիմնականում հայտնի է, որ հայկական լեզուի և գրականության ոլորտում, ինչպես նաև հայկական մշակույթի և արվեստի ոլորտում, կան շատ խնդիրներ, որոնք պահանջում են համագործակցություն և օգնություն արևմտյան երկրներից: Ինչպես նաև, ինչպես նշեցին, որ հայկական լեզուի և գրականության ոլորտում, ինչպես նաև հայկական մշակույթի և արվեստի ոլորտում, կան շատ խնդիրներ, որոնք պահանջում են համագործակցություն և օգնություն արևմտյան երկրներից:

القناعة رضا بالقسمة من الباب الرابع . القنوع السؤال من باب الثالث
 Աստուծոյ նսնէր զմեզ իմացալովք . ուրիշ որինակ .
 և կ'արհեստագործութիւն և միւրադրանութենէն
 և բնականութիւն . զայնպէս յարմարեալ .

الْعَبْدُ حُرٌّ إِنْ قَبِعَ وَالْحُرُّ عَبْدٌ إِنْ قَبِعَ (կը հա-
 մարուի) եթէ բաւականանայ և ազատը ծառայ (կը հա-
 մարուի) եթէ մուրայ, այսինքն ազահուծիւն ընէ .
 عَزَمَ مَنْ قَبِعَ ذَلَّ مَنْ قَبِعَ Երբեք կ'ըլլայ այն անձը եթէ բա-
 ւականանայ, անարգ կ'ըլլայ այն եթէ մուրայ .

Նաև քիչ գույքի առարկաների փոխարեն հարստության է բաժանում ժողովին, չարագույն ազդեցություն է անարգ խոնարհություն, կամ դժգոհություն:

* Սահաւ ուրէք գործածելի :

ՅՈՒՆԱՆՈՒՆԵՆԵՐԻ ԵՌԱՅԻՐ ԱՐԲՏՏՐԱԿԱՆՅ ԿԱՆՈՆԱՌՈՐ ԲԱՅԻՅ

الثلاثي المجرد

123. Ներդրործական կամ Չէզոք կազմութիւն

البناء المعلوم

Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն

Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն

Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն

Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն

Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն

Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն
Օր. Ա. Ներդրործական	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն	Քնն

مفعول
فاعل
نهی حاضر
لا تذهب

25-դ-բ

Uեր բարեկամը իւր տունը գնաց

مثال

معلوم
عالم
لا تذهب

0ր. Դ. Ներդրածական

Ստուգիւ գիտցիր թէ ամէն բան վաղանցուն է

25-դ-բ

مستور به
عسر
لا تذهب

Qէյտին դործը դժուարացաւ

0ր. Ե. 25-դ-բ

لا تحسن

حسن ابن عرك وقبح ابن خالك
حسنը ին Երկի տղայն դեղեցիկ եղաւ, և մօրեղբորդ տղայն տգեղ

0ր. 2. Ներդրածական

محبوب
عسر
لا تذهب

Qէյտը վաւարուն առաքինի կարծեց

25-դ-բ

لا تذهب

Qէյտը զարեղին ծառը չորցաւ

25-դ-բ

لا تذهب

الْبِنَاءُ المجهول Կրաւորական կազմութիւն

134. Կրաւորական բայը վեց օրինակին մէջ ալ մի և նոյն ձևն ունի, այսինքն մէկ ձևով կ'ըլլայ. ինչ. օրինակ.

لَا تُكْتَبُ   تُكْتَبُ   كَتَبَ   كُتِبَ   كَتَبَ   لَا تُكْتَبُ
մի գրուիւ   գրուե   գրուիւ   գրուե   կ'ը գրուի   գրուեցաւ

كُتِبَ هَذِهِ الرِّسَالَةُ فِي زَمَانِ دَاوَدَ

Այս տետրակը Դաւթի ժամանակ գրուեցաւ

Միւս հինգ օրինակներն ալ ճիշդ այս փոփոխութիւնը կ'ունենան, ուստի հարկ չ'կայ զանոնք զատ զատ խոնարհելու :

Ա. օրինակին վրայ խոնարհելու Անորիշ Դերբայներ.

أَخَذَ առնուլ	حَجَزَ 2* արգելել
بَدَرَ փութալ, աճապարել	حَرَتْ 2 ընդեղէն սերմանել
بَسَطَ տարածանել, սփռել	حَسَابَ թուել, հաշուել
بَطَلَ ոչնչանալ, անտեղի ըլլալ	حُصُولَ յառաջ գալ, գոյանալ
بُلُوغَ հասանել	حُكْمَ դատել, վճռել
تَذَكَارَ յիշել	خَرَقَ պատառել, ճեղքել
تَرَكَ թողուլ, ետ կենալ	حَزَنَ սկսել զինչս յապա-
ثَقَبَ ծակել	հովի
جَبَرَ երկու բեկեալը միացընել	خَلَقَ ստեղծանել
لِوَلِّ բարւոքել, և բռնանալ	حُمُولَ նուաստանալ, աննշան-
حَبَسَ վար դնել, բանտել	ըլլալ
حَجَابَ ծածկել, գոցել	دُخُولَ մտանել

* Անորիշ Դերբայից է ուրէք առջևին գրուած թուանշանները այս և այս ինչ թիւ ձևոյն վրայ ալ խոնարհելու կ'իմացնէ :

فرض վճռել, սահմանել
 فصد արիւն տալու
 فطر լուծանել, զպահս
 قض առնուլ, ըմբռնել
 قسم բաժնել
 قصد գիտաւորութիւն ընել
 كسب վատտակիլ, չափիլ
 كسر կոտորել
 كنس աւելել
 مَنفِرَة ներել, թողուլ
 زِع արմատակիլ առնել
 زول իջանել
 نَسَج ոստայնանկել
 نصب տնկել, դնել
 نطق խօսիլ
 نظم կարգի դնել, շարել
 فَع օգտիլ, օգուտ ընել
 نُفُور խրտուիլ
 نكول 2 4 վախճն ետ կայնիլ
 هبوط իջնել
 هتك պատառել
 هدم փլցընել
 هزم աւերել, ցիրուցան ընել

126. Գ. օրինակին վրայ

نَحْنُ հարցընել, քննել

بُخْوَع 4 խոտաւորութիւն զպարտա
 بَذَع վախցընել
 بَضَع կտրել
 بَضُوَع խելամուռ լինել
 بَعَث յղել
 تَبَع հոսեցընել
 جُود ուրանալ, զլանալ
 جَعَلَ ստեղծել, շինել, ընել
 جَمَع ժողովել
 جَهَار յայտնապէս ասել
 جَهَد ջանալ, աշխատել
 خَدَع խաբել
 خَشَوَع խոնարհիլ
 دَفَع վանել, ի բաց մեղծել
 دَمَع արտասուել
 دَخَع զոհել
 دَعَط մտրել, զենուլ
 ذَهَاب երթալ
 رَدَع ետ կեցընել
 رَوَع ցանել, մշակել
 سَبَح լողալ
 سَبَح կախարդել
 سَحَق լինուլ
 سَعَر բոցափայլիլ, բոցավառիլ
 شَغَلَ զբաղիլ, զբաղեցնել
 صَبَع մատով ցուցընել

غضب բարկանալ
 فرح բերկրել, ուրախանալ
 نسخ եղծանել, ընդօրինակել
 فهم իմանալ, հասու լինել
 قبول ընդունել
 قاعة շատանալ
 قوط յուսահատիլ
 كسل ծուլանալ, հեղգանալ
 لبس ագանել, զդենուլ
 لزوم փակել, կարեւոր լինել
 نصح եփիլ, հասունանալ
 مرء զառամել

128. Ե. Օրինակին վրայ
 رودة ցրտանալ, պարկել
 حسابة աղուլատոհմ ըլլալ
 حشن կարծրանալ
 مسم քժուարանալ
 فراه հանճարեղ, ճարտար ըլ-
 լալ, արագ ընթանալ (ձիով)
 129. Զ. Օրինակին վրայ

حسان կարծել
 لبس չորանալ
 وراثت Ժառանգել
 مورتق փստահել, հաւա-
 տարմութիւն ընել

ՅՕԴՈՒԱԾ Ե.

Ի վերայ Դերբայից.

130. Սկիզբը առանց միմի եռադրեան արմատական
 Անորիչ Դերբայից գործածութիւնը գցեթէ երկու կերպով
 անկանոն կը համարուին. Ա. Իւրաքանչիւրին կազմութիւ-
 նը միօրինակ չըլլալուն համար, ինչպէս . فرق , ولوج ,
 كتمان , عبادت և այլք. Բ. Ո՛ր տեսակը ո՛ր ձևոյն վրայ կը
 խոնարհի անիմաց ըլլալուն համար. ուստի երկու կէտին
 մէջն ալ պէտք է բառերոց և ընտիր հեղինակութեանց
 դիմել. վասն զի ասոնցմէ կ'իմացուի .

Ա. Մէն մի բառից կազմութիւնը, Բ. Որ ձևոյն վրայ

	وزن	سوزن	اصل
7	إِنْفَعَال	انْبِطَاط	بِسط
8	إِقْتِطَال	اِحْتِطَال	حِطْل
9	إِقْمَالَال	اسْمَرَار	سَمَر

Զորեքերեան արմատ և իւր վրայ աւելցած

Անորիշ Դերբայից ցուցակը

جدول مصادر الرباعي المجرد والمزيد

10	فَعْلَال	دَحْرَاج	دَحْرَجَه	دَحْرَج
11	فَعْلَال	بِطَار	بِطْرَه	بِطَر
12	تَفْعُل	تَدَحْرَج		
13	إِفْعَال	اضْمَحْلَال	ضَمْحَل	
14	تَمْفُئَل	تَمْسُكَن	مَسْكَن	

Ծանօթութիւն Ա. 11 երրորդ ձևերը եռադրէն ածանցեալ են, բայց ձևով ցիշդ չորեքերին նմանութիւն ունենալուն համար այս կարգը գասուեցաւ :

132. Ծանօթութիւն Բ. 1 թիւէն մինչև 9 թիւը առնելով ցուցուած ձևերուն վրայ գտնուած աւելորդ գրերը فعل էն ի գատ գրերն են, և 10 թիւէն մինչև վերջը (բաց ի 11 թիւէն) գտնուած աւելորդ գրերը فَعْل էն ի գատ գրերն են. ուստի խոնարհելու միջոցին պէտք է զայնս ձգել, և երկու ձևոյն ալ արմատները գտնելով ցուցուած ցուցակին համեմատ վրանին տաւելցնել և խոնարհել :

Արմատները երկու են մին եռադրեան مَجْرَد միւսը չորեքերեան رَبَاعِي . որոնց անցեալ կատարեալ եղա. կան արական Դ. գէմը կամ ուր նոյն է արմատը պէտք է

առնուլ . և եթէ այն երկու արմատին վրայ դիր աւելնայ՝
առջինին կ'ըսուի ثلاثی مزیدیه , իսկ երկրորդին رباعی مزیدیه .

Մէն մի ձևոյն յորջորջումը իրենց անորիշ դերբային
անունովն է , ինչպէս وزن افعال , وزن تفعیل , և այլն .

ԽՈՐԱՐՀՈՒՄՆ ԳԼԽԱՌՐ ԵՌԱԳՐԵԱՆ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ ԲԱՅԻՑ

183. Ա. ձև , افعال , **ինչպէս ,** اکرام . արմատ کرم .

اسم مفعول	اسم فاعل	نمی حاضر	امر حاضر	صدر	فعل مضارع فعل ماضی
مُفَعَّلٌ	مُفْعِلٌ	لَا تُفْعِلُ	أَفْعِلْ	إِفعال	يُفْعِلُ أَفْعَلْ
0րինակ			وزن		
0րինակեալ			موزون		
مكرم	مكرم	لا تكرم	اکرم	اکرام	يكرم اکرم

պատուել կը պատուէ պատուել պատուէ՝ մի՛ պատուեր պատուող պատուեալ

Վերջի ձևը ամէն օրինակին մէջ չորս տարբեր նշանա-
կութեան կը պատասխանէ տեղւոյն և առման նկատմամբ .
اسم زمان , اسم مكان , مصدر ميمي , مفعول .

Ծանօթութիւն . Այս օրինակին مُفْعِلٌ ձևոյն յոգնա-
կանը երբեմն անկանոն مکسر կ'ըլլայ , ինչ . مخبر مخبر .
مفطر . مفاطر . ميام مهم .

Այս ձևը սովորաբար կամ բազմիցս Զէզոք արմատը
Ներգործականի կը դարձնէ , ինչպէս .

أكرمنا الله بالحياة . Աստուած զմեզ պատուեց կենդանու-
թիւն շնորհելով , أكرم الضيف غنياً كان اوفقيراً . մեծարէ հիւրը
թէ հարուստ ըլլայ և թէ աղքատ .

Երբեմն ալ Զէզոք կը մնայ , ինչպէս .

أصبحنا مفرحين . ուրախութեամբ պուստօտեցինք :

134. Մանօթութիւն . Նորգործական բայը ընդհանրապէս հինգ կերպ փոփոխութեան ենթակայ կրնայ ըլլալ , ինչպէս թուրքերէն կ'ըսուի ,

کورمک տեսանել	Ներգործական
کوردردمک տեսցնել կամ տեսնել տալ	Անցողական
کورلمک տեսնուիլ (ուրիշէն)	Կրաւորական
کورنگم տեսնուիլ (ինքը)	Չէզոքական
کورشمک տեսակցիլ	Ընկերական .

کيدشمک , کيدمک , کيدمک . Երթալ Չէզոքական .

عرض , علم , نطق , ظهور , قعود . Խոնարհելու բայեր .

135. Բ. Ձև . استكمال , استكمال , استفعال .

Օրինակ	وزن
مُسْتَفْعِلٌ مُسْتَفْعِلٌ لَا مُسْتَفْعِلٌ اِسْتَفْعِلَ اِسْتَفْعَالٌ يَسْتَفْعِلُ اِسْتَفْعَلْ	

Օրինակեալ	موزون
مُسْتَكْمِلٌ مُسْتَكْمِلٌ لَا مُسْتَكْمِلٌ اِسْتَكْمَلَ اِسْتَكْمَالٌ يَسْتَكْمِلُ اِسْتَكْمَلْ	
կատարեց կը կատարէ կատարել կատարե՛լ մի՛ կատարեր կատարող կատարեալ	

Այս ձևը սովորաբար իր մէջը խնդրելու նշանակութիւն պահելով ներգործական է , և երբեմն Չէզոք , ինչպէս .

اِسْتَهْلَكَ زَيْدٌ مَالَهُ . Աստուծոյ ներում կը խնդրեմք մէն մի գործած մեղքերնուս համար . Զէյուր իւր ինչքը վատնեց կամ կորսնցուց .

مزج խառնել
 مسك ամուր բռնել, թողչտալ
 مُشَط խառնել, սանտրել
 نبات نبت խոտ բուսանել
 نثر ցրուել
 نشدة հարցափորձել
 نشر տարածել, ցրուել
 نصر نصر օգնել
 نظر նայել
 قفح փշել
 قمر հարկանել
 نقش نقش նկարել, դունա-
 ւորել
 نقصان պակսիլ
 نقض աւելրել, խանդարել
 نقل չուել, փոխադրել
 هبوب օդ շնչել
 هجران մեկնել, լքանել

125. Բ. օրինակին վրայ.

حذف բառնալ, զեղչել
 حرق 1 այրել
 حشر 1 ժողովել
 حطب փայտ դիզել
 حفر փորել, պեղել
 حكر անիրաւութիւն ընել
 حلق ածիլել

خم կնքել
 خدمة خدمت պաշտօն վարել
 خلج դէպի իրեն քարչել
 خلط խառնել
 خبط խորովել
 دفن թաղել
 ربط կապել
 رجوع յետս դառնալ
 سبق յառաջ անցնիլ
 سرقة գողանալ
 سفر աւելել
 شتم նախատել, թշնամանել
 شمت խառնել
 صدم հարկանել
 صرف վիճակէ վիճակ դարձը-
 նել, փոփոխել
 صلب կախել
 ضرب հարկանել, ծեծել
 عثار սահել, գայլթել
 عرفان գիտել
 عزم դիտաւորութիւն ընել
 عصر սեղմել
 عقد կապել
 عقل հասկնալ, իմանալ
 غسل غسل լուանալ
 غصب յափշտակել
 غابه յաղթել

فرض վճռել, սահմանել
 فصد արիւն տալ
 فطر լուծանել, զպահս
 قبض առնուլ, ըմբռնել
 قسم բաժնել
 قصد դիտաւորութիւն ընել
 كسب վատտակիլ, շահիլ
 كسر կոտորել
 كنس աւելել
 مفرقة ներել, թողուլ
 زع արմատակիլ առնել
 زول իջանել
 نسج ոստայնանկել
 نصب տնկել, դնել
 نطق խօսիլ
 نظم կարգի դնել, շարել
 فقع օգտիլ, օգուտ ընել
 فور խրտուիլ
 2 4 نكول վախճն ետ կայնիլ
 هبوط իջնել
 هتك պատառել
 هدم փլցընել
 هزم աւելել, ջիւրուցան ընել

126. Դ. օրինակին վրայ

نحت հարցընել, քննել

بخوع 4 խոտորվածիկ, զպարտա
 بزع վախճնել
 بضع կտրել
 بضوع խելամուռ լինել
 بعت յղել
 بعب հոսեցընել
 بجود ուրանալ, զլանալ
 بجل ստեղծել, շինել, ընել
 بجمع ժողովել
 بجهار յայտնապէս ասել
 بجهد ջանալ, աշխատել
 بخدعه խաբել
 بخشوع, خضوع խոնարհիլ
 بدفع վանել, ի բաց անդիւնել
 بدمع արտաստել
 بدخ զոհել
 بدعط մտրթել, զենուլ
 بهاب երթալ
 بدع ետ կեցընել
 بدوع ցանել, մշակել
 بسباح سباح լողալ
 بهجر կախարդել
 بسحق լեռուլ
 بهسر բոցափայլիլ, բոցավառիլ
 بشغل զբաղիլ, զբաղեցնել
 بصنع մատով ցուցընել

صبر գիտինը, զարնել
 صنع ստեղծել, շինել, գործել
 طبع տպել
 طعن պարտաւել, կշտամբել
 ظهور յայտնի ըլլալ
 فتح բանալ
 فعل գործել
 فليج հերկել
 قرح վիրաւորել, վէրք հանել
 قرع դուռ բախել, հարկանել
 قطع կտրել, հատանել
 قاع արմատախիլ առնել
 قمع անարգել, գաւազանով
 հարկանել
 قنوع մուրալ
 قهر յաղթել, ջնջել
 لحظ աչքի ծայրով նայիլ
 لحف ծածկել
 لطم ապտակ զարնել
 مدح դովել
 مزح ծաղրել, կատակել
 مسح սրբել
 مسح مسح չափել
 مصع փայլատակել
 مضع ծագել
 مطبخ շատակեր ըլլալ
 منع արգելուլ
 مهد սփռել, հարթել

نعم խրատել

نهب յափշտակել

123. Դ. Օրինակին վրայ

بعل կլանել

تبع 1 յարմարիլ, հետեւիլ

تعب նեղիլ, տառապիլ

جرب բորոտիլ

جهل սոփիտանալ

حبور ուրախանալ, ցնծալ

حسان 6 կարծել

حفظ պահել, պահպանել

حد փառատրել, գոհանալ

رحمة գթալ, ողորմիլ

رضاعة դիել, կաթնարբու լինել

سقام հիւանդանալ, խօթանալ

سمع լսել, ունին դնել

شرب ըմպել

شفاعة բարեխօսել

شمل պարունակել, բովան-

դակել

صعود վերամբառնալ

عجالة փութալ, աճապարել

علم գիտել, տեղեկանալ

عمل գործադրել, գործել

غرق ընկղմիլ

غضب բարկանալ
 فرح բերկրիլ, ուրախանալ
 نسخ եղծանել, ընդօրինակել
 فهم իմանալ, հասու լինել
 قبول ընդունել
 قاعة շատանալ
 قوط յուսահատիլ
 كسل ծուլանալ, հեղգանալ
 لبس ագանել, զդենուել
 لزوم փակչիլ, կարևոր լինել
 نصح եփիլ, հասունանալ
 مرء զառամել

128. Ե. Օրինակին վրայ
 رودة ցրտանալ, պարզիլ
 حسابة ազնուատոհմ ըլլալ
 شش կարծրանալ
 مذهب գիտարանալ
 فراهة հանճարեղ, ճարտար ըլ-
 լալ, արագ ընթանալ (ձիով)
 129. Զ. Օրինակին վրայ

حسان կարծել
 يس և չորանալ
 وراثت, وراثت ժառանգել
 مورتق, مورتق վստահել, հաւա-
 տարմունթիւն ընել

ՅՕԴՈՒԱԾ Ե.

Ի վերայ Դերբայից.

130. Սկիզբը առանց միմի եռագրեան արմատական
 Անորիչ Դերբայից գործածութիւնը գրեթէ երկու կերպով
 անկանոն կը համարուին. Ա. Իւրաքանչիւրին կազմութիւ-
 նը միօրինակ չըլլալուն համար, ինչպէս . فرق , ولوج ,
 كتمان , عبادت և այլք. Բ. Ո՛ր տեսակը ո՛ր ձևոյն վրայ կը
 խոնարհի անխմաց ըլլալուն համար. ուստի երկու կէտին
 մէջն ալ պէտք է բառերոց և ընտիր հեղինակութեանց
 դիմել. վասն զի ասոնցմէ կ'իմացուի .

Ա. Մէն մի բառից կազմութիւնը. Բ. Որ ձևոյն վրայ

խոնարհելը՝ Գ. Հնչումն ու ուղղագրութիւնը՝ Դ. Նշա-
նակութիւնը . բայց յաւելան Սնտրիչ Դերբայից կազմու-
թիւնները, եւ ապա ճակատամար՝ կանոնաւոր դիւղի մէջ են:

181. Լեզուան լիւրջ ստորացուցեալ ձևերուն վրայ
միօրինակ էլ կազմակերպին .

Յնդեհութիւն. Ա. Մէկըրը աւելորդ յ ունեցող բա-
յերուն վերջնութիւն գիրերնին հո ով կ'ըլլայ . ինչպէս .
تَزَوَّلُ و تَشَارُكُ و تَحْمُ

Բ. Աւելորդ . حَزْمُ ով սկսեալ բայերուն վերջնութիւն գի-
րը աւելորդ . اَلْفُ մը պիտի ըլլայ , և ձայնաւոր կրող գիրե-
րը . كَسْرُ ով պիտի կարդացուին . ինչ . اَحْمَرُ , اسْتَفَارَ , اقْتَمَرَا

Գ. Անցեալ կատարեալ եղական արականին Դ. դէմը
մէյմէկգիր աւելցած և կամ արմատէն չորս գիր եղած բայե-
րուն կ'ըսուի չորեքգրեան , ինչ . اَكْرَمُ , ذَكَرَ , قَاتَلَ , دَحْرَجَ

Եւ ապրին վրայ աւելցած Սնտրիչ Դերբայից
ամբողջ ցուցակը .

جدول مصادر الثلاثي المزيد فيه

وزن	موزون	اصل
1 افعال	اكرام	كرم
2 اِسْتِفْعَال	استحصال	حصل
3 تَفْعِيلُ فَعْلِهِ	تذكير تذكرو	ذكر
4 تَفْعِيلُ	تشريف	شرف
5 افعال مُفاعله	نزاع منازعه	نزاع
6 فاعل	تناسب	نسب

	وزن	موزون	اصل
7	إِنْفَعَال	انْبِطَاط	بسط
8	إِقْتِصَال	احْتِمَال	حمل
9	إِقْمَال	اسمرار	سمر

Զորեքերեան արմատ և իւր վրայ աւելցած

Անորիշ Դերբայից ցուցակը

جدول مصادر الرباعي المجرد والمزيد

10	فَعْلَال	دحراج	دحرجه	دحرج
11	فَعْلَال	بيطار	بيطره	بطر
12	تَفَعَّل	تدحرج		
13	إِفْعَال	اضمحلال	ضحمل	
14	تَمَفَّل	تمسكن	مسكن	

Ծանօթութիւն Ա. 11 երրորդ ձևերը եռագրէն ա-
ծանցեալ են, բայց ձևով ճիշդ չորեքերին նմանութիւն
ունենալուն համար այս կարգը գասուեցաւ :

132. Ծանօթութիւն Բ. 1 թիւէն մինչև 9 թիւը առնելով
ցուցուած ձևերուն վրայ գտնուած աւելորդ գրերը فعل էն
ի զատ գրերն են, և 10 թիւէն մինչև վերջը (բայց ի 11
թիւէն) գտնուած աւելորդ գրերը فعل էն ի զատ գրերն
են. ուստի խոնարհելու միջոցին պէտք է զայնս ձգել, և
երկու ձևոյն ալ արմատները գտնելով ցուցուած ցուցակին
համեմատ վրանին տւելցնել և խոնարհել :

Արմատները երկու են մին եռագրեան عَجَدَ միւսը
չորեքերեան رُبَاعَى عَجَدَ . որոնց անցեալ կատարեալ եղա-
կան արական Դ. գէմը կամ ուր նոյն է արմատը պէտք է

առնուլ . և եթէ այն երկու արմատին վրայ գիր աւելնայ՝
առջինին կըսուի ثلاثی مزیدیه , իսկ երկրորդին رباعی مزیدیه .

Մէն մի ձևոյն յորջորշումը իրենց անորիշ դերբային
անունովն է , ինչպէս وزن تفعیل , وزن افعال , وزن تفعیل .

ԽՈՆԱՐՀՈՒՄՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ԵՌԱԳՐԵԱՆ ԿԱՆՈՆԱՒՈՐ ԲԱԾԻՑ

133. Ա. ձև , افعال , ինչպէս , اکرام . արմատ کرم .

اسم مفعول	اسم فاعل	نهی حاضر	امر حاضر	مصدر	فعل مضارع	فعل ماضی
وزن	وزن	وزن	وزن	وزن	وزن	وزن
مُفَعَّلٌ	مُفَعِّلٌ	لَا تُفَعِّلُ	أَفْعِلْ	إِفْعَال	يُفَعِّلُ	أَفْعَلَ
موزون	موزون	موزون	موزون	موزون	موزون	موزون
مکرم	مکرم	لا تکرم	اکرم	اکرام	یکرم	اکرم
գատուեց	կը գատուէ	գատուեց	գատուէ	մի գատուեր	գատուել	գատուեալ

Վերջի ձևը ամէն օրինակին մէջ չորս տարբեր նշանա-
կութեան կը պատասխանէ տեղւոյն և առման նկատմամբ .
اسم زمان , اسم مكان , مصدر ميمي , مفعول .

Ծանօթութիւն . Այս օրինակին ձևոյն յոգնա-
կանը երբեմն անկանոն مکسر կ'ըլլայ , ինչ . مخبر مخبر .
مفطر . مہام مہام .

Այս ձևը սովորաբար կամ բազմիցս Ձէզոք արմատը
ներդործականի կը դարձնէ , ինչպէս .

أَكْرَمَنَا اللَّهُ بِالْحَيَاةِ Աստուած զմեզ պատուեց կենդանու-
թիւն շնորհելով , أَكْرَمَ الضَّيْفَ كَانَ أَوْفَقِيْرًا մեծարէ հիւրը
թէ հարուստ ըլլայ և թէ աղքատ .

Երբեմն ալ Ձէզոք կը մնայ , ինչպէս .

أَصْبَحْنَا مُفْرَحِينَ ուրախութեամբ պուստօտեցինք :

134. Մանօթութիւն . Նորդործական բայը ընդհանրապէս հինգ կերպ փոփոխութեան ենթակայ կրնայ ըլլալ , ինչպէս թուրքերէն կ'ըսուի ,

کورمک տեսանել	Ներդործական
کوردردمک տեսցնել կամ տեսնել տալ	Անցողական
کورلمک տեսնուիլ (ուրիշէն)	Կրաւորական
کورنگم տեսնուիլ (ինքը)	Չէզոքական
کورشمک տեսակցիլ	Ընկերական :

کيدشمک , کيدمک , کيدمک . Զէզոքական . երթալ کتمک .

عرض , علم , نطق , ظهور , قعود . Խոնարհելու բայեր .

135. Բ. Ձև . استكمال , ինչպէս , اكمال .

وزن	0րինակ
مُسْتَفْعِلٌ مُسْتَفْعِلٌ لَا تَسْتَفْعِلُ اِسْتَفْعِلْ اِسْتَفْعَالٌ يَسْتَفْعِلُ اِسْتَفْعَلْ	

موزون	0րինակեալ
مُسْتَكْمِلٌ مُسْتَكْمِلٌ لَا تَسْتَكْمِلُ اِسْتَكْمِلْ اِسْتَكْمَالٌ يَسْتَكْمِلُ اِسْتَكْمَلْ	
կատարեց կը կատարէ կատարել կատարէ՛մ յի կատարեի կատարող կատարեալ	

Այս ձևը սովորաբար իր մէջը խնդրելու նշանակութիւն պահելով Ներդործական է , և երբեմն Չէզոք , ինչպէս .

اِسْتَفْعِرْ اللهَ مِنْ كُلِّ ذَنْبِنَا . Աստուծոյ ներում կը խնդրեմք մէն մի դործած մեղքերնուս համար . اِسْتَهْلَكَ زَيْدٌ مَالَهُ . Չէյող իւր ինչքը վատնեց կամ կորսնցուց :

Թռչունները վանդակին մէջ մեռան , موت الطيور فى القفص

Ձիերը ակոռը մեռան , موت الافراس فى المعلق

Երկարհեւութային . عقد , عرفان , ذكر , حصول , كمال

138. Դ. Ձև. شرف , تشرف , شرف , شرف

Օրինակ

وزن

مُتَّفَعِلٌ , مُتَّفَعِلٌ لَا تَتَّفَعِلُ تَفَعَّلَ تَفَعَّلَ يَتَفَعَّلُ تَفَعَّلَ

Օրինակեալ

موزون

متشرف متشرف لا تشرف تشرف تشرف تشرف تشرف

Փառաւորեցաւ

Այս ձևը ընդհանրապէս տեղի չի ունենում և կամ սոսկապէս Ձեռքբերական , ինչպէս .

تشریف փառաւորել , تشرف փառաւորիլ . تبيه զարթու-
ցանել , تبيه զարթուիլ . فهم խմայել , فهم խմայիլ .

قَطَعَ ابراهيمُ الْاَوْتَانَ فَقَطَّعَتْ Երբեք կողմնակալը չի կտրու-
նում և չի կտրուի . Երբեք անհատը չի կտրու-
նում և չի կտրուի . Երբեք անհատը չի կտրու-
նում և չի կտրուի .

Երբեք անհատը չի կտրու-
նում և չի կտրուի . Երբեք անհատը չի կտրու-
նում և չի կտրուի . Երբեք անհատը չի կտրու-
նում և չի կտրուի .

سَمَّ سովորիլ , որ ըսել է կարգաւ յառաջ երթալ .

تَدَرَسُ դասաւորութիւն , որ ըսել է մէկ դասին միւսը
անցնիլ աստիճանաւ և կարգաւ յառաջադիմել .

Երկարհեւութային . نزول مسك فرق عقل صدقه خلق

139. 6. 2h. 2h. = مُفَاعَلَه = صراع, արմատ = صراع

Օրինակ Զոն

مُفَاعَلٌ مُفَاعِلٌ لَا تُفَاعِلُ فَاعِلٌ مُفَاعَلٌ = فَعَالٌ يَفَاعِلُ فَاعِلٌ

Օրինակեալ Զոն

مصارع مصارع لا تصارع صارع مصارعه = صراع يصارع صارع

Այս ձևը ընկերական է զորօրինակ .

يصارع زيد عمرواً, կը մըշամրցի Զէյտ Օմրին հետ .

բայց ի վերջոյ առջինը երկրորդին կը յաղթէ .

بمعرفة فخره فاعله في ذلك لا يهزمه ولا يهزمه, ինչ .

طالع الفيلسوف الكتاب, ընթերցաւ գիրքը փիլիսոփայն .

Այս ձևն առնող բայերը երեք կերպ նշանակութիւն կ'ունենան գործողութեան նկատմամբ, որոնք են .

Ա. Միայն առանձին جواز عقب طلوع

Բ. Առանձին կամ ընկերական لحظ نزع

Գ. Միայն ընկերական شركة ضرب صدم

140 2. 2h. 2h. = مُتَعَاوَنٌ = تعاون, արմատ = تعاون

Օրինակ Զոն

مُتَعَاوِلٌ مُتَعَاوِلٌ لَا يُتَعَاوَلُ تَعَاوَلٌ يَتَعَاوَلُ تَعَاوَلٌ

Օրինակեալ Զոն

متعاون متعاون لا تتعاون تعاون يتعاون تعاون

միմեկի հետ միմեկու հետ .

Այս ձևն ալ դարձեալ փոխադարձ է երկուքի մէջ ,

կամ երկուքէն աւելի . իբ մէջը հաճառարժեթիւն մը սլահելով, ինչպէս .

إذا تخاصم اللسان ظَهَرَ المَسْرُوقُ երբոր երկու գող մէկ մէկու հետ աստելութիւն ընեն, գողունը երևան կելլէ .

Երբեմն فعال ձևոյն հրաւորականը կ'ըլլայ, ինչպէս .

كَأَعَدَّ اللَّهُ الشَّيْطَانَ مِنْ رَحْمَتِهِ قَبَاعِدَ Աստուած զսատանայիս իբ գթութենէն հեռացուց, սատանայիս ալ հեռացաւ . (Աստուածոյ գթութենէն) .

Երբեմն իրօք չեղածը իրր եղեալ կը ձևացնէ, ինչ .

تَجَاهَلَ تագէտ կերպարանել, ինքզինքը խաբուած ձևացնել, تَجَاهَلَ տգէտ կերպարանել, تَمَارَضَ զինքը հիւանդ և ցաւոտ ցուցնել .

يَتَجَاهَلُ الْعَارِفُونَ وَيَتَعَارَفُ الْجَاهِلُونَ գիտունները տգէտ և արդէտները գիտուն կը ձևանան .

Երբեմն մի գլխի միոյ շարունակութիւն կը ցուցնէ .

تَعَابٍ , تَهَاوٍ , تَعَابٍ մէկ մէկու հետեւիլ անընդհատ . تَرَادَفَ , تَرَادَفَ մէկ մէկու ետեւէ ըլլալ . تَوَارَدَ մէկ մէկու ետեւէ գալ .

تَقَضٍ , كَسَلٍ , دَخُولٍ , بَدَرٍ Խոնարհելու բայեր .

حَدَرَ , انحدار , انحدار , انحدار , انحدار . 141 .

Օրինակ

وزن

مُنْفَعِلٌ بِهِ , مُنْفَعِلٌ , لَا تَنْفَعِلُ , انْفَعِلُ , انْفَعِلُ , انْفَعِلُ

Օրինակեալ

موزون

منحدر به , منحدر , لا تنحدر , انحدر , انحدر , ينحدر , انحدر

4-1-1-1 .

Այս ձևը ներգործակերպ կրաւորական է . ներգործական բայարմատները՝ կրաւորականի կը դարձնէ միշտ, ինչ .

كَسَرَ عَثَانُ الزُّجَاجِ فانكسر ذلك الزجاج
տըրտեց , ուրեմն այն ապակին ալ կոտորեցաւ :

فَتَحَّ سَابِئُ بَابَ الْمَسْجِدِ فانفتح ذلك الباب
դուռը բացաւ , ուստի այն դուռն ալ բացուեցաւ :

Խոնարհելու բայեր .

بسط دفع شرح فجر فرق فهم قسم

143. Ը. 24 . افتخار , ինչպէս , إقْتَعَلَ .

Օրինակ

وزن

مُفْتَعِلٌ مَفْتَعِلٌ لَا تَفْعَلُ إقْتَعَلَ إقْتَعَالَ يَفْعَلُ إقْتَعَلَ

Օրինակեալ

موزون

مفتخر مفتخر لا تقتخر افتخر افتخار يفتخر افتخر
պարծեցաւ .

Այս ձևը շատ անգամ կրաւորական , և 24-րդ և երբեմն ներգործական կ'ըլլայ .

يُسَبِّحُ اللهُ الصَّالِحِينَ فَيَسْتَجِبُونَ Աստուած բարեպաշտները կը
զուարճացնէ կամ կ'ուրախացնէ . ուստի նոքա ալ կը զուար-
ճանան կամ կ'ուրախանան . اخْتَصَرَ الْمَرْيُوسُ بِمَوْتِهِ հիւանդը
իւր մահուանը պատրաստուեցաւ , յոգիս ապաստան եղև .
اِشْتَرَيْتُ الْفَرَسَ بِسَرِّهِ ձին իր թամբովը գնեցի :

Խոնարհելու բայեր جمع حمل خلط رزق سمع شغل شمول

143. *β. 24.* . حمز *ayrman* . احمرار , *hūyaytū* افعلال .

0pɾɪsɪh   مَفْعَلٌ   لَا تَفْعَلْ   إِفْعَلْ   اِفْعَلَال   يَفْعَلُ   إِفْعَلْ

ՊրինակետաԼ   محمر   لا محمر   محمر   احمرار   محمر   احمر

աւելի կարմրեցաւ .

میں

**Մանօթութիւն. Զէչոք. կամ Կրաւորականէն անցեալ
Դեբբայ չիգար :**

Այս ձևը ըստ որում օրինակէն յայտնի է Ձէզոքին առաւելութիւնը կը ցուցնէ, վասն զի արմատը Ձէզոքէ յաւելական ձեն ալ առնելով առաւելութիւն մը կ'ստանայ, ինչ. **احمر زرد** Ձէյորը աւելի կարմրեցաւ :

ԱՂՈՐ ԵՄՐՈՒ ԱՄԻՆ ԻՍԿԱՆԻ ԵՂԱԼ :

Խոնարհելու բայերը յատկապէս կամ գոյն պէտք է նշանակել և կամ բնական պակասութիւն, և գոյն նշանակող բառերուն բոլորն այ ڤلا Զեւոյն վրայ կերթան .

سُفْرَة թխութիւն , زرقَة կապուտութիւն , صفرة դեղնու-
թիւն , سوده սեւութիւն , حمرة կարմրութիւն , بيضة սպի-
տակութիւն , خضرة կանաչութիւն , عَوْج ծռութիւն ,
حَدَب սապատողն ըլլալ :

ፀዕን በኩረ 2.

Յաղագս **Զորեքերեան բայարմատից .**

144. دَحْرَجَ *daxraja*. دَحْرَجَ دَحْرَجَهُ، فَعَالِلٌ قَعْلَةٌ *ḡal ḡal*.

Օրինակ

مُفَعَّلٌ مُفَعَّلٌ لَا تَفْعَلُ فَعَّلَ فَعَّلَ = فَعَّلَ يُفَعِّلُ فَعَّلَ

Օրինակեալ   موزون

مدحرج مدحرج لاتدحرج دحرج دحراج = دحرجة يدحرج دحرج
 ٤١٥٦٥٩ .

գլուխ .

Այս ձևը շատ անգամ ներգործական, և երբեմն Զե-
ղոք կ'ըլլայ: Ներգործականէն օրինակ

دَخَرَ دَاوُدُ الْحَجْرَ Դաւիթը քարը գլորեց, թաւալեց
Զէզոքէն օրինակ دَزَجَتْ اِلَا مَرَاةً կինը հնազանդեցաւ:

Երբեմն Անորիշ Դերբային երկրորդ ձևը չունենար:
عَرَبَهُ գետինը զարնել. رَقَعَهُ երեսը քող ձգել. ترجمه
խռովարար ըլլալ. — زَلَزَلَهُ շարժել. هندسه չափել. ترجمه
թարգմանել, մէկու մը կենսադրութիւնը իսովարքը պատմել

145. ԺԱ. 24. بَطَرَ بيطر. արմատ بَطَرَ = فَعَلَة

Օրինակ وزن
مُفَعِّلٌ مُفَعِّلٌ لَا تُفَعِّلُ فَعِلٌ فَعِلٌ = فَعَلَةٌ يُفَعِّلُ فَعِلٌ

Օրինակեալ موزون
مِيطَرٌ مِيطَرٌ لَا تِيطَرُ بِيطَرُ بِيطَرٌ = بِيطَرَةٌ يِيطَرُ بِيطَرُ
պայտառութիւն ըրաւ կամ ճեղքեց:

Այս ձևը միայն ներգործական է, զորօրինակ:
يُطَرِّبُ ابْنُ سَالِمٍ Իպսիւ սալիմ իւր ձիոյն պայտառու-
թիւն ըրաւ: اللهُ مُسِيطِرٌ عَلَى عِبَادِهِ Աստուած իւր ծառայիցը
վրայ հսկող է, պահապան է:

Խոնարհելու բայեր.

سِيطَرٌ տնտեսել, պահպանել. صِيقَلٌ փայլեցնել.
هَمِنَ պահպանել, խնամատար լինել, յապահովի ունել:

ՅՕԴՈՒԱԾ Ը.

Յաւելական բայերուն վրայ.

149. Յաւելականաց ուղարկան նշանակութիւնը ցուցուեցաւ, բայց առոնք երբեմն ուրոյն կամ մասնաւոր նշանակութեամբ ալ կը գործածուին. օրինակք.

Ա. 2 Ե Ի افعال

Ա. Եթէ բայարմատը ներգործական քլայ՝ անցողականի դարձնել. أَطَقَ حَاجَتَنَا أَخْجَرَمَ դատաւորն յանցաւորը խօսիլ տուաւ. يُبَيِّسُ سَيِّدَنَا الْفُقَرَاءَ մեր տէրը աղքատները կ'զգեցնէ.

Բ. Ի ցոյց կամ ի վաճառ հանել الخِطَّةَ վաճառականները ցորենը ի վաճառ հանեցին.

Գ. Ունիլ, ստանալ. أَغْدَّ الْبَعِيرُ ուղտը ուռեցք հանեց. أَذْنَبَ الْعِبَادَ ծառայները մեղանշեցին.

Դ. Գտանել. أَبْجَنَّا أَوْلَى الْأَمْوَالِ ընչից տէր եղողները ժլատ գտանք.

Ե. Հասանել ժամանակի. أَحْصَدَ الزَّرْعُ հնձելու ժամանակն եկաւ.

Զ. Բառնալ. كَانَ الْقَاضِي يُفْزِعُ الْآيَتَامَ դատաւորը որոց աղաղակը կը բառնար (կ'սփոփէր).

Է. Մտանել. أَصَحَّ رَفِيقَنَا فِي الْغَايَةِ մեր ընկերը առաւօտեց անառաւին մէջ.

Ը. Առատանալ. أَلْبَنَ الرَّجُلُ կ'սուի երբոր այր մարդը չատ կ'ախռնանայ. إِذَا كَثُرَ عِنْدَهُ اللَّبَنُ

Բ. Իր բայարմատին հաւասար ըլլալ. أَقْلُهُ = أَقْلُهُ «ա-
կարկութիւնը եղծեցի» : شَفَلْتُ = أَشْفَلْتُ զբազեցուցի :

Ժ. Խնդրեւ. أَشْفَى زَيْدٌ Զէյտը հիւանդին ասպարինու-
թիւն խնդրեց :

Բ. Զ Ե Ի استفعال

Ա. Վիճակէ վիճակ փոխուիլ. اسْتَحْضَلْتُ الْحَمْرُ գինին քա-
ցախի կը փոխարկի :

Բ. Գտնեւ. اسْتَحْدَا الْأُمُورَ الْحَاضِرَةَ ներկայ գործերը կառ-
իրողութիւնները լաւ դտանք :

Գ. Արմատին հետ հաւասար նշանակութիւն ունենալ.
اسْتَقَرَّ الرَّجُلُ فِي بَيْتِهِ = اسْتَقَرَّ الرَّجُلُ فِي بَيْتِهِ «յը մարդը իր սենեակը
դադարեցաւ :

Դ. Շատ համարեւ. اسْتَكْنَزْتُ مَالَ عَمْرٍو Ամրուն ստաց-
ուածքը շատ համարեցի կառ շատ տեսայ : اسْتَقْلَلْتُ عِلْمَ زَيْدٍ Զէյտին
գիտութիւնը սակաւ համարեցի :

Դ. Զ Ե Ի تفعيل

Ա. Հաւատալ. وَخَدَّ اللَّهُ الْمُؤْمِنُونَ ուղղադաւանները Աս-
տուծոյ միութեանը հաւատացին (զԱստուած միադաւա-
նութեամբ պաշտեցին) :

Բ. Վերաբերեւ. قَبَّحَ زَيْدٌ عَمْرًا Զէյտը զԱմրուն յանցա-
ւոր դատեց (յանցանաց վերաբերեց) յանդիմանեց :

Գ. Ի բաց բառնալ. لا يفرط التلميذ من استحصال العلوم «աշա-
կերտը չի թերանար ուսանելէ ղգիտութիւն» :

Դ. Արդէն ծանուցեալ խօսքի մը համառօտութիւնը
իր մէջէն բառ մը առնելով և այս ձևոյն վերածելով կ'ըլլայ :

الله اكبر = քրիստոս յաւիտեան յաւիտեան
 روح الله تعالى عليه = Երեսնամեակի յաւիտեան

Այս կերպը քիչ տեղ չունի այս կողմից։

أعوذ بالله من الشيطان الرجيم = Երեսնամեակի
 նիմ աստուծոյ յաւիտեան։

مناجاة قال 2 6 6

Ա. Երեսնամեակի (այս կողմից) պարծենալու
 ժամին հետ յաւիտեան, եւ անկից նախապատիւ ելալ։

Բ. Արեւմտին հետ հաւատարմութիւն ունենալ։
 سافر = Երեսնամեակի յաւիտեան։

Գ. Այս ժամանակ ցուցնալ բաւարար մէկու մը հետ
 սակարկութիւն կամ նոյն որոշեալ ժամանակը պարզ
 սառք կամ վարձկան բանել աւել պարզապէսութիւն։
 ساء Ժամ. مساو Ժամով սակարկութիւն ընել կամ
 վարձկան գործածել։

هه Ժամ. ليل Գիշեր. سوع Զարթ. شهر ամիս.
 عام տարի. سنة տարի.

زمان այս ալ յիշեալ ձևոյն մէջ պայմանեալ ժամանակ
 սակարկութիւն կը ցուցնէ։

افعال 2 6 6

Ա. Ընդունել. اِنْتَبَهُوا խրատ ընդունեցէք և
 ուշափնեցէք։

Բ. Ընդունելիկ. لَا يَخْصِمُ الْمُؤْمِنُونَ հաւատացեալք ընդ
 իրարոս աստիճանութիւն չեն ընել։

Գ. Արմատին հետ հաւասար նշանակութիւն ունենալ:
 Խոփսէս հորը փորեց . $\text{احترف} = \text{حفر موسى ألبتر}$

ՆԵՐԿԱՅ ԴԵՐԲԱՅ ԿԱՄ ԲԱՅԱՆԱԿԱՆ

الفاعل

150. Ներկայ դերբայը երեք ձևով կ'ըլլայ, Ա. فاعل

Բ. فاعِل , և Գ. فَعُول .

Անորիշ դերբայ

Ներկայ դերբայ

Ա. { کتب գրել
 قبول ընդունել

کاتب գրող
 قابل ընդունող

Բ. { نصر օգնել
 فهم իմանալ

نصير օգնող = ناصر
 فهمم իմացող = فاهم

Գ. { منع արգելու
 نصر օգնել

منوع արգելող = مانع
 نصور օգնող = ناصر

ԱՆՅԵԱԼ ԴԵՐԲԱՅ ԿԱՄ ԲԱՅԱՆԱԿԱՆ

المفعول

151. Անցեալ դերբայը չորս ձև կ'ունենայ, Ա. مفعول

Բ. فاعِل , Գ. فَعُول և Դ. فِعَال .

Անորիշ դերբայ

Ա. { طلب խնդրել
 نقل փոխադրել

مطلوب խնդրեալ
 منقول փոխադրեալ

Բ. { عرفان դիտութիւն
 جرح վիրաւորել

عريف ծանուցեալ = معروف
 جريح վիրաւորեալ = مجروح

Այս արմատ չցուցնող բայանուններէն ալ յառաջ կուգայ, ինչ.

Անորիշ դերբայ	Անցեալ դերբայ
شغل զբաղել	مشغول զբաղեալ
عهد դաշն	معهد դաշնաւորեալ, ժանուցեալ
حصر պաշարել	محصور պաշարեալ

154. ԳԻՏԵԼԻՔ. فعل مضارع թէ կազմութեամբ թէ նշանակութեամբ և թէ կապակցութեամբ կը նմանի فاعل բայածականին ի ներդործականին և ի չէզոքին . և مفعول բայածականին ի կրաւորականին . վասն զի فاعل բայածականը ներդործական և չէզոք բայերէն بناء المعلوم կ'արտադրի և مفعول բայածականը կրաւորական բայէն بناء المجهول ծագում կ'առնու . օրինակ .

جاءَ نَاجِلٌ يَكْتُبُ	եկաւ մեզ այր մի որ կը գրէ
جاءَ نَاجِلٌ كَاتِبٌ	» » » » գրող
هَذِهِ حَديقَةٌ تُقَرِّحُ	այս պարտէզ մի է զուարթարար
هَذِهِ حَديقَةٌ مُفَرِّحَةٌ	» » » » »

هَذِهِ الحديقةُ تُقَرِّحُ	այս պարտէզը կը զուարթացնէ
هَذِهِ الحديقةُ مُفَرِّحَةٌ	այս պարտէզը զուարթարար է

155. Կազմութիւն թուոյ ներկայ դերբային .

Եղական	Երկուական	Յոդական
ար. } کاتب	کاتبان	کاتبين
իգ. } کاتبة	کاتبتان	کاتبات
	գրող	

Այսպէս կ'ըլլայ նաև مفعول مصغر և منسوب

ձևերուն թուոյ կաղմութիւնը անձնական նշանակութեան մէջ, բաց ի أَقْبَلَ ձևէն որոյ իգականը կըլլայ فَعَلَ և فَعَلًا:

156. Գալ և Գալու ձևերն առած շատ բառեր կան որ գոյականաբար կը վարուին (93 ձև ԺԳ.) և մեծաւ մասամբ կ'առնուն ի յոգնականին فَوَاعِل և مَفَاعِل ձևերն որ յոգնական գոյականի ձևեր են, ինչպէս:

Օրինակ Գալ և Գալու		Օրինակ Գալու և Գալ	
Եղական	Յոգնական	Եղական	Յոգնական
ساحل Ժողկեր	سواحل	مكاتب նամակ	مكاتب
جارية աղախին	جوارى	مجاميع հաւաքածոյ	مجاميع
خواب Երես	خواب	مخدوم որդի*	مخدوم
حجاب Բարապան	حجاب		
حجاب վարագուրակալ			
حجاب վարագոյր	حُجْبَة	حُجْبَة	حُجْبَة
قائد առաջնորդ	قاده	قاده	قاده

Օրինակ յաւելագիր ներկայ և անցեալ գերբայից.

مقويات իսաւքարտ مذکرات յուշարար مَذَكَّرَ
مطلقات արձակեալ կլին مقدمات աստաջաբան مُقَدِّمَة
مشعات մոմաղօծ կտաւ և այլք բազում مُشَعَّع

ձևերուն վրայ եկած բառերը հինգ կերպ նշանակութիւն կուտան:

157. Ա. مصدر միւս սկիզբը Գ-Է և առանց Գ-Է եղող անորիշ գերբայները (երես 71) նշանակութեամբ միեւնոյնը

* Գործածութե է առեալ:

կ'ըլլան, ինչ. شرب = مشرب ըմպել. اكل — مأكل ուտել.

158. Բ. اسم المصدر բայանուն կամ վերացեալ անուն, ինչպէս. قصد դիտաւորութիւն ունենալ مقصد դիտաւորութիւն. طلب խնդրել مطلب խնդիր, պահանջ. رحم դիւար, ողորմիլ. مرحمة կամ مرحمت դուրս ողորմութիւն. نفع օգտիլ منفعة կամ منفعت օգուտ:

159. Գ. اسم المكان անուն տեղւոյ, كتب գրել, مكتب գրելու (կարդալու) տեղ. مدفن թաղել, دفن գերեզման. مخزن պահարան, ملجأ ապաստան, ملجأ ապաւինել, ملجأ ապաւինի. محكم վճռել, قاتل ատեան, قاتل ատարան:

Այսպէս ծայրը օ կամ օ ունեցող տեղական անունները երբեմն բազմութեան կամ հաւաքման իմաստ կ'ունենան. զորօրինակ. أسد առիւծ, أسد رنակութիւն առիւծուց. سبع գազան, պատառիչ կենդանի. أسبغة բնակավայր գազանաց. شجرة ծառ, شجرة طاعون ծառաստան անտառ. قبر գերեզման, مقبره գերեզմանատեղի:

160. Դ. اسم պարզ անուն, ինչպէս. رعى արածել, ضبط հասանել, بلوغ հասանել, مرعى գալարի, Խոտ. مضطه արձանագիր. طعم ուտել, مطعم կերակուր, Ըմբռնել, مضطه արձանագիր.

161. Ե. اسم الزمان անուն ժամանակի, جبل յղու թիւն, جبل տեղութիւն յղու թեան. موسم տարեկան օրեր, موسم արձանագիր.

Այս նկարագրեալ օրինակները թեպէտև չափ անգամ մէկ մէկու տեղ ալ կը դուրս գան, և մինչև իսկ միևնոյն ձևը երեք նշանակութիւն ալ կրնայ ունենալ:

* Այս բառը مصدر مسمى և և կը նշանակէ արածել. مكان և կը նշանակէ արածել.

162. Երկրորդ խոնարհման վրայ գացող բայերուն
اسم مکان ին արմատական երկրորդ գիրը իւր فعل مضارع ին
պէս փոփոխուի կը հնչուի, ինչպէս ^{فعل مضارع} ^{اسم مکان} ^{فعل مضارع} ^{اسم مکان}

يَنْزِلُ مَزَل . يَنْهَيْطُ مَهَيْط . يَجْلِسُ مَجْلِس .

163. Եթէ արմատին սկզբնատառը ւ ըլլայ՝ միջին
գիրը փոփոխուի կը հնչուի, ինչպէս .

وعظ موعظه . وهب موهبه . وكوب موكب . وقف موقف . وضع موضع .

164. Սոյնգունակ արմատին սկզբնատառը ւ եզրոյ
բառերուն اسم الزمان ը՝ երբեմն مفعول ձևը կ'առնուի ւ ը
փոխարկելով, ինչպէս . وعد խոստումն, ميعاد խօսք տրուած
ժամանակ . փոխանակ موعاد ըլլալու ևայլն . وقت ժամա-
նակ , ميلاد ծնանելու , ولادة ծնանելու , میقات սրուշեալ միջոց .

165. Անորիշ գերբայի սկզբնատառը եթէ ւ ըլլայ ,
չառ անգամ զեղչուելով՝ և փոխանակ անոր՝ բառին վերջը
فعل المضارع փոխանակութեան օ կամ օ գիրը աւելցուելով ,
և միջադաս գրին փոփոխութիւնը նշանակութիւնը գոյա-
կանի կամ բայանուան կը փոխարկի , ինչպէս . وجه . جهة .
وصف صفة . وصول صله . موثق ثقہ . وزن زنة . وسم سمه .
وعد عده . وسعة سعة = سعة

ԱՆՈՒՆ ԳՈՐԾԻՈՅ

اسم الالة

166. Գործւոյ անունն երեք ձև ունի .

Ա. مفعَل , ինչպէս .

• ثَقَبُ Դակել

ثَقَبُ Զաղափ

հոսեցնել հոսեցնել

շրմուղ

կտրել

մկրատ

Բ. արմատ , արմատ .

կտրել կտրել

մկրատ = մկրատ

հարկանել

մկրատ

հոսել

մկրատ = մկրատ

Գ. արմատ , արմատ .

հատանել

հատանել

ծածկել

ծածկել

վարել զանապուհ

զանապուհ

սղորկել

սղորկել

հոլմ

հոլմ

167. արմատ , արմատ .

հոլմ զանապուհ , արմատ .

հոլմ , արմատ

կտրել

հոլմ

հոլմ

հոլմ , արմատ

ՎԵՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԶԵԻ

صيغة المنسوب

168. Վերաբերական ձևը կը շինուի՝ բառին վերջը

النسبة Կոչուած Կ զրուելով որուն սկիզբը Կ ինքը

շեռտով կը կարդացուի, և ամէն անուան և դերբայի վը-
րայ կը դրուի, ինչպէս.

شمس արեգակն	شمس արեգակնային
ماء ջուր	ماء ջրային բ. կապուտակ
هواء օդ	هوائ օդային
قطب եգիպտոս	قطب եգիպտացի. կոպտ (խպտի)
* لغة բառ	لغة բառական
* كره գունդ, կլոր	كروى գնդաձև
قبول ընդունել	قبولى ընդունելութեան
وقت ժամանակ	وقتى ժամանակական
نبات բոյս	نباتى բուսական
مات մահ	ماتى մահու, մահական

169. Եթէ բառին վերջը աւելորդ օ կամ օ գըտ-
նուի՝ կը զեղչուի և ապա يا المنسوب կ'աւելցուի, ինչպէս.

عزة عزى . عادة عادى . جنة جنى
صورة صورى . كوفه كوفى . ماده مادی

170. Եթէ արմատին երրորդ գիրն եկամուտ ւ ը-
լայ՝ կը զեղչուի և երկրորդ գրին խփէն ֆեթհայի կը փոխ-
ուի, ինչ. جزيرة جزرى . مدينة مدنى . سفينة سَفَى .

171. يا النسبه էն յառաջ ւ ի կը փոխուի.

أ. يا الف مقصورة, ինչպէս.

موسى موسى . عيسى عيسوى . اخرى اخروى . دنيا دنيوى
شاء شئوى . مشى مشئوى . معنى معنوى . مولى مولوى

* * Այս երկու բառերուն բուն արմատը օ է, բայց ի վերջ օ ի կամ համբ. օ ի փոխուած է :

Բ. الف ممدودة էն վերջը եկող . ւն , ինչպէս .

صحراء صحراوى . سماء سماوى . صفراء صفراوى .

Գ. Բառին վերջը գտնուող ی — իրմէ յառաջ եղող
 Ժ-րէն ալ թիւնցի փոխուելով , ինչպէս .

بادیه بدوى . ماضى ماضوى . ثانى ثانوى .

Դ. Երկիր , քաղաք և այլն ցուցնող բառերուն վերջը
 գտնուած համը . ւն , ինչպէս :

ادرنه ادرنوى . فرانسه فرانسوى .

132. Թուական անուններուն միաւորները اَلْأَلْفُ
 կ'առնուն , ինչպէս .

ستة سداسى . خمسة خماسى اربعة رُبَاعى . ثلثة ثلاثى . اثنان = ثنى ثنائى

133. Գիծեկեք. Յոգնական անուններէն վերաբերա-
 կան ածականներ չեն շինուիր . բայց եղականաբար վար-
 ուած յոգնականներ երբեմն կրնան տալ վերաբերական
 ածական . ինչպէս :

اعرابى վրանաբնակ արաբացի

انصارى օգնական . اعرافى քաւարան

134. Երբեմն ان աւելնալով բառին վերջը՝ սաստկու-
 թեան իմաստ կուտայ , ինչպէս .

روح روحى روحانى . ظلمه ظلمى ظلمانى . نور نورى نورانى

Յ Օ Դ Ո Ի Ա Ե Ի .

Յաղագս փոփոխական գրոց .

حروف العلة

135. Փոփոխական գիրերն երեք են. ا , و , ى , ո-
 րոնցմէ մէկ կամ աւելին եթէ արմատ բառի մը վրայ պա-

տահին՝ այլ և այլ փոփոխութիւններ կը կրեն. հնչման մեղ-
մութեանը և արտասանութեան քաղցրութեանը համար ,
اوى ' وَقَى ' طَوَى ' سَرَى ' سَبَرَ ' يُسِرُّ ' خُلُوْ ' زُوْد ' وَرَد ' سَاق .
ինչպէս .

ԿԱՆՈՆՔ ՓՈՓՈԽԱԿԱՆ ԳՐՈՑ

قواعد المعتلات

136. Փոփոխական գիրերն ընդհանրապէս երեք
դէպքի մէջ կը պատահին .

Ա . Փոփոխական գիրը ساکن կը մնայ և իրմէ յառաջ
գտնուած գիրը متحرك կ'ըլլայ , ինչպէս . سَيْرَة . جَوْدَة .

Բ . Երկուքը միանգամայն متحرك կ'ըլլայ , ինչպէս .

جَوْلَان . جَرَيَان . حَبِيْبَه

Գ . Ինքը متحرك կ'ըլլայ և իրմէ յառաջ գտնուած
գիրը ساکن կը մնայ . ինչպէս . اِحْوَج . مُسْتَضَوْب . غَايَة .

137. Կանոն Ա. Փոփոխական գիրերը , զոր օրինակ
ը նախընթաց գիր մ'ունենայ ֆէթհայով , ւն քէսրէյով
և օ ը տամնայով , ինչպէս կը պատահի Ա . դէպքին մէջ ,
բնաւ փոփոխութիւն չեն կրեր , այլ նոյն մնալով երկար
կը հնչուին իբր . مَدُوْدَة .

سَاق (սրունք)   فتحة են օրինակ

اِسَار (հարստանալ)   ڪسرة են »

مَوْجِب (պատճառող)   ضمّة են »

Այս կանոնին կը հետևին նաև այն եկամուտ փոփո-
խական գիրերն որ կը յարմարին իրենց համազօր ձայնա-

ւորաց որովք շարժեալ متحرك են (պենց նախընթաց գի-
րերը, ինչպէս . قِيمٌ قَوْيِمٌ قَاسِمٌ

همزه ه الف

178. Կանոն Բ. Եթէ փոփոխական գրերէն մին իր համազօր ձայնաւորին զուգահեռ չ'ըլլայ, զոր օրինակ երբ Ա. գէպքին մէջ | ը նախընթաց գիր մ'ունենայ տամնայով՝ օ ի կը փոխուի, ինչպէս .

سُوق (սրունք , եզական) :

179. Կանոն Գ. Եթէ վերջնագիր հէմզէին նախըն-
թաց գրոյն ձայնաւոր նշանը քէսրէ է, հէմզէին կետատե-
ղին ى ի ձևով կը գրուի, ինչպէս .

مخطيء — اخطاء . قارىء — قرائت

180. Եթէ հէմզէին նախընթաց գիրը فتحه ունենայ, հէմզէին կետատեղին | ի ձևով կը գրուի, ինչպէս .

مأكيد (հատատեւել) . مأوى (տեղի ապաւինի)

181. Սակաւ ուրեք հէմզէն الف ի կը փոխուի, ինչ .
تاريخ (թուական , պատմութիւն) .

182. Եթէ հէմզէն յառաջ քէսրէ գայ, հէմզէն ى ի
կը փոխուի, ինչպէս .

استيناف — أفت استيوار , ايمار — أمر ايناس — أنس ايمان — أمن

183. Այսու պայմանաւ հանգերձ, երբեմն հէմզէն
անփոփոխ կը մնայ, ինչպէս .

اثمان — أمن ائلاف — ألفة (փոխանակ یر) بر

184. Խիստ սակաւ ուրեք հէմզէն (أ) ի կը փոխուի, ինչպէս. أَخَذَ — أخذ

185. Նոյնպէս و ى և ت ի կը փոխուին افعال اتسار — يُسر اتفاق — وفق
ձեոյն մէջ, ինչպէս.

186. Եթէ հէմզէին նախընթաց գիրը տամմա՞ռնե-
նայ իբր ձայնաւոր, հէմզէին կետատեղին ւ ի ձեռով կը
գրուի, ինչպէս.

مأخذه , سؤال , مئمن փոխանակ مؤاخذه , سؤال , مؤمن
Ուրիշ օրինակներ.

مؤلف , مؤكّد , مؤيّد , مؤدّى , مؤخّر , مؤرّخ

همزة Ին և الف ին մէջ եղած տարբերութիւնը.

187. Հէմզէն (همزة) արտ (أ) ձեռով է և կը հնչուի
[է] [ի] [իւ] և կամ առանց երկարելու անձայն (ساكن) կը
մնայ. (§ 14, ծանօթութիւն). օրինակ.

تأمين , تأدية , تأثير , ألفة , إتيان , أمر

Ա ին բուն նշանագիրը սա (ء) նշանն է և ներքեւը
գրուած երկայն գիծը նորա կետատեղին.

188. Էլիֆը (ا) սա (أ, آ) ձեռով է և երկար կը
հնչուի իբր [ա] և կ'ըսուի الالف المدودة (§ 14).

189. الالف المدودة կը գտնուի բառից մէջ տեղը իբր
եկամուտ գիր, ինչ. ماده شاکر ثابت.

Եւ եթէ բառից սկիզբը գտնուի կըլին հէմզէի (أ) կամ
համ հէմզէ և էլիֆի (أ ا) և կամ հէմզէ և վավի (أ و)
տեղ է, ինչպէս.

(آدم) آدم , (الأخر) آخر , (الأخر) آخر
(أول) آله , (أوه) آه , (أمر) أمر

190. الف բառից վերջը ի կամ ձևով գր-
ուելով սղաճայն [ա] կը հնչուի և կ'ըսուի المقصورة
(սուղ) , ինչպէս . دعوى , فتوى , دنيا , عصا :

191. Կանոն Դ. Ա. դէպքին մէջ ւ ը՝ եթէ ունենայ
իր նախադաս գիրը فتحه ով՝ անփոփոխ կը մնայ , ինչ .

مُسْتَوْجِبٌ , مُكْوَرَكٌ

Բ. դէպքին մէջ , ի կը փոխուի , ինչպէս .

قَوِّمَ . փոխ. (կանգնեցաւ) قام . قَوْلَ (ըսաւ) . փոխ. (երկեաւ) خَافَ .
رُجَاةَ . نَوْمَ . փոխ. (ննջեց) نام . خَوْفَ . փոխ. (յողհարեց) رَاجِيَ .
هَلْكَانَ . رَجَاةَ . փոխ. (յողհարեց) رَاجِيَ . փոխ. (յողհարեց) رَاجِيَ .

Գ. դէպքին մէջ՝ եթէ իր վրայ տամնա ունենայ , իր
• նախընթաց գրին կուտայ տամնան և ինքը երկար կը հըն-
չուի , ինչպէս . يَقُولُ փոխանակ يَقُولُ .

Բայց եթէ իր վրայ ֆէթհա ունենայ , իր նախընթաց
գրին կուտայ ֆէթհան և ինքը էլիֆի կը փոխուի , ինչ .

يَنُومُ փոխանակ يَخُوفُ փոխանակ يَخُوفُ

192. ւ ը եթէ բառին վերջը գտնուի , انق مقصوره ,
կը դառնայ երբեմն , ինչպէս .

اعلو փոխ. اعلى Էն علو . أَذَنُ փոխանակ ادنى Էն ذُنُو

193. Բ. և Գ. խոնարհման վրայ գացող բայերուն
(§ 121) սկզբնատառը՝ եթէ ւ է , կը կորսուի ներկային
մէջ , ինչ . يَوْجِبُ փոխ. يَجِبُ փոխանակ يَجِبُ

Եւ նաև հրամայականը مضارع Էն ծագելուն համար ,

սուղեղու համար, անփոփոխ կը մնայ, ինչպէս. مُدَافِعٌ مُقاوِمٌ

300. Եկամուտ 9 եթէ Կի հանդիպի, արմատա-
 կան դիրք՝ այսինքն բուն շէնքը պահելու համար Կի կը
 վերստին և երկու Կն շիտտէով (شدة) մէկ Կի կը վերա-
 ծուի, ինչ. عَمَو. փոխ. حى. مَبْنَو. փոխ. مَبْنَو. — Կի.

مَقُولٌ فِیْهِ اِسْمٌ مَقُولٌ . مَصْنُوعٌ فِیْهِ اِسْمٌ مَصْنُوعٌ

[illegible]

ՅԵԶ. Կանոն Ե. Արմատական Կ գրին նախընթաց
 գիրը՝ եթէ ֆէթհա ունենայ, յ ին պէս անփոփոխ կը
 մնայ Ա- դէպքին մէջ, ինչպէս. **بَيْضًا**, **غَيْرُهُ** և **اِ** ի կը
 փոխուի Բ. դէպքին մէջ, ինչպէս. **بَاعَ**, **مَالَ**, **نَالَ** որոց
 նախնական ձևերն էին **بَيْعَ**, **مَيْلَ** և **نَيْلَ** .

ՅՈՅ. Գ. Դէպքին մէջ արմատական միջին գիրը **Կ** եղող բառերը կը կորսնցնեն **مفعول** ձևոյն մէջ իրենց բնիկ **Կ** ն **և** **مفعول** ին **و** ը **Կ** ի կը փոխեն իրենց բուն շէնքը **میسوع** փոխանակ **بیع** — **میوسع** համար, **ինչպէս** .

مقیوس . $\psi n / u$ مقیس — قیاس . مکیول . $\psi n / u$ مکیل — کیل

በጥ ረህቱኒ ና ቦት مفعول *እዚራ* يـ — *ልዩል* لى'ሠላምሙ :

ՅՕԳ. Կանոն Զ. Կ'ն՝ եթէ ինքը ձայնաւոր մ'ունե-
նայ և իր նախընթաց գիրն ալ թէթհա, | ի կը փոխուի, ինչ.
مَلَاقَةٌ փոխ. . مَلَاقِيَّةٌ . مِرْقَاةٌ փոխ. . مِرْقِيَّةٌ . مَسْعَاةٌ կամ փոխ. . مَسْعَاتٌ
هَدِيَّةٌ փոխ. . مَرْصِيَّةٌ . مَرْصَاةٌ փոխ. . مَرْصِيَّةٌ . مَرْصَاةٌ փոխ. . مَرْصِيَّةٌ . مَرْصَاةٌ

متوفيات . متوفات . وَكَيْه . وَكَيْه . مُتَوَفِيَةً . مُتَوَفِيَةً . متوفات . متوفات .
 مصافية . مصافة . مكافية . مكافاة . مساوية . مساواة .
 مناجاة . مناجاة . مجازية . مجازاة . مدارية . مداراة .
 طَارَ الصُّفُورُ مِنَ الْقَفْصِ * وَهُوَ مَحْبَسُ الطَّيْرِ
 Թռաւ ճնճղուկը վան-
 քակէն որ է արգելան Թռչնոց .

Այս ւն երբեմն նախնական ձևովն ալ կը մնայ , ինչ .
 جَرَّانٌ , غَايَانٌ , خَبَبٌ

205. ւն՝ եթէ ձայնաւոր մ'ունենայ և իւր նախն-
 Թաց գիրն ալ տամնա մը , անփոփոխ կը մնայ , ինչպէս .
 مُبَسَّرٌ և եթէ անձայն ըլլայ , յի կը փոխուի , ինչպէս .
 مُبَسِّرٌ որուն նախնական ձևն էր مُبَسِّر

206. ւն՝ եթէ ֆէթհա ունենայ և իւր նախնԹաց
 գիրն անձայն ըլլայ , յի կը փոխուի , ինչպէս يَنَالٌ որուն
 նախնական ձևն էր يَنْبُلُ .

207. եթէ երկու տեսակ փոփոխական գիր ի միա-
 սին պատահի , քանի որ իր տեսակին հետ չմիանայ՝ առա-
 ջինը անփոփոխ գրի (حرف صحيح) տեղ կ'անցնի և երկրոր-
 դը միայն փոփոխութիւն կը կրէ , ինչպէս .

مروى . مروى — روى . محوى . محوى — حوى
 اطواء — طوى . استواء — سوى . احتواء — حاوى — حوى

208. Եռագիր և յաւելական ձևերուն վերջը գը-
 նուող ւն գիրը կը զեղչուի երբեմն , ինչպէս .

صافي	փոխանակ	صافي	مُكَار	փոխանակ	مَكَارِي
فاش	»	فاشى	مُعَاف	»	مَعَافِي
عال العال	»	عالى العالى	مُعَال	»	مُعَالِي

* Այս բառը Թրքերէն ւն լի կը գրուի . իսկ ուղիղն որ արաբերէնն է ,
 ւն լի կը գրուի . (Երես 97) .

Դիտողութիւն . Փոփոխական գրերուն այս կարճա-
ռօտ կանոնաց կատարեալ հմտութիւնը մեծապէս կարեւոր
է բառերուն էութիւնը ճանաչելու համար :

ՅԱՂԱԳՍ ԿՐԿՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՌԻՑ

حروف التضعيف կամ حروف التجانس

209. Երբ արմատական միջին և վերջին գիրերն մի-
և նոյն տեսակէ ըլլան՝ ի մի կ'ամբողջին և **شده** ով կը կար-
գացուին : Այս է **ادغام** որ ըսել է մուծանել (**ادخال**) , իբր
թէ մէկ գիրը միւսոյն մէջ կը մուծանի . (§ 15) .

ԿԱՆՈՆՔ ԿՐԿՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՌԻՑ

قواعد المدغمات

210. Կրկնութիւնն տառից կամ պարտաւորիչ է
(**ادغام واجب**) , կամ կամայական (**ادغام جائز**) և կամ ան-
կարելի (**ادغام ممتنع**) :

211. Ա. պարտաւորիչ կրկնութիւն . Այն է՝ յորում
երկու նոյնատեսակ գիրը զատ զատ **متحرك** է , և կամ ա-
ռաջինն **ساكن** է , և երկրորդը **متحرك** , ինչպէս .

شَدَّ , **مُضَادَّة** , **مَوَدَّة** , **أَمَد** որոց նախնական ձևերն էին
شَدَّ , **مُضَادَّة** , **مَوَدَّة** , **أَمَد** ասոնց նոյնատեսակ գրերէն
իւրաքանչիւրն առանձինն ձայնաւորեալ է . իսկ

قَالَ , شَدَّ , مَلَّ , مُدَّ որոց նախնական ձևերն էին
 قَالَهُ , شَدَّهُ , مَلَّهُ , مُدَّهُ ունին առաջին նոյնատեսակ գիւրն
 անձայն և երկրորդը ձայնաւորեալ :

212. Սակայն կան բառեր որոց մէջ նոյնատեսակ գիւ-
 րերը չեն միանար , այլ իրենց նախնական ձևովը կը մնան ,
 ինչպէս . تَابِعَ , اسْتَارَ , بَرَزَ

213.Բ. Կամայական կրկնութիւն . Այն է յորում նոյ-
 նատեսակ գրոց առաջինը ձայնաւորեալ է և երկրորդն ան-
 ձայն , ինչպէս .

لَا يَسْتَعِدُّ , لَمْ يَمْدُ զորս կամայական կրկնութեամբ
 لَا يَسْتَعِدِّد , لَمْ يَمْدُد նաև ըսել ներելի է :

214. Դիտելի է որ այս կամայական կրկնութեան մէջ՝
 երկրորդ նոյնատեսակ գիւրն անլսելի չ'մնալու համար , ձայ-
 նաւոր մը կ'առնու ըստ կանոնի խոնարհման բայից (§ 124) :

215. Անկարելի կրկնութիւն . Այն է յորում երկու
 նոյնատեսակ գրոյն առաջինը ձայնաւորեալ է և երկրորդն
 անձայն և բնաւ ի մի չի ամփոփիր , ինչպէս .

مَدَدْنُ (فعل ماضى) և այլն մինչև ցվերջ կատարեալին .

216. Կան բառեր որոց մէջ նոյնատեսակ գիւրերը մի-
 անալով կամ ոչ , շփոթութեան՝ առաջը կ'առնուն , ինչ .

مَد	երկարումն	مَدَد	օգնութիւն
عَد	համարումն	عَدَد	համար , թիւ :

Դիտելիք Ա. եթէ արմատական առաջին գիւրը (مَزَّ)՝
 مَزَّوْز العين , եթէ երկրորդը՝ مَزَّوْز العين և
 եթէ երրորդը՝ مَزَّوْز اللام , ինչպէս .

222. *Orfuzs* اجوف يائي

مفعول	فعل	فعل	فعل	فعل	فعل	فعل
مطار	مُطِرَ	لَا تُطِرُ	أَطِرَ	اطارة	يُطِرُ	أَطَارَ طير
مستبان	مُسْتَبَنٌ	لَا تُسْتَبَنُ	إِسْتَبَنَ	استبانة	يُسْتَبَنُ	إِسْتَبَانَ بين
مُعَيْنٌ	مُعَيْنٌ	لَا تُعَيْنُ	عَيْنَ	تعين	يُعَيْنُ	عَيْنَ عين
متميز	مُتَمَيِّزٌ	لَا تُمَيِّزُ	تَمَيَّزَ	تفعل	يُمَيِّزُ	تَمَيَّزَ ميز
مقاييس	مُقَايِسٌ	لَا تُقَايَسُ	قَايَسَ	قياس	يُقَايَسُ	قَايَسَ قيس
متمايل	مُتَمَايِلٌ	لَا تُمَايِلُ	تَمَايَلُ	تفاعل	يَتَمَايَلُ	تَمَايَلُ ميل
—	مُتَمَازٌ	لَا تُمَتَمِزُ	إِمْتَمَزَ	انفعال	يَمْتَمِزُ	إِمْتَمَازٌ ميز
—	مُخْتَارٌ	لَا تُخْتَرُ	اخْتَرَّ	افتعال	يُخْتَارُ	اخْتَارَ خبر

مفعول	فاعل	هي حاضر	ك ف	مصدر	فعل مضارع	فعل ماضى	Uppisun
—	منقضى	لا تنقِضْ	انْقَضَ	انقضاء	ينقضى	انْقَضَى	قضا
مقتضى	مُنْقَضِي	لا تُنْقِضْ	انْقَضَ	اقتضاء	يقتضى	اِقْتَضَى	د

224. Uppisun مدغم

مفعول	فاعل	ك ف	مصدر	فعل مضارع	فعل ماضى	Uppisun
ممد	مُمَدِّ	لا تُمدِّ	أمد	امداد	يُمدُّ	أَمَدَّ
مستمد	مُسْتَمِدِّ	لا تُسْتَمِدِّ	استمد	استمداد	يَسْتَمِدُّ	اِسْتَمَدَّ
حقق	حُقِّقَ	لا تُحَقِّقْ	حَقِّقْ	تحقيق	يُحَقِّقُ	حَقَّقَ
متحقق	مُتَحَقِّقٍ	لا تُتَحَقِّقْ	تَحَقَّقَ	تحقق	يَتَحَقَّقُ	تَحَقَّقَ
مضاد	لَا تُضَادِّ	ضاد	ضداد	مضادة	يُضَادُّ	ضَادَّ

Արմատ	فعل ماضی	فعل مضارع	مصدر	ل	ت	فعل	مفعول
			تفاعل				
	ضد	يَتَضَادُّ	تَضَادَّ	تَضَادَّ	لَا تَتَضَادُّ	مُتَضَادٌّ	
			انفعال				
	سد	يَنْسُدُّ	انسداد	انْسَدَّ	لَا تَنْسَدُّ	مَنْسُدٌّ	
			افعال				
	شق	يَشْتَقُّ	اشتقاق	اشْتَقَّ	لَا تَشْتَقُّ	مَشْتَقٌّ	

ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ՓՈՓՈԽԱԿԱՆ ԴՐԵՐՈՎ ԽՈՆԱՐՋԵԼԻ ՐԱՅԵՐ

يَقْظُ يَبَابُ يَمِنُ Է. وَسِعَ وَرَاثَةٌ وَقَايَةٌ Դ. أَجَلَ أَثَرَ أُدْ. Ա.
ضِيَاعُ يَنْ بَيْعُ Ը. صُورَةٌ دُورٌ نُورٌ Ե. رُؤْيَا دَابَّ رَأْسُ Բ.
عَايَا حَكَايَا رُؤْيَا Թ. رَجَا خَلَا حَلَاوَةٌ 2. فَجَاةٌ ضِيَاءُ بَرُو Դ.
جَلَالَةٌ جَدٌ تَمَامٌ Ժ.

225. Հիշեցի սովորական կազմութիւնն՝ ինչպէս որ յուշուեցաւ (§ 142), արմատին սկիզբը همزه և արմատական առաջին գրէն ետքը تاء աւելցնելով կ'ըլլայ, ինչ .
. اِشْتَرَجَ Է Զ. اِشْتَرَطَ Է Զ. اِشْتَرَكَ Է Զ. شَرِكٌ Զ.

226. Իսկ եթէ արմատական առաջին գիրը սա հետադայ տաան և երկու գրէն մին ըլլայ, որ են ا , ت ,
افعال , ی և و , ظ , ط , ض , ص , ز , ذ , د , ث
Հիւր կերի կերպ փոփոխութեան ենթակայ կ'ըլլայ, ինչ .

Գ Լ Ո Ւ Խ Դ .

Անորիշ գերբային գործածութեանը վրայ .

في بيان استعمال المصدر

227 . Անորիշ գերբային իւր բային կամ համանշանակ բայի մը խնդիր կ'ըլլայ եւ գործողութեան հաստատութիւնը (تَأْكِدُ) , անգամը (مَرَّةً) , կամ եղանակը (نَوْعٌ) կը ցուցնէ .

Եթէ իւր բային խնդիր ըլլայ, مفعول مطلق من لفظه , եւ եթէ համանշանակ բային խնդիր ըլլայ, مفعول مطلق من غير لفظه , կ'ըսուի .

Ա . հաստատութիւն .

ضَرَبَ ضَرْبًا հարկանելով եհար .
دَفَعْتُ دَفْعًا վանելով վանեցի .
بَكَى بَيْكًا مَرًّا ելաց զարտասուս դառինս, (դառնապէս լացաւ)
دَخَلْتُ دَخْلًا մտանելով մտի
لَوْجًا . անգամ , նուազ .

شَرَبْتُ شَرْبَةً միանգամ խմեցի , ընդ մի ումպ արբի .
دَقَقْتُ دَقَّةً հատուցի նմա ի միում նուազի .

Գ . եղանակ .

كَقَعْدَةِ الذِّبْ նստայ զօրինակ արջոյ .
يَجْلِسُ كَجَلْسَةِ الْأَسَدِ նստի զօրինակ առիւծու .
رُنْثَاغَا ընթացաւ զընթացս վաղեր .

228 . Եթէ تَأْكِدُ ն իւր ծայրը աւելորդ օ ունենայ بِنَاءِ الْمَرَّةِ շինելու . այսինքն անգամ ցուցնելու համար բառը , եւ بِنَاءِ الْأَنْوَعِ շինելու . այսինքն եղանակ ցու-

ցընելու համար՝ իմաստուն յարմար բառ մը կ'աւելցուի, ինչ.
 رَحْمَةً رَحْمَةً وَاحِدَةً նորա վերայ մի նուազ գթալով գթացի .
 رَحْمَةً رَحْمَةً وَاسِعَةً գթացի ի վերայ նորա զգուծ մեծ .

ԵՌԱԳՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՕՐԻՆԱԿԸ.

نَشْرًا . نَشْرًا . نَشْرًا . نَشْرًا .

239. Յաւելական Անորիշ գերբայից օրինակներ.

Ա. Հաստատութիւն .

اَكْرَمْتُهُ اَكْرَمًا պատուելով պատուեցի զնա .
 دَخَرَجْتُهُ دَخَرَجَةً գլորելով գլորեցի զնա .

Բ. Միանգամ .

اَكْرَمْتُهُ اَكْرَامَةً } միանգամ պատուեցի զնա .
 » اَكْرَامًا وَاحِدًا

لاقِيْتُهُ مُلَاقَاَةً وَاحِدَةً հանդիպեցայ նմա միով հանդիպմամբ .
 دَخَرَجْتُهُ دَخَرَجَةً وَاحِدَةً միանգամ գլորմամբ գլորեցի .

Գ. Եղանակ .

اِحْتَرَمْتُهُ اِحْتِرَامَةً կերպիւ իւրք մեծարեցի զնա .
 » اِحْتِرَامًا كَثِيرًا բազում մեծարանօք մեծարեցի զնա .
 يُعَامِلُ مُعَامَلَةً حَسَنَةً գեղեցիկ վարմամբ կը վարուի .

230. Անորիշ գերբայը չէզոքական կամ ներդործա-
 կան իմաստ կրնայ ունենալ կապակցութեամբ (إضافة) , ինչ .
 طَيْرَانُ الطَّائِرِ թռչիլ թռչնոց . سَبَاحَةُ السَّمَاءِ լուղալ ձկանց .

* Այս օրինակին իմաստն անտարբեր է Բ. և Գ. ձևերուն մէջ :

الحكم جمع الاموال Կաւաքել ինչս .
 جبر القلوب المنكسرة բժշկել զբեկեալս սրտիւք .
 رفع عقيرة الاغنية բարձրացնել երգին ձայն .

231. Նոյնպէս ներկայ դերբայը չէզոքական կամ
 ներգործական իմաստով կրնայ ըլլալ, ինչպէս .

صادق القول Ժամարտախօս . واضح المعنى մէկին իմաստիւք .

قابل القسمة ընդունակ բաժանման ,

مقر النقصان թերութիւնը խոստովանող .

عبدة الاوثان պաշտօն մատուցանողք կռող .

هو الله علام الغيوب ستار العيوب و غفار الذنوب նա է Աստուած որ
 գիտէ զգաղտնիս, ծածկէ զթերութիւնս և թողու զմեղս .

232. Անցեալ դերբայը կրաւորական իմաստ ունի, ինչ :

مقبول الشهادة (այր որոյ) ընդունելի (է) վկայութիւնն .

ممدوح الاخلاق աղնուաբարոյ, գովելի ձրիւք .

غنا փիւնիկ, թռչուն մի է առասպելեալ . նմանապէս

غول ճիւղ մի է . Սոքա անուամբ լրկով գոյ և իրակա-

նութեամբ անգոյ էակներ են . ինչպէս արար լեզուն կրտէ ,

موجود الاسم و مفقود الجسم կամ معلوم الاسم و معدوم الجسم .

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե .

Անփոփոխ Մասունք բանի .

Հ Ա Խ Դ Ի Ր   حرف الجر

ՅՅՅ. Նախդիրներն իրենց խնդրոյն այլ և այլ պարագայները լրացնող՝ անկատար նշանակութեամբ տառեր եւ մասնիկներ են . ասոնց حروف الجر , حروف الحذف կամ حروف الاضافة ալ կ'ըսուի :

ՅՅԴ. Հոլովը պարզ կամ բաղադրեալ կ'ըլլայ . պարզ հոլովը՝ ինչպէս որ ըսուեցաւ (§ 42) , ծայրի ձայնաւորին փոփոխմամբը կ'ըլլայ առանց նախդրի կարօտութեան, իսկ բաղադրեալը նախդրիւ հանդերձ :

ՅՅԵ. Նախդիրն երկու տեսակ է . մին միատառ և միւսը բաղմատառ . առաջինն իւր խնդրոյն կից կը գրուի և երկրորդն ալ կից կը գրուի խնդրոյն եթէ գերանուն է , իսկ անջատ կը գրուի խնդրէն եթէ անուն է , բաց ի ك , مُذ , مُنْذ և حتى նախդիրներէն որ գերանուն խնդիր չեն առնուր կամ գերանուն հետ չեն միանար :

ՅՅԶ. Նախդիրը խնդրէն յառաջ գրուելով՝ սովորաբար Սեռական հոլով խնդիր կ'առնու :

ՅՅԷ. Միատառ նախդրաց դիւսաւորներն են .

ا. իբր տրական , բ. դործիական , գ. փոխարինական , դ. ներդոյական , ե. երդմնական , զ. ներգործական և է . առ ի զարդ :

է. كَفَى بِالْمَوْتِ وَاعْظًا քաւական է մահ ի քարոզ .

բ. نَاهِيكَ ذَرَاهِمَ بِحَسْنِكَ ذَرَاهِمَ քաւական է քեզ կշռոյ չափ մէ ,
կամ դրամ մի . الْوَعْدُ بِلَا وِفَاءٍ كَالْتَّهْرِ بِلَا مَاءٍ .
պախտ առեալ նման է գետոյ անջրդւոյ .

գ. أَلْعَلَّ بِلَا عَمَلٍ كَالشَّجَرِ بِلَا ثَمَرٍ (կրօնից) առանց
գործոյ նման է ծառոյ անպտղոյ .

238. تَ Երդմական .

Երդնում յԱստուած .

تَزَبَّ الكَمْبَةِ Երդնում ի Տէրն Քապայ .

239. كَ նման .

شُورُهُ كَاللَّيْلِ (սեւաւ են) հերք նորա իբրեւ զգիշեր .

أَلْعَلَّ فِي الصَّغَرِ كَالْتَّقَشِشِ فِي الْحَجَرِ հմտութիւն ստացեալ ի ման-
կութեան նման է նկարի քանդակելոյ ի վիմի .

لَمْ يَدْخُلِ الْوَقْتُ كَمَا تَدْخُلُ Ընդ մտանեւ քում ի ներքս և ողջոյն տուր .
لَمْ يَدْخُلِ الْوَقْتُ Կաջ յաղօթս , սյն ինչ հասեալ իցէ
ժամանակն :

240. لَ Ա. վասն , Բ. սեռական , ստացական կամ
տրական .

ا. ضَرَبْتُ بِكَرٍّ تَأْدِيبًا Կամ Կարուածեցի
զՊէքը առ ի խրատ . تَأْجِجُ كَرْبِي لِصَابِهِ بِنَاطِرِي Երկու ա-
չացը պատահած ձախող դէպքին վրայ վառեցաւ
(սաստկացաւ տառապանքս) .

բ. الْحَمْدُ لِلَّهِ Երգայրս մեռաւ . مَا تَلِيَّ اخٌ Երկուսն իւր ստացուածքովն հան-
أَلْعَبْتُ وَمَا يَمْلِكُهُ كَانَ لِمَوْلَاهُ

أَمَامَ الْأَجَةِ առաջի բարեկամաց .

قَعَدْتُ عَلَى الْكُرْسِيِّ أَمَامَ التَّلَامِيذِ وَشَرَحْتُ لَهُمْ دُرُوسَهُمْ فَأَتَتْهُمْ لِشَرْحِي وَفَهَمُوا
 նոցա իրենց դասերը և նոքա ուշադրութիւն ըրին մեկ-
 նութեանս և վերահասու եղան բոլոր իմաստից :

344. بَعْدَ جِهَتٍ , զկնի .

بعد اداء الدين . յետ հատուցման պարտուցն .

بعد اداء الصَّلَاةِ . զկնի աւարտման աղօթիցն .

بعد ذلك , بعده . յետ այնորիկ .

345. بَيْنَ رَنْقٍ مَذْجٍ .

بين السماء و الارض . ընդ մէջ երկնից և երկրի .

بين النوم واليقظة . ընդ մէջ քնոյ և արթնութեան .

346. مابين رَنْقٍ مَذْجٍ .

ما بين البحر والبر . ընդ մէջ ծովու և ցամաքի .

347. تَحْتَ رَنْقٍ .

تحت السطح . ընդ յարկաւ .

تحت الشجرة . ընդ յարկաւս իմ ննջէ ընդ ծառովն .

رَوْضَةٌ تَضَحُّكَ مِنْ فَوْقِهَا أَلَا زَهَاؤُ

جَنَّةٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ

Այնպիսի պարտէզ մի է որոյ վրայէն կը ծիծաղէին ծաղ-
 կունք , այնպիսի դրախտ մի է որոյ տակէն կը հոսէին գետք .

348. عدا , خلا , حاشا .

عدا , عدا , عدا . ի բաց առեալ .
 حاشا , حاشا . նշանակութիւնը դրեթէ մի և նոյն է , և կը վար-
 ուին միմեանց տեղ :

يَتَبَاهَى الْجَاهِلُ حَاشَا لِالتَّخِيرِ . պարծի տգէտն , այլ ոչ ճարտարն .

جاءنا القوم سوى خالد . եկն ժողովուրդն առ իս, բաց ի խալիտէ .

249. حتى մինչև .

حتى طلوع الفجر . ի ծագել արշալուսոյ .
 أَكَلْتُ السَّمَكَةَ حَتَّى رَأَيْتُهَا . կերայ զձուկնն մինչև ցգլուս, այսինքն
 գլխով չափ . իսկ նախդրով պիտի հասկցուէր թէ «կե-
 րայ ձուկը բաց ի գլխէն» .

البرحة حتى الصباح . տքնեցայ երեկեան գիշերը մինչև ցառաւոտ

250. حَسَبَ ըստ .

حسب البشرية . զի մարդ է , ըստ մարդկային տկար բնութեան
 بحسب القدر . ըստ բաղդին , ըստ
 բերման բախդին .

251. خَلَفَ յետոյս .

خلف جدار الزوطة . յետոյս որմոյ պարտիզին .
 خلف دار ابيك . յետոյս տան հօր քոյ .

252. دون , مادون , بدون ի զատ . առանց .

دون ذلك . անկէ ի զատ .

بدون التملك . առանց ստանալու կամ տիրելու .

253. رَبِّ չատ (միշտ անորոշ խնդրով) .

رجل كريم لقبيته . բաղում առատաձեռն արանց հանդիպեցայ

254. عديم չգոյ , عديم չգոյուծին .

عدم الاحتياج . անկարօտութիւն .

255. على ի վերայ .

على الرأس والعين . աչքիս վրայ .

الدِّكَّةُ وَالذَّجَاجَةُ عَلَى السُّورِ . և մարին պարսպին վրայ են .

حق على الانسان أن يُؤدِّي شكرَ الرحمن *պարտ է մարդու դուրս թիւն*
մատուցանել Ամենողորմին (Աստուծոյ) .

أَلْفَقَهُ مَعْرِفَةُ النَّفْسِ مَالَهَا وَمَاعَلَيْهَا *օրէնսգիտութիւն է ճանաչել զոր*
ինչ օգտակար կամ վնասակար է անձին .

لَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْنَا لَمُنَّاسَا فِي خَطَايَا *եթէ չէին շնորհքն Աստուծոյ*
ի վերայ մեր , ապաքէն մեռանէաք ի մեղս մեր .

على مَلَأَ النَّاسَ *առաջի բազմութեան մարդկան .*
ان الهدايا على مقدار مُهْدِيهَا *նուէրք ըստ կարի նուիրատուաց*
մատուցանին .

256. عن :

كَشَفَ عَنْهُ الْإِطَاءَ *ի բաց եհան , էառ ի նմանէ զքողն .*

خَرَجْتُ عَنْ الْبَلَدِ *քաղաքէն դուրս ելայ .*

رَمَيْتُ السَّهْمَ عَنْ الْقَوْسِ *նետը արձակեցի աղեղէն .*

257. عند . առ , քովը .

عند الحق و عند الخلق *առ Աստուծոյ և առ մարդիկ .*

مَرَزْتُ بِغُلَامٍ وَاقِفٍ عِنْدَ سَيِّدِهِ *իւր տիրոջը քովը կեցող ծառա-*
յին անցայ (քովը գացի , հանդիպեցայ) .

مَا تَفَعَّلَ مِنْ خَيْرٍ تَحْدُهُ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى *զոր ինչ գործես բարի , կը գըտ-*
նես առ ընթեր Աստուծոյ .

عند المتقدمين و عند المتأخرين *առ առաջինսն և առ յետինս .*

عند البقاء و عند الحكماء *առ ճարտարախօսս և առ իմաստունս .*

258. Բ . Ժամանակ .

اللَّهُمَّ احْفَظْنَا مِنَ الْفُضِيحَةِ عِنْدَ الْقِيَامَةِ *Ո՛վ Աստուած , պահեա*

զմեղ ի նշուակէ յաւուր յարութեան .

عند ما أَسْتَيْقِظُ իբրեւ զարթեալ .

259. Բաց ի , ան , առանց .

Բաց յայնմանէ որ յիշատակեցաւ .

يوم غير مُعَيَّن անորոշ օր մի .

فَلَا عَيْبَ فِيهِمْ غَيْرُ أَنَّ ضِيُوفَهُمْ
تَلَامُ بِنِسْيَانِ الْأَحْبَةِ وَالْوَطَنِ

Ապա անոնց (ասպնջականաց) վրայ ուրիշ պակասութիւն
չկայ բայց միայն այն որ պարսաւանաց արժանի կ'ընէ նոցա
հիւրերը վասն այնր զի մոռացան իրենց բարեկամներն և
հայրենիքը .

260. Բաց ի վեր , ի վերոյ , ի վերայ .

فوق السماء تحت الثرى ի վեր քան զերկինս, ի ներքոյ երկրի, հողոյ .

فوق العادة արտաքոյ սովորութեան , արտասովոր .

فوق المأمول Բաց ի վեր քան զոր էրն ի խորհրդեան .

فوق الحد , فوق الغاية Բաց ի վեր քան զամենայն ակնկալութիւն .

أزيد فوق النافذة Բաց ի վերայ ուղտուն է Զէյտ ,

261. Բաց ի մէջ .

في الكوز Բաց ի մէջ ջուրն ի սափորին է .

المطبخ في الحجرة Բաց ի մէջ քան զհարկստին .

أَلَمَينُ تُدْخِلُ الرَّجُلَ فِي الْقَبْرِ وَالْجَمَلُ فِي الْقَدْرِ Զարակնութիւն ի ջուրն քան զմարդ .

Բաց ի վեր զման և միւսմանէ զուղտ ի պոյտն .

العلم في الصدور لا في السطور Բաց ի վեր քան զմիտս է, այլ ոչ ի գիրս .

262. Որոշ կամ անորոշ ժամանակ եւ կամ անորոշ

տեղ ցուցնող բառերուն վրայ Բաց ի նախդիրը չի գրուիր ,

զոր օրինակ . سِرْتُ جِينًا Զորայ ճանապարհ ժամանակ ինչ .
صُم شهر رمضان պահեա զամիս Բամատանի .

صم في شهر رمضان ، سرت في حين Բւստի չըսուիր

363. Դադարում ցուցնող دخول եւ Եսկոն եւ
երեք բայերն առանց في նախդրին կ'առնուն իրենց տե-
ղական խնդիրները , ինչպէս .

دخلت الدار نزلت الحان وسكنت البلد մտի ի տունն , իջի ի պանդոկն
և դադարեցայ ի քաղաքին . Թսուիր دخلت في الدار և այլն .

364. قَبْلُ ، قَبْلُ Եառաջ քան .

قبل الوصول Եառաջ քան զհասանել .

قبل الدخول Եառաջ քան զմտանել .

قبلنا ، قبلنا Եառաջ քան զիս , զվեղ .

365. قُدَّامُ առաջի .

قدام المفتش առաջի քննչին .

366. لَدَيَّ առ , առ ընթեր , ի ժամանակի . (որոշեալ
խնդրով) .

لَدَيْكَ ، لَدَيْكَ առ ընթեր իմ , քո , նորա .

لدى الایجاب . لدى الانكار Եւրանալն .

367. مِثْلُ ، مِثْلُ նման .

مثل الضيغ . مثل النمل նման նմա . مثل ذلك .

مثل الضيغ . مثل النمل մողիղի .

368. مِنْذُ ، مِنْذُ հետէ , ի վեր .

ما رَأَيْتُهُ مِنْذُ شهرنا هذا Զտեսայ զնա մեր այս ամիսէն ի վեր .

369. مع հանդերձ , ով .

gaw- مع التأسف . ջնորհակալութեամբ (նորա աղքատութեամբ) . مع ضيق يدو (սրտի . مع ذلك .)

230. من . և . սկզբնական և սակաւ ուրեք բացառական .

من الأزل إلى الأبد . յաւիտենից ի յաւիտեանս .

جوته . لا يسألم الإنسان من دعاء الله (յօգ- նութիւն) կարդալէ . نور القمر مستفاد من الشمس . լոյս լուսնի առեալ է յարեգակնէ .

Բ . Բաղդատական .

مُدَاراة الصَّحَّةِ خَيْرٌ مِنْ مُعَالَجَةِ الرِّضِ բարւոք ևս է տանել խնամ առողջութեան քան դարման հիւանդութեան .

أَيْنَ أَنْتَ مِنْ فُلَانٍ وَطُولِ عُمْرِهِ . որչափ հեռի ես այս ինչ անձէն և նորա երկայնակեցութենէն .

الرياح خيرٌ من الریح . լաւագոյն են հողմունք քան զհողմ .

هُوَ ذُو نَكَ بِمَنْزِلَةِ الْفِضَّةِ مِنَ الذَّهَبِ . որպէս արծաթ առ ոսկւով , այնպէս և նա է առ քեւ .

231. وراء الجدار , وراء . Եւրմոյն .

232. عند , ذُون , تحت , بين , بعد . Եւրմոյն .

غير من بعد . նախդէրը կը դրուի երբեմն եւ ուրիշ նախդիր չի դրուիր , ինչպէս . من فوق , غير من بعد . սակայն ասոնք մակրայ կը համարուին մանաւանդ քան նախդիր .

333. Եանօթութիւն բ. Նախդրաց վրայ *ما մասնիկը* յաւելնալով, տնմիջական յարակցութեան գաղափարը կուտայ, ինչպէս . فوق *ի վերոյ*, ما فوق *անմիջապէս ի վերոյ* . بعد , ماتحت , تحت , مادون , دون , ماقبل , قبل , ماين , بين : ماوراء , وراء , مابعد :

334. Եանօթութիւն գ. Վերջերսին *ی* ի ձևով *الف مقصورة* (սուղ էլիֆ) ունեցող նախդիրները , ինչպէս են . الى , على , لى , եթէ *جو* դով խնդիր առնուն , *ی* ն *لدى الوصول* , *لدى الانسان* զոր օրինակ *الى* առ մարդոյ , *الى* հասանելի . *على* վերայ գլխոյ . *على* *البداهة* յանկարծուստ , յանպատրաստից .

Եթէ դերանուն խնդիր առնուն , *ی* ն ճիշդ իբր *ی* կը հնչուի , ինչպէս .

إِلَيْهِ ի նա . *عَلَيْكَ* ի վերայ քո . *عَلَى* ի վերայ իմ .

لَدَيْنَا առ ընթեր իմ . *لَدَيْكَ* առ ընթեր մեր :

Իսկ եթէ խնդիրն *جو* դով առնուն մը կամ դերանուն մը չէ , *ی* ն կը հնչուի պարզապէս իբր սուղ էլիֆ (*ا*) , ինչպէս .

وَجْهًا ի վերայ երեսաց նորա (առն .

إِلَى *وَقَاتِهَا* մինչև ցմահ նորա (կնոջն) .

Գ Լ Ո Ւ Խ Զ .

Մ Ա Կ Բ Ա Յ   الظرف .

ՅՅԵ. Մակբայը բային ցուցուցած գործողութեան վրայ տեղւոյ , ժամանակի կամ եղանակի պէտք եղած գաղափարը կը յաւելու :

ՅՅԶ. Մակբայներն երեք տեսակ են .

Ա. Բուն մակբայ :

1) Հարցական մասնիկներ (حرفا استفهام) , ինչպէս և արդեօք .

أَلَمْ يَأْتِكُمْ أَحَى եղբայրս չեկաւ ձեզի .

اِذَا الْحَاطِيَةِ دَبَّكَ أَمْ فِي الْتَرْق կարասի՞ն մէջ է ռուպդ թէ տկին մէջ .

أَحَلَّ فِي الْأَنْاءِ أَوْعَسَل քացա՞խ իցէ յանօթին թէ մեղր .

أَفِي فِيهِ أَلَسِن Կա՞յ արդեօք անոր բերանին մէջ ակռայ .

هَلْ يَجْلِسُونَ هَلْ يَذْهَبُونَ կը նստի՞ն (կամ պիտի նստի՞ն) ,

կերթա՞ն (կամ պիտի երթա՞ն) :

2) Հաստատական մասնիկներ (حروف التصدیق) , ինչպէս . نَعَمْ , أَجَل , جَيْر , بَل .

Առաջին երեքը հաստատական խօսքի մը հաստատական պատասխան և ժխտական խօսքի մը ժխտական պատասխան տալու համար կը գործածուին . իսկ չորրորդը ժխտական խօսքի մը հաստատական պատասխան տալու համար կը գործածուի :

Առաջին երեքին օրինակ .

زيدَ կանգնեցա՞ւ Զէյտ . نَعَمْ այո՛ , այսինքն قَامَ կանգ-
նեցաւ . ألمَ يَقُمْ زيدُ չկանգնեցա՞ւ Զէյտ . نَعَمْ այնպէս է ,
այսինքն لمَ يَقُمْ չկանգնեցաւ . قَدْ أَتَاكَ زيدُ եկաւ քեզի Զէյտ .
أَجَلَ կամ جِئَ այո , այսինքն . قَدْ أَتَانِي եկաւ ինծի .
أَجَلَ կամ جِئَ այնպէս է ,
այսինքն لمَ يَأْتِ չեկաւ ինծի .

Չորրորդին օրինակ .

زيدَ չկանգնեցա՞ւ Զէյտ . بَلَى այո՛ , այսինքն قَامَ կանգ-
նեցաւ . أَلَسْتُ بِوَالِدِكُمْ ձեր որդին չեղա՞յ . بَلَى այո՛ , այսինքն
أَنْتَ كُنْتَ وَلَدَنَا դու մեր որդին եղար . إِيَّايَ այո՛ , այնպէս է .
أَبُو اللَّهِ երդնում յԱստուած թէ այնպէս է :

ԺԽՏԱԿԱՆ ՄԱՍՆԻԿՆԵՐ

ا . م . ل . երկուքն ալ են բացասական մասնիկ ան-
ցեալի և مضارع (يَفْعَل) ձևոյն վրայ կը դրուին . առաջ-
նոյն جَدِمْتُ مطلق պարզ բացասական , երկրորդին جَدِمْتُ مُسْتَعْرَق բովանդակ
բացասական կ'ըսուի , եւ այս վերջինը և և և
մասնիկներէն բաղկացեալ է . առաջինն և ոչ և երկրորդը
և դեռ ոչ կամ բնաւ կը նշանակէ : Օրինակ առաջնոյն ,
لَمْ يَكُنْ يَعْرِفُ يَسْبَحُ . չմտաց . لَمْ يَبْقَ . չլսեցի .
դիտէր . لَمْ يَكُنْ = لَمْ يَكْ չ'եղաւ . Օրինակ երկրորդին ,
لَمْ يَنْفَعِ كَلَامُهُ բնաւ օգուտ չըրաւ ինձ . لَمْ يَنْفَعِ
۳۳۳. Մանօթուլիւն . Այս մասնիկն՝ եթէ ماضی ին

(فعل) վրայ գրուի, երբ, արդեօք կը նշանակէ, ինչպէս.
لَا أَكَلْتُ الطَّعَامَ. երբ Զէյտը գթասիրտ եղաւ.
لَا يَنْقُضُ بَعْثُهُ. երբ օգուտ չը-
րաւ ինձ, վաճառեցի զնա:

և ԼԱ (نفي الحال) . բացասական մասնիկ ներկայի
 բացասական (تأكيد نفي الاستقبال) . ԼՆ (نفي الاستقبال)
 սական մասնիկներ ապառնւոյ :

Մահական մասսերկաներ հավառւելոյ

ماكلما يمتسى المرء يدركه تجرى الرياح بما لا تشتهي السفن

մարդ ամէն անգամ այնմ յոր կը յուսայ, քանզի հող-
մուհնք կը չնչնն յայն կողմն զոր չեն ակտորժիր նաւք:

[illegible]

դ. Ն մասնիկ արդեւականի (۵۲) , ինչպէս .

ՏԻՆԱՅԻՆ ԴԻՄԻՏՐԻՍ
 չէր կարող հասնել այդպիսի մեծության :
 « Եթե ես չլինեմ քո հայրը , ապա ով է քո հայրը ? »
 « Բայց ես ինչու պետք է լինեմ քո հայրը ? »
 « Ինչու որ ես քեզ եմ սիրում : »
 « Ինչու որ ես քեզ եմ սիրում : »

Ն բացասականը սակաւ անգամ կատարեալի վրայ կե-
րեւի, ինչպէս . لاَذَقْتُ فَقْدَكَ وَلَا عِشْتُ بَعْدَكَ ոչ ճաշակեցի զկո-
րուստ քո և ոչ կեցի զհետ քո :

سَمِ اَنِّى ، حَيْثُ رَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ لَ L

ուր և . ابن صاحب البيت ուր է տանը տէրը :

ուր և اينما تَكُنْ يُدْرِكُكَ الْمَوْتُ . մահը կը հասնի քեզ .

ուր որ գտաք . حيث قام ուր որ կեցաւ .

ուր եւ գործես , կը գրուի գործդ .

ուր և اَنى تَذْنِبُ يَعْلَمُكَ اللهُ وَلَوْ كُنْتَ فِي قَرْنِ الْبَقَرِ . (չորսուիր) .

ղանչես , գիտէ զքեզ Աստուած , թէ եւ արջառոյ եղջիւրին մէջն ըլլաս :

5) متى , اذا , إذ , متى ما , متى . երբ , երբեք , երբեք , երբեք , երբեք .

اذ իսկոյն .

متى يَنْجِجُ الْإِفَالُ مَا وَعَدَ երբ բաղդը պիտի կատարէ իւր խոստումը

ուր է այն խոստումն որուն կ'ըս-

պասեմ մինչև ցարդ . متى ما تَلَقَّ مِنْ تَهْوَى երբ տեսակցիս ա-

նոր հետ որուն կը բաղձաս .

انْجَزَ كَرِيمٌ إِذْ وَعَدَ وَسَخَّ خَالٌ إِذْ رَعَدَ (իւր

խոստումը) , երբ խոստանայ . և ամպը կ'անձրևէ երբ որոտայ .

إِذَا عَاشَ الْفَتَى مَاتَيْنِ عَامًا فَلَا يُقَاسُ عَلَيْهِ երբ ստեղծեց .

մէկը երկու հարիւր տարի ապրի , (այլոց) օրինակ չկրնար

ըլլալ . اسرَّ إِذَا نَظَرْتُ إِلَى كِتَابِ كَانِي عَاشِقٍ وَهُوَ الْحَيِّبُ երբ կը

գիտեմ այսինքն կ'ընթեռնում գիրք մը կ'ուրախանամ իբր

թէ սիրահար մի եմ եւ նա սիրելի .

إِذَا مَا كَرَّمَ إِذَا عَمَّتِ الْمَصْنُوعُ فَقَدْ عَمَّتِ الصَّانِعُ .

պարսաւես զյօրինողն պարսաւես :

* متى կը նշանակէ ուր այս խօսքին մէջ :

6) تَلَقَّاءَ կողմն, կոյս .

مِنْ تَلَقَّاءِ كَاطِمَةٍ Բազմիմէի կողմէն .

تَوَجَّهَ تَلَقَّاءَ التَّارِ երեսը հրոյն կողմը դարձուց .

7) ثُمَّ այսուհետեւ կամ այնուհետեւ .

ثُمَّ بَنَوْا فِي سُهُولِ الْأَرْضِ الْحِصُونَ وَالْمُدُنَ وَالْقُرَى այնուհետեւ երկրիս բլուրներուն վրայ պարիսպներ, քաղաքներ և գիւղեր շինեցին . ثُمَّ اَعْلَمَ այսուհետեւ կամ դարձեալ գիտցիր :

8) قَدْ այս մասնիկը սովորաբար مضارع ին վրայ գրուելով՝ կը նշանակէ երբեք և ماضی ին վրայ գրուելով՝ կը նշանակէ երբեք, երբեք, երբեք, ինչպէս .

قَدْ بَلَغَنِي أَنَّ هَؤُلَاءِ الشَّبَابِ مِنْ أَصْحَابِ الْفَضْلِ وَالْعِرْفَانِ յիրաւի հաղորդուեցաւ մեզ թէ այդ երիտասարդները առաքինի են եւ գիտուն .

إِنَّ الْكَذُوبَ قَدْ يَصْدِقُ յիրաւի ստախոսը կ'ողղջախօսէ երբեմն . قَدْ تَقَدَّمَ أَنَّ الْأَرْضَ كَرُوتَتْ արդէն խօսք անցաւ թէ երկիրս բոլորչի է :

مَّا كَانَتْ سَاكِلًا نَحْنُ عَرَفْنَا مضارع ին վրայ ալ գրուելով, երբեք կը նշանակէ, ինչպէս .

قَدْ يَعْلَمُ اللَّهُ أَحْوَالَنَا ճշմարտիւ գիտէ Աստուած մեր վիճակները :

9) قَطَّ բնաւ .

مَا رَأَيْتُهُ قَطَّ բնաւ չտեսայ զնա .

10) كُلَّمَا . Երբեք, երբեք, երբեք, երբեք .

كُلَّمَا خَرَجُوا مِنَ الدَّارِ ամէնքն ի միասին տունէն դուրս ելան . كُلَّمَا يَدْخُلُ الْبَلَدَ ամէն անգամ որ քաղաքը կը մտնէր .

اذن تَدْخُلُ الْجَنَّةَ لِمَنْ قَالَ أَطِيعَ اللَّهَ (ասէ), «ապա մտցես ի դը-
րախտն», ցնա որ ասէր թէ հպատակիմ կամացն Աստուծոյ:

19) كَيْ որպէս զի, զի:

أُحِبُّ طَوْلَ الْعُمَرِ كَيْ أُحْصِلَ الْعِلْمَ սիրեմ զերկարակեցութիւն, զի
ստացայց զգիտութիւն:

20) أَبَدًا մշտնջենապէս, ابدًا ի յաւիտեանս ժա-
մանակաց. من الازل الى الابد ի յաւիտեան. ى յաւիտենից ի յաւիտեանս. لا يموت أبدًا բնաւ չպիտի մեռանի:

21) كَذَلِكَ նմանապէս.

النبات يتحرك وينمو كذلك الانسان տունկը կը շարժի եւ կ'աճի
նմանապէս մարդը:

22) مَا քանի որ, որչափ ժամանակ որ.

ما دار أَلْفَلُكٌ وَ في البهار وَسَبَحَ أَسْمَكُ քանի որ երկինք շրջան
կ'ընէ, եւ ծովերուն մէջ ձուկը կը լուղայ, (այսինքն
մինչեւ ի կատարած աշխարհի):

23) لِمَا , لِمَا , لِمَا քննութիւն.

لِمَا سَكَبَ آلَاءُ քննութիւն ուստի կտրեց. لِمَا قَصَبَ الْفُصْنُ
քննութիւն քննութիւն թափեաց զմեղքն.

24) لِي վասն.

لِيَفْتَحَ որպէս զի բանայ.

25) أَمْسِ յերեկն.

238. Եանթութիւն. ى , ى , ى գիրերն եւ
نصب մասնիկը فعل مضارع ին վրայ դրուին՝ բային ծայրը

կընեն, իրենցմէ ետքը շօրութեամբ * ان مصدره ունենալ-
նուն համար (§ 117) եւ նշանակութիւնը կը փոխեն ա-
պառնուոյ մօտք անորիշ դերբայի, ինչպէս .

سِرْتُ حَتَّى ادْخُلَهَا . գնացի մտանել անդր .

زُرْنِي فَأَكْرِمَكَ . այցելէ ինձ, որպէս զի մեծարեմ գրեզ .

لَا تَأْكُلِ كُلَّ السَّمَكِ وَتَشْرَبِ اللَّبَنَ (մի' ուտեր և կաթ (մի') խմեր
(ԲՈՒՄ ԲՈՒՄ , խմել), այսինքն ձկան վրայ կաթ մի' խմեր .

لِيُبَيِّنَ . յայտնելու համար .

لَا يَبَيِّنُ և وان تشرب اللبن , زرنى فان اكرمك , حتى ان ادخلها .

239. Բ. Շինուածոյ մակրայներ .

Ասոնք կը շինուին գոյականէ, ածականէ, դերբայէ և
մինչև իսկ նախդրէ՝ հայցական հոլովի ձևն առնելով յա-
ճախ, և կը վարուին երբեմն զուգորդաբար այսինքն կըրկ-
նութեամբ .

ԳՈՅԱԿԱՆՆԵՐԷ ՇԻՆՈՒԱԾ ՄԱԿՐԱՅՆԵՐ

اليوم . այսօր . غداً . ի վաղիւ . يميناً و يساراً . ընդ աջմէ և ընդ-
ահեկէ . شرقاً و غرباً . յարևելից և յարևմտից կուսէ .

شمالاً . դար-
նանոյն . جنوباً . կամ قِبَلَهُ . ի հարաւոյ և ի հիւսիսոյ .

شمالاً . ի ձմեռայնի . خريفاً . աշնայնի .

بكره وعشياً . առաւօտ և երեկոյ . حِينَئِذٍ և وَقْتِئِذٍ . յայնմ ժա-

* ان مصدره . այն մասնիկն է որ فعل مضارع ին սկիզբը դրուելով՝ կընէ, այսինքն բային ծայրը ֆէթհայով կը կարդացնէ և նշանակութիւնն անորիշ դեր-
բայի կը փոխէ, ինչպէս . ان يكون . ըլլալ . ان يذهب . ելլալ . ان يفرح . զուար-
թացնել .

Գ Լ ՈՒ Խ Է .

حروف العطف   Շ Ա Ղ Կ Ա Պ

280. Շաղկապը բառ կամ նախադասութիւն մը նախորդ բառի կամ նախադասութեան մը հետ կը յօդէ յայտնապէս կամ զօրութեամբ .

281. Շաղկապին **حرف العطف** , նախորդին **المعطوف عليه** , կցորդին **المعطوف** և վերջին երկուքին միանգամայն **المتعاطفان** :

282. Դիտելի է թէ **معطوف عليه** եղող բառն ինչ հոլով որ ունենայ , **معطوف** ալ պարտի նոյն հոլովն ունենալ .

283. Շաղկապներն (**الحروف العاطفه**) տասն են , որ են **الواو** , **لَکِن** և **بَل** , **لا** , **أَمْ** , **إِثْمًا** , **أَوْ** , **حَتَّى** , **ثُمَّ** , **(ف)** **الفاء** , **(و)** **و** և **و** .

Եւ **وَ** և **وَ** իս **وَالْ** և **وَالْ** .

Եւ **وَالْ** և **وَالْ** իս **وَالْ** և **وَالْ** .

Եւ **وَالْ** և **وَالْ** իս **وَالْ** և **وَالْ** .

Եւ **وَالْ** և **وَالْ** իս **وَالْ** և **وَالْ** .

Եւ **وَالْ** և **وَالْ** իս **وَالْ** և **وَالْ** .

Եւ **وَالْ** և **وَالْ** իս **وَالْ** և **وَالْ** .

Եւ **وَالْ** և **وَالْ** իս **وَالْ** և **وَالْ** .

Եւ **وَالْ** և **وَالْ** իս **وَالْ** և **وَالْ** .

տութիւն մարմնոց, այսինքն (մարմնոյ), այնուհետեւ գիտութիւն կրօնից .

يَجِبُ الْعِلْمُ نَمَّ الْعَمَلُ կարևոր է գիտութիւն (կրօնից), այնուհետեւ գործադրութիւն .

դ. Դինչև անգամ, իսկ, Այս բառը կը գործածուի իբր նախդիր և մակբայ, ինչպէս տեսանք արդէն, և թէ իբր շաղկապ .

1) Իբր նախդիր .

أَعْبُدُ اللَّهَ تَعَالَى حَتَّى الْمَوْتِ պաշտեմ գրարձրեալն Աստուած մինչև ցմահ

2) Իբր մակբայ .

نَمَّ اَزْمَحَلُوا وَسَارُوا حَتَّى طَلَعَتِ الشَّمْسُ այնուհետեւ չուեցին և ընթացան մինչև որ արեգակը ծագեցաւ .

لا يَكُونُ الصَّالِحُ صَالِحًا حَتَّى يُرْضِيَ لَاحِيَهُ مَا يُرْضِي لِنَفْسِهِ բարեպաշտ անձըն չէ բարեպաշտ մինչև որ (չ) կամենայ իւր եղբորն ինչ որ կը կամենայ իւր անձին .

3) Իբր շաղկապ .

جَاءَ الْقَوْمُ حَتَّى الْمُنْشَاءُ եկն ժողովուրդն, (և) հետիքն անգամ .

مَاتَ النَّاسُ حَتَّى الْإِنْيَاءُ մեռան մարդիկ, (և) մարդարէք անգամ .

ե. Կամ .

مَنْ سَرَقَ أَوْ عَمِلَ مَا يُشَبِّهُهُ يُعْذَرُ مِنَ السَّرَقَةِ այն որ կը գողանայ կամ կը գործէ գործ ինչ այնպիսի, գողենոյ համարի է .

سَرْمُسِرْعًا إِنْ رَاكَ أَوْ مَاشِيًا գնա՛ արագութեամբ, կամ հեծեալ կամ հետիտն .

أَرِيدُ أَنْ أَكُونَ إِمَّا كَاتِبًا أَوْ شَاعِرًا կամիմ լինել նոտար կամ քերթող .

هَذَا الشَّيْءُ أَمَّا شَجَرٌ أَوْ حَجَرٌ այս նիւթ կամ ծառ է կամ քար .

الْعَدَدُ إِمَّا زَوْجٌ أَوْ فَرْدٌ դար կամ կոճատ է թիւ .

դ. **إِذَا** կամ.

سَيَجِيءُ الْيَوْمَ عِنْدَنَا أَمَّا اخُوكَ وَ إِمَّا ابْنُ عَمَّتِكَ այսօր պիտի գայ առ ընթեր մեր, կամ եղբայրդ և կամ քո հօր եղբորորդին .
أَمَّا أَخِي تَزَوَّجَ أَمَّا هِنْدًا և քեզ ի կնութիւն կամ զհինս և կամ զքոյր նորա .

է. **أَمْ** կամ, թէ, եթէ .

ارضاءَ اللَّهِ تَعَالَى تَطْلُبُ أَمْ سَخَطَهُ զհաճութիւն Աստուծոյ խնդրիցես, եթէ զցատումն նորա .
أَتَيْتُكَ زَيْدٌ أَمْ عَمْرُو ذըմարտիւ, Զէյտ կամ Ամրու է կամ էր նա .

ը. **لَا** ոչ .

إِعْمَلْ صَالِحًا لَا سَيِّئًا } բարի գործ գործէ և ոչ
إِعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا تَعْمَلْ عَمَلًا سَيِّئًا } չար գործ .

թ. **بَل** հապա, այլ .

الْإِخْيَارُ لَا يُعَاشِرُونَ الْإِشْرَارَ بَلْ يَقْرُونَ مِنْهُمْ բարեբարոյ անձինք ոչ միայն չեն կենակցիր չարաց հետ, այլ խոյս կուտան անոնցմէ .

ժ. **لَكِنْ** բայց միայն, այլ .

قَامَ زَيْدٌ لَكِنْ عَمْرٌ (لَمْ يَقُمْ) յօտն եկաց Զէյտ, այլ ոչ (եկաց յօտն) Ամր .
مَا قَامَ زَيْدٌ لَكِنْ عَمْرٌ (قَامَ) ոչ յօտն եկաց Զէյտ, բայց միայն Ամր .

ادوات الاستثناء

ՄԱՍՆԿՈՒՆՔ ԲԱՑԱՌՈՒԹԵԱՆ

284. Բացառութեան մասնիկները ծանուցեալ նախադասութեան մը հակառակ իմաստով երկրորդ նախադասութիւն մը կ'իմացնեն շօրութեամբ, այնպէս որ եթէ ա-

ռաջինն է հաստատական կամ ժխտական , երկրորդը կ'ըլլայ ժխտական կամ հաստատական :

285. Առաջին նախադասութեան մէջ բացառեալ բառին կ'ըսուի , المستثنى منه , բացառութեան մասնական , և երկրորդ նախադասութեան մէջ բացառեալ բառին المستثنى منه ինչպէս قام القوم 'الا زيداً յոտն եկաց ժողովուրդն , այլ ոչ (եկաց յոտն) Զէյտ :

Այս խօսքին մէջ المستثنى منه է الا , المستثنى منه է زيداً և أداة الحصر կամ المستثنى է زيداً և .

286. Բացառութեան մասնկունք են لا , غير , سوى , لكن , حاشا , خلا , عدا :

287. Բացառութիւնն երեք տեսակ է .

ա . المستثنى المتصل , յորում հաստատական խօսքն ամբողջ և լիք է և مستثنى منه ն مستثنى ին համացեղ , ինչպէս է վերի օրինակը . նոյնպէս են նաև تَزَوَّجَ النَّاسُ الاَ عَمْرَأَ մարդիկ զբօսան բաց ի յԱմրէ և اشتريتُ العبدَ الا نصفه ' զնեցի զճանաչն բաց ի կիսոյն :

բ . المستثنى المنقطع , յորում դարձեալ հաստատական խօսքն ամբողջ և լիք է և սակայն مستثنى منه ն مستثنى ին տարացեղ , ինչպէս . եկաւ ինձի ժողովուրդը բաց ի յուղտէն :

գ . المستثنى المنفرد , յորում مستثنى منه զօրութեամբ ի մացեալ անորոշ բառ մի է . ինչպէս ما جاني الا زيد (ոք) եկն առ իս , բայց միայն Զէյտ . ما رأيتُ الا زيداً (զոք) տեսի բաց ի Զէյտէ :

388. Մանօթութիւն . Բացառական նախադասութեանց . منى مستى ۛ հղովով եւ թուով եւ սեռով կը համաձայնի مستى ۛին հետ , ինչպէս .

[illegible]

ՄԱՐԱՆՏ ԱՄՐԱՅԷ ԱԼ ՀԵՃԱ՝   ոչ կին մի տեսի բաց ի հինուէ .

[illegible]

ՀԵՏԵՒՈՂՔ ՇԱՂԿԱՊԻ

حرف الشرط . $\{ \theta \}$ إن . ω . 289.

Եթէ կամիցի Աստուած . ան իշխան Երեմիայի .

Եթէ զղշաս, կը ներուին մեղքերդ .

Եթէ յիշես Տէրդ՝ Դասալ քեզ կը յիշէ , և եթէ շնորհակալ ըլլաս նման՝ Վասիլ-ցընէ քեզ իւր բարիքը .

Եթէ Ին Շննա Ակնա Եւ Ին Շննա Լմ Նա Կն

Ուզենք՝ Կուտենք , և եթէ Ուզենք՝ Յենք Ուտեր :

բ. **إِنَّ** (ի սկզբան խօսից, քերական) ճշմարտիւ .

ان السُّؤالَ حَقٌّ Զմարտիւ , իրաւ է հարցաքննութիւն (յաւուր դատաստանին) •

ان أول الناس أول الناس (Առաջին) առաջին միութեանը եղաւ .

4. **آن** (ի մէջ խօսից, ֆէթհայով) թէ, ճշմարտիւ .

لَقَدْ أَنَا اللَّهُ تَعَالَى قَادِرٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
 ԼԱՍՏՈՒՄԺ ԺԱՄԵՆ ԲԱՆՆԻ ԿԱՐՈՂ Է . ԲԼԵՆԻ
 ԲԱՀԱՍՈՒ ԵՂԱՅ ԹԷ ՆԵՐԿԱՅԱԳԱԼ ՔԵՂ ՈՄՆ .

Դ . ԿԱՆ ԻՐՐԼ ԹԷ .

ԿԱՆ ԻՐՐԼ ԹԷ ԱՆԻՐԱԼՈՒԹԻՒՆՆ ՀՈՒՐ ՎԻ Է .

Ե . ԻՆ ԹԷԼ , ԹԷՎԵՍԼ .

فَهُمْ عِنْدَكُمْ مَوْقِرُونَ وَانْكَانُوا عِنْدَ الْغَيْرِ مَحْقَرُونَ
 ԿԱ ԸՆԹԵՐ ԶԵՐ , ԹԷՎԵՍԼ ԵՎԵՐԵԼԻ ԵՆ ԱՈ ԸՆԹԵՐ ԱՅԼՈԳ .

Զ . ԿՈ ԵԹԷ .

لَوْ كَانَ شَيْخًا جَلَسْتُ بِجَنِّهِ
 ԱՅԿԱՔԵՆ ԵԹԷ ԺԵՐ ԸԼԼԱՐ Ի ՀԱՐԿԷ
 ԱԽԻՐԻ ՆԱՄԵՆԻ ԱՈ ՆԱՄ .

Է . ԼՈՎ ԵԹԷ ՈՂ .

لَوْ لَا زَيْدٌ لَذَهَبَ عَمْرُو
 ԵԹԷ ԼՈՎ ԱՆԿ ԴՈՒՄ ԵԼԻ ԼՄՐԶՆԿ ԵՆ ԵՆԻ .
 ԴԱՐՈԳ ԶԱՏԱՆԵԼԻՐ , ԱՆԶՈՂՄ ԱԽԻՐԻ ՎԱՆԵԼԻ ՂՔԵՂ ՔՈՎԷՍ .

Ը . ԱՅԻՆԸՆ .

جَاءَنِي رَجُلٌ أَيْ زَيْدٌ
 ԵԼԵՆ ԱՈ ԻՍ ԱՅՐ ՈՄՆ , ԱՅՆ ԻՆԸՆ Է ԶԵՅՄ .

Գ Լ ՈՒ Խ Ը.

ՁԱՅՆ ԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

الاصوات الحروف المتأداة ، حروف النداء

290. Ձայնարկութիւնը մասնիկներ են որոնք յանկարծական զգացմամբ յառաջ եկած հոգւոյն այլ և այլ կերքերը կը յայտնեն, ինչպէս آه և آخ ցառ և հառաչանք, أف զգուանք և անձուկք կը յայտնեն .

آه من الموت ա՛հ յերեսաց մահուն .

آه من العشق وحالاته أخرق قلبی بحراراته ա՛հ տարփանացս և ընթացից նսրա (սիրելւոյս) . տոչորեց սիրտս իւր բորբոքով .

291. Կոչականի մասնիկներն են يا , آى , آيا և آيا

ՈՒՂՂԱԿԱՆ ՀՈՂՈՎ ԿՈՉԱԿԱՆ

292. Կոչական (منادى) բառն رفع կ'ըլլայ, այսինքն ուղղական հոլով կը դրուի .

ա. եթէ յատուկ անուն է և ծանօթ անձի մը ուղղեալ, ինչպէս . يا زيد ո՛վ Զէյտ . يا ابراهيم ո՛վ Աբրահամ . يا نعمان ո՛վ Նուման .

բ. եթէ առանց յօդի հասարակ անուն է և ծանօթ

անձի մը ուղղեալ, ինչպէս . ' یا رجل ' ո՛վ այր . ' یا نار ' ո՛վ հուր . ' یا معلمون ' ո՛վ դասատուք .

سَمَّيْ الْأَمْرَ بِدَارَيْنَ لَنَا يَا فِتَاضَ դիւրացո՛ւր մեր գործը յաստիս և ի հանդերձելումն , ո՛վ առատապարգև Տէր .

ՀԱՅՏԱԿԱՆ ՀՈՒՈՎ ԿՈՉԱԿԱՆ

293. Կոչական բառը نصب կ'ըլլայ , այսինքն հայ-
ցական հոլով կը դրուի .

ա. Եթէ անորոշ՝ այսինքն առանց յօդի է , և անժա-
նօթ անձի մը ուղղեալ, ինչպէս .

یا رجلًا خُذْ بِيَدِي ո՛վ այր , կա՛լ զձեռանէ իմմէ . (խօսք զոր
կոյր մը կրնայ ուղղել անժանօթ անձի մը) .

یا غافلاً وَالْمَوْتُ يُطَلِّبُهُ ո՛վ անմիտ , չի գիտեր թէ մահը կը
խնդրէ զնա . یا رجلًا كَرِيْمًا ո՛վ այր պատուական .

բ. Եթէ յատկացուցիչ կամ խնդիր ունենայ , ինչպէս

یا بَانِي الْقُصُورِ فِي الْبُلْدَانِ ո՛վ ծառայդ Աստուծոյ .
یا طَالِعًا جَبَلًا ո՛վ որ ելա-
նեսդ ի լեառն .

یا كَرِيْمَ الْآبَاءِ ո՛վ պատուականդ հարց .

یا رَفِيقًا بِالْعِبَادِ ո՛վ որ դը-
թածդ ես ի վերայ մարդկան .

یا غَارِسَ الْأَشْجَارِ فِي الْبُسْتَانِ ո՛վ
տնկողդ ծառոց ի պարտիզի .
یا مُفْتِحَ الْأَبْوَابِ اقْتَحِ لَنَا خَيْرَ الْبَابِ

ո՛վ բացողդ դրանց , բա՛ց մեզ զդուռնն բարի .

یا عَبْدَ اللَّهِ الشَّرِيفِ ո՛վ այրդ Աստուծոյ սուրբ .

Դիտողութիւն . Միայն الله բառին ծայրը փոխանակ Ի կոչական մասնկան շիտտէյով Դ մը կ'աւելնայ .

397. Ի հասարակ է մօտաւորի (قريب) , միջնոյ (مُتَوَسِّط) և հեռաւորի (بعيد) միանդամայն .

Ի ո՛վ վշտացս որ ի բա-
ժանմանէ հօր իմոյ , ո՛վ ցանկութեանս միւսանդամ տե-
տութեան մօր իմոյ .

398. Ի յատուկ է մօտաւորի . Ի ո՛վ ալ .

399. Ի հեռաւորի . Ի ո՛վ ալ .

300. Եթէ կոչական բառն երեքէ աւելի գրով բաղ-
կացեալ է՝ վերջին գիրը , և եթէ բարդեալ է՝ երկրորդ
բառը կը կրճատի (ترخيم) երբեմն , ինչպէս .

Ի ո՛վ Մանսուր . Ի ո՛վ Օսման . Ի ո՛վ Հարիս . Ի ո՛վ Սահ-
աբ . Ի ո՛վ Մատի Գէրիւպէ , փոխանակ
: Ի ո՛վ Մաքսուտ , Ի ո՛վ Մաքսուտ , Ի ո՛վ Մաքսուտ , Ի ո՛վ Մաքսուտ , Ի ո՛վ Մաքսուտ .

ՀԵՏԵՒՈՂԻ ԶԱՅՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆՑ

301. Ի յորդորական մասնիկ կոչականի .

Ի ո՛վ Մաքսուտ , Ի ո՛վ Մաքսուտ , Ի ո՛վ Մաքսուտ , Ի ո՛վ Մաքսուտ , Ի ո՛վ Մաքսուտ .

302. وَيْلٌ لَّكَ يَا دَاوُدُ ، هَزْلٌ لَّكَ ، وَفِيهِ نَسِيسٌ .

וַיְלִי כִי־לְךָ דָּוִד , ի՞նչպէս պիտի ուտես .

وَيْلٌ لَّكَ يَا دَاوُدُ وَفِيهِ نَسِيسٌ هَزْلٌ لَّكَ , ի՞նչպէս պիտի ուտես .

وَيْلٌ لَّكَ يَا دَاوُدُ هَزْلٌ لَّكَ ، وَفِيهِ نَسِيسٌ , ի՞նչպէս պիտի ուտես :

لام الاستغاثه

ՅՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԿՈՉՈՂ ԼԱՄ

303. لام الاستغاثه , յօգնութիւն կարգալու յատուկ կոչականի (ل) մասնիկն է որ կոչական բառին կը կցուի և لام Ին (ل) հետ չլիթութեւնու համար ֆէթհայով կը հնչուի , ինչպէս . يا كَزَيْدٌ (հա'ս ինձ յօգնութիւն) :

304. Երբ բաղում անձինք յօգնութիւն կը կոչուին մի զմիոյ կնի , իւրաքանչիւրին անուան վերայ և կոչական մասնիկն և ل (لام الاستغاثه) կը կրկնուին , ինչպէս . يا لائى و يا لائى (հասէ՛ք ինձ յօգնութիւն) :

305. Եթէ , փոխանակ կրկնելու և կոչական մասնիկը , յօգնութիւն կոչեալ անձանց անունները و (և) շարկապով միացնենք , առաջին لام الاستغاثه ֆէթհայով և երկրորդը քէսրէյով կը հնչուին , ինչպէս .

يا لَتَتَعْلَمُ وَ لِلادبِ , ո՛վ ուսումն և կրթութիւն .

ՅԱԻԵԼՈՒԱԾ

حساب ايجد

Ինչպէս ըսինք (§. 7), արաբական այբուբենին գիրերը 28 են, որոնցմով հանճարեղ բանաստեղծք կը յօրինեն ժամանակագրութիւն (تاريخ) սքողելով ոտանաւոր կամ արձակ խօսքի մը մէջ անցքի մը կամ դէպքի մը թուականը, առանց թուանշանի կարօտութեան:

Այսպէս غن որ կը նշանակէ 45՝ կուտայ 90. Թիւը, سن որ կը նշանակէ 100՝ կուտայ 100, ده որ կը նշանակէ 10՝ կուտայ 10 և غفا որ կը նշանակէ 25՝ կուտայ 125:

Աստ կը դնենք մէկ քանի օրինակ որոնք թէպէտև թրքական լեզուաւ են և արտաքոյ ի հանգամանաց գործոյն, յարմար դատեցինք սակայն տալ իբրև ճաշակ քրքրաշարժ գրուածոց:

ՕՐԻՆԱԿ Ա.

جته كندی محمد باشا

Սրբայութիւն գնաց Մէհմէտ փաշա:

Այս խօսքն որոյ բովանդակ տառից թուական արժէքը ցուցուած է ի ստորև, կուտայ 1288 որ է յիշատակեալ անձին մահուան թուականը:

$$\begin{array}{rcl}
 \left. \begin{array}{l} \text{ج} = 3 \\ \text{ن} = 50 \\ \text{ت} = 100 \\ \text{ه} = 0 \end{array} \right\} \text{جته} & \left. \begin{array}{l} \text{ك} = 20 \\ \text{ن} = 100 \\ \text{د} = 4 \\ \text{ى} = 10 \end{array} \right\} \text{كندی} & \left. \begin{array}{l} \text{م} = 40 \\ \text{ح} = 8 \\ \text{ر} = 20 \\ \text{د} = 4 \end{array} \right\} \text{محمد} & \left. \begin{array}{l} \text{پ} = 2 \\ \text{ا} = 1 \\ \text{ش} = 300 \\ \text{ا} = 1 \end{array} \right\} \text{باشا} \\
 108 & + 114 & + 92 & + 174 = 1288
 \end{array}$$

ՕՐԻՆԱԿ Բ.

جنانہ انتقال ابتدٰی نعيمہ

Սրբայութիւն փոխեցաւ Նայիմէ .

Այս խօսքը Նայիմէ անուն կնոջ մը մահուան թուականն է որ է ۱۲۹۱ :

ՕՐԻՆԱԿ Գ.

سنه بیک ابکی یوز التمش اوج اولدی سعد ایدہ الله

Հազար երկու հարիւր վաթսուն և երրորդ ۱۲۶۳ տարին սկսաւ . երջանիկ ընէ Աստուած :

Այս ճարտարահիւս խօսքին մէջ թուականը, յայտ յանդիման տեսնուելէ ի դատ , ամբողջ խօսքին գրերուն տրւած գումարն ալ միևնոյն թուանշանը կը ցուցնէ :

Ժամանակագրութիւնը չորս կերպ է . ա . تاريخ نام , Բ . تاريخ جوهرى , Գ . تاريخ ناقص .
ա . تاريخ نام այն է , յորում բոլոր տառերն ի հաշիւ կ'առնուին , թուական մը ի վեր հանելու համար , ինչպէս տեսնուեցաւ վերի օրինակներուն մէջ . Բ . تاريخ جوهرى այն է , յորում միայն կետաւոր գիրերն ի հաշիւ կ'առնուին . Գ . تاريخ ناقص այն է , յորում միայն անկէտ գիրերն ի հաշիւ կ'առնուին . Գ . تاريخ ناقص այն է , յորում խօսքին մէջ գրուած ազդարարութեան մը համեմատ հարկ է թիւ մը նուազեցնել գտնուած թուականէն կամ յաւելուլ :

ՎԵՐՋ ՅԱԿԵԼՈՒԱԾՈՅ

النصيحة

Խ Ր Ա Տ

العلم أوله أمرٌ من البصل وآخره احلى من العسل
والجهل اوله احلى من العسل و اخره امر من البصل

Դառնագոյն է գիտութիւն քան զսոխ զառաջինն , և
յուսկ յետոյ քաղցրագոյն քան զմեղր . քաղցրագոյն է
անուսութիւն քան զմեղր զառաջինն , և յուսկ յետոյ
դառնագոյն քան զսոխ :

الاعتذار و تواضع النفس

ՆԵՐՈՒՄՆ ԵՒ ԽՈՆԱՐՀՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՏՆԵԼ

نملة جائت برجلٍ من جراد
توسلاني كمن اى عالينژاد

Մըջիւն եբեր զոտն մարախի ,

Դու ո՛վ վեհազն արա՛ հանգոյն Սողոմոնի .

Բ Ա Յ Ա Տ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մըջիւնն ալ Սողոմոնեան կաշուքին մասնակից ըլլա-
լու փափաքանօք , մարախի մէկ սրունն ընծայ տարաւ .
բայց Սողոմոն չարհամարաց այլ ընդունեց զայն , վասն զի
մըջիւնն իւր կարողութենէն ի վեր բան մ'ըրաւ մարախի
սրուն մը բարձեալ տանելով , մինչ մատուցանողին կարո-
ղութեան համեմատ է և պարտի լինել ամէն ընծայ :

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹՈՅ

ՆԱԽԱԳԻՏԵԼԻՔ

	Երես
Յաղագս արաբերէն տառից	5
Անջատական և կցական գիրեր	7
حساب الججد	8
Զայնաւորք	9

ՓՈՓՈԽԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒՆՔ ԲԱՆԻ

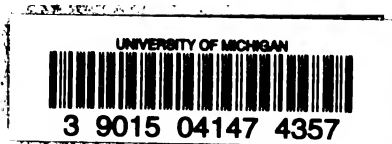
ԳԼՈՒԽ Ա. — Անուն	12
Որովիչ յօդ	14
Յօդուած Ա. — Նախափայլ և ածանցական անուններ	15
» Բ. — Յաղագս սեռի	17
» Գ. — Յաղագս թուոյ	20
» Դ. — Արհատական և յաւելագիր բառից յոգնականք	28
» Ե. — Անուանց հորովներուն վրայ	29
» Զ. — Յաղագս կապակցութեան գոյական անուանց	38
» Է. — Յաղագս ածականաց	42
Յաղագս բաժանման ածականաց	47
Յաւելական գիրեր	49
Բաղադրութիւնք բառից	49
Յաղագս թուական անուանց	52
ԳԼՈՒԽ Բ. — Դերանուն	56
ԳԼՈՒԽ Դ. — Բայ	62
Յօդուած Ա. — Անորիչ դերբայ	70
» Բ. — Խոնարհումն կանոնաւոր ներգործական բայից	73
» Գ. — Խոնարհումն կրաւորական բայից	77
Զարմացական բայեր	81
Յօդուած Դ. — Խոնարհումնք եռագիր արմատական կանոնաւոր բայից	82
Կրաւորական կազմութիւն	86
Յօդուած Ե. — Ի վերայ դերբայից	91
Եռագիր և չորեքգրեան արմատականներէն	92
ածանցեալ յաւելագիր բայանուանք	93
Խոնարհումն եռագիր կանոնաւոր բայից	94

	Երես
Յօդուած Զ. — Յաղագս չորեքգրեան բայարմատից	101
» Է. — Յաղագս կրաւորական բայից առ հասարակ	104
Խոնարհումն կրաւորական բայից յաւելականաց	105
Յօդուած Ը. — Յաւելական բայերուն վրայ	106
Ներկայ և անցեալ դերբայք կամ բայածականք	109
Անուանք տեղւոյ և ժամանակի	113
Անուն գործւոյ	114
Վերաբերական ձև	115
Յօդուած Թ. — Յաղագս փոփոխական գրոց	117
Կանոնք փոփոխական գրոց	118
Կրկնութիւն և կանոնք կրկնութեան տառից	125
Խոնարհումն եռագիր արմատական բայից անկա- նոնաց	127
Խոնարհումն եռագիր յաւելական բայից անկա- նոնաց	128
Գլոխ Դ. — Անորիշ դերբային գործածութեանը վրայ	138

ԱՆՓՈՓՈՒ ՄԱՍՈՒՆՔ ԲԱՆԻ

Գլոխ Ե. — Նախդիր. — Միատառ նախդիր	141
Բաղմատառ նախդիր	145
Գլոխ Զ. — Մակրայ	153
Գլոխ Է. — Շաղկապ	163
Մասնկունք բացառութեան	165
Հետևողք շաղկապի	167
Գլոխ Ը. — Զայնարկութիւն. ուղղական հոլով կոչական	169
Հայցական հոլով կոչական	170
Գիտելիք	171
Հետևողք ձայնարկութեանց	172
Յօգնութիւն կոչող լաժ. لام الاستفاعة	173
Ողբոյ մասնիկ. حرف التذبة	174
Յաւելուած	175

Վ Ր Ի Պ Ա Կ Ք

Երես	Տող	Սխալ	Ուղիղ
27	3	حديث	حديث
»	»	احاديث	احاديث
44	6	սովորութիւնք մեծա- մեծաց	մեծամեծք սովորու- թեանց
49	12	ղոր	(ջնջելի)
53	24	միաւոր	միաւորաց
55	20	երեք կին	չորս կին
60	8	هتين և هاتين	(փոխադրելի վարի տողը)
»	11	դերանունը	դերանունան
67	3	كُويِه	كُويَّة
85	7	վաղանցուկ է	լուր սկզբնապատճառին կը վերադառնայ
87	7	ساجيق	ساجيق
89	19	2	1
90	25	ծագել	ծասքել
104	11	مَنْطَقَ	مَنْطَقَ زَيْدٌ
112	4	93	39
112	19	(աւելցուր տողին սկիզ- բը իբր հատուած)	156 կրկին
117	21	Յօդուած Է.	Յօդուած Թ.
137	11	اصطَح	اصْتَخ (նախնական ձև)
139	21	թռչնոյ	թռչնոյ
140	6	մէկին	մեկին
145	11	Յօդուած Բ.	(ջնջելի)
147	1	իս	մեզ
151	22	(ասկէ վերջը աւելցուր)	من قَبْلِ الْهَيْ ևստուծոյ [կողմանէ
153	10	չեկաւ	չեկաւ
159	13	البحار و	البحار

ԳՈՐԾԻ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ

خلاصة الصرف العربي	Հոգրութ	1
Վերականգնութիւն Արաբերէն լեզուի.	"	1

ԿԸ ՎՈՃԱԹԻ

Կոստանդնուպոլիս Ուղուն-Չարչի, Իորիս ճիւղը, Կոլ-
լէն խանի գիմար, Յէսի վաճառական Վահեանեան Բարս
էֆէնտիի Թիւ 36-38 խանութը և գրաւաճառաց քով:

معارف نظارت حلیه سلك ۶۳۵ و سرولی رعصتانه سید
طبع و نشر اولفتند

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>